

การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร

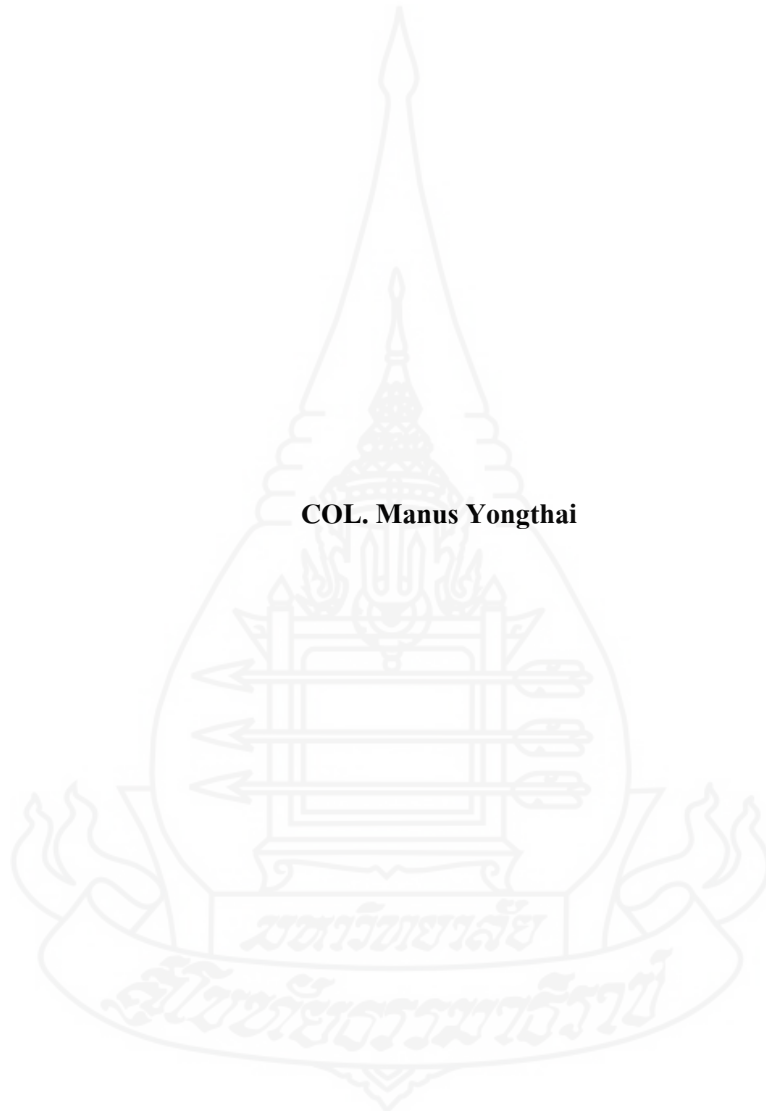
พันเอก มนัส โหย่งไทย

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายมหาชน สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2563

Protection of Prisoners' Rights in Military Prison

COL. Manus Yongthai

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for

the Degree of Master of Laws in Public Law

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2020

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ   การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร
ชื่อและนามสกุล   พันเอก มนัส โห่ย่งไทย
วิชาเอก   กฎหมายมหาชน
สาขาวิชา   นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรเดช มโนลีหกุล

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2564

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ธีรเดช

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีรเดช มโนลีหกุล)

สุวิภา

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิภา วิมลคุณารักษ์)

รุ่งรอง

(รองศาสตราจารย์ รุ่งรอง เทพทอง)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร
 ผู้ศึกษา พันเอก มนต์ โหยังไทย รหัสนักศึกษา 2614000640 ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชिरเดช มโนลีหกุล
 ปีการศึกษา 2563

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษและการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร (2) ศึกษาปัญหาของมาตรการในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังทหารในการลงโทษทางวินัยทหารของเรือนจำทหารในประเทศไทย (3) ศึกษาเปรียบเทียบมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังทหารในการลงโทษทางวินัยทหารของเรือนจำทหารในประเทศไทย ประเทศออสเตรเลีย ประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา และ (4) เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังทหารในการลงโทษทางวินัยทหารของประเทศไทย ให้มีมาตรฐานตามหลักการสากล

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยทางเอกสารจากตำรา หนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ ตั๋วบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร และการลงโทษทางวินัยทหารในประเทศไทยและต่างประเทศ

ผลการศึกษา พบว่า เรือนจำทหารเป็นสถานที่ควบคุมผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องขังตามคำพิพากษาของศาลหรือคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมายทหาร แต่เจ้าหน้าที่เรือนจำไม่ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด ตาม พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 โดยมีประเด็นที่สำคัญคือ (1) การพิจารณาลงโทษไม่เป็นไปตามหลักการสากล โดยผู้บังคับบัญชาทางทหารไม่พิจารณาถึงมาตรการในการลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยให้อำนาจกับเจ้าพนักงานเรือนจำทหารหรือผู้มีอำนาจสั่งลงโทษสามารถลงโทษทางวินัยกับผู้ต้องขังได้ด้วยตนเอง ซึ่งใช้การลงโทษที่รุนแรง เพื่อให้ผู้ได้รับโทษเกิดความเข็ดหลาบและเพื่อไม่ให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้ต้องขังคนอื่น ทั้งนี้ ตามหลักการสากลแล้ว ควรกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลทหารในการพิจารณาลงโทษ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ต้องขังทหาร (2) มีการให้ดุลยพินิจของผู้บังคับบัญชาในการพิจารณาลงโทษมากเกินไป หากองค์กรทหารให้อำนาจผู้บังคับบัญชาในการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาลงโทษ ผู้ได้บังคับบัญชาอาจส่งผลให้เกิดความรุนแรงต่อทหารชั้นผู้น้อยผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้ (3) ผลการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในต่างประเทศ พบว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดวินัยทหารในต่างประเทศยังคงได้รับการคุ้มครองสิทธิในการยื่นฟ้องต่อศาลปกครอง อีกทั้ง ผู้ถูกลงโทษยังมีสิทธิในการปฏิเสธการลงโทษจากผู้บังคับบัญชาและร้องขอให้ศาลทหารพิจารณาลงโทษแทนการลงโทษของผู้บังคับบัญชา ทั้งนี้จากการศึกษาจึงเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน ซึ่งกฎหมายทหารในปัจจุบันนั้นต้องให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังทหาร โดยให้มีสิทธิเช่นเดียวกับสิทธิของผู้ต้องขังที่เป็นพลเรือน

คำสำคัญ การคุ้มครองสิทธิ ผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร

Independent Study title: Protection of Inmates' Rights in Military Prison
Author: Col. Manus Yongthai; **ID:** 2614000640; **Degree:** Master of Laws; Public Law
Independent Study advisor: Dr. Theradej Manoleehagul, Assistant Professor;
Academic year: 2020

Abstract

An independent study on the protection of the rights of inmates in military prisons aims: (1) to study the concept of punishment theory and the protection of the rights of the inmates in military prisons, (2) to study the problem of measures to protect the rights of military inmates to discipline military personnel in military prisons in Thailand, (3) to study and compare measures to protect the rights of military inmates in military disciplinary action in military prisons in Thailand, Australia, UK and USA (4) to suggest ways to improve the protection of the rights of military inmates in the disciplining of military personnel in Thailand in order to conform with the international standards.

This independent study is a qualitative research study basing on a documentary research method by studying textbooks, books, dissertations, research papers, articles, and ordinances concerning the rights of inmates in military prisons and military disciplinary action in Thailand and abroad.

The results of the study revealed that a military prison is a place for the detention of offenders or inmates according to court judgments or orders of officials authorized under the military law. However, prison officials did not strictly comply with various rules and regulations according to the Military Prison Act of 1954. Finding issues as follows: (1) The consideration of punishment is contrary to international principles. The military commander did not consider the measures of punishment as required by the law. By giving the power to prison officers, soldiers, or anyone else, who have the power to order punishment, they can punish the inmates themselves, which uses harsh punishment in order to create deterrence and not to set an example for other inmates. According to international principles, this should be defined as the power of the military court to consider punishment. This is to protect the rights of military inmates. (2) The supervisor has a broad scope of discretion when it comes to imposing punishment. If a military organization gives commanders the power to exercise discretion against their subordinates, it can result in violence against minority soldiers. (3) The comparative study finds that the rights of military inmates in military disciplinary action is protected by administrative court. Moreover, military inmates can refuse to accept the disciplinary punishment and file a petition to the military court to render judgment upon the appropriate punishments. Consequently, the Military Prison Act of 1936 and the Military Discipline Act of 1933 are proposed to be amended to conform to the present circumstances. The amendment of military law must provide equivalent protection between the rights of military inmates and the rights of civilian prisoners.

Keywords: Protection of rights Inmate of military prisons

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรเดช มโนลีหกุล อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและ ติดตามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมานับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อย สมบูรณ์ ผู้ศึกษาจึงขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง นอกจากนี้ ขอกราบขอบพระคุณท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิตา วิมลคุณารักษ์ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ โดยทุกท่านได้กรุณาให้คำแนะนำจนทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ท้ายที่สุดผู้ศึกษาขอขอบพระคุณคณาจารย์ สาขาวิชานิติศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช เพื่อนนักศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งที่ทุกท่านได้กรุณาให้การ สนับสนุนช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

พันเอก มนต์ โห่่งไทย

สิงหาคม 2564

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
3. ประเด็นปัญหาการวิจัย	6
4. สมมุติฐานในการวิจัย	6
5. กรอบแนวความคิดของการวิจัย	7
6. ระเบียบวิธีวิจัย	8
7. ขอบเขตของการวิจัย	8
8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 แนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการลงโทษและหลักหลักกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ ของผู้ต้องขัง	9
1. ประวัติความเป็นมาของแนวคิดสิทธิมนุษยชน	9
2. ประวัติความเป็นมาของการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขัง	13
3. สิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ	16
4. หลักการมาตรฐานการคุ้มครองผู้ต้องขัง	21
5. สิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขัง	23
6. แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง	31
7. ทฤษฎีการลงโทษ	32
บทที่ 3 การศึกษาปัญหาการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร	41
1. แนวคิดความเป็นมาของการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังไทย	41
2. ประวัติความเป็นมาของพระราชบัญญัติ เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479	44
3. พระราชบัญญัติ เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. พระราชบัญญัติว่าด้วย วินัยทหาร พ.ศ.2476	52
5. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังตามพระราชบัญญัติ เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479.....	57
6. แนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร.....	60
บทที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายของต่างประเทศ.....	70
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	83
1. บทสรุป.....	83
2. ข้อเสนอแนะ.....	89
บรรณานุกรม	91
ประวัติผู้ศึกษา	95

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 4.1	แสดงการวิเคราะห์และเปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง ในเรือนจำทหาร ด้านการพิจารณาลงโทษไม่เป็นไปตามหลักสากล.....	73
ตารางที่ 4.2	แสดงการวิเคราะห์และเปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง ในเรือนจำทหาร ด้านการให้ดุลยพินิจผู้บังคับบัญชาในการพิจารณาลงโทษมากเกินไป.....	77
ตารางที่ 4.3	แสดงการวิเคราะห์และเปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง ในเรือนจำทหาร ด้านกฎหมายในปัจจุบันใช้มาเป็นเวลานาน มีความล้าสมัย ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก.....	81

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 4.1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย.....7

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันในประเทศไทยได้กำหนดการลงโทษในเรือนจำทหารโดยให้อำนาจการใช้ดุลยพินิจแก่ผู้รับผิดชอบมากเกินไป ตัวอย่างเช่น เมื่อปี พ.ศ. 2559 กรณีพลทหาร 2 นาย สังกัดค่ายพยัคฆ์ จ.ยะลา ถูกผู้บังคับบัญชาลงโทษจนกระทั่งได้รับบาดเจ็บ จำนวน 1 รายและเสียชีวิต จำนวน 1 ราย ผู้เสียชีวิต คือ พลทหาร ทรงธรรม หมุดหมัด และเมื่อปี พ.ศ. 2560 พลทหาร ยุทธทินันท์ บุญเนียม สังกัดมณฑลทหารบกที่ 45 จ.สุราษฎร์ธานี ได้เสียชีวิตระหว่างถูกขังคุกทหารเนื่องจากกระทำผิดวินัย¹ จึงเป็นที่มานำไปสู่ปัญหาการกระทำผิด การละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ถูกคุมขังในเรือนจำทหาร ทั้งนี้เห็นได้ว่านักโทษในเรือนจำทหารยังไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดไว้ตามหลักความเสมอภาค ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเกี่ยวกับการไม่เลือกปฏิบัติ และไม่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังไทย ตามแนวทางสิทธิมนุษยชนและมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามอนุสัญญาเจนีวา และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 อีกทั้งปฏิญญาสากลของสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 ที่ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะว่าสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนซึ่งไม่ควรถูกละเมิดและการเคารพสิทธิของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมสันติสุขให้เกิดขึ้นภายในสังคมโลก ทั้งนี้ประกอบด้วย พ.ร.บ. เรือนจำทหารได้บัญญัติไว้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2479 และได้มีการกำหนดไว้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ตลอดจนหน่วยงานทหารเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ จึงเป็นหน่วยงานที่ผู้บังคับบัญชาจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด ห้ามมีข้อโต้แย้งหรือวิจารณ์ใดๆ ทั้งสิ้น หากเจ้าหน้าที่คนใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาจะถือเป็นความผิดวินัยทหารและอาจเป็นความผิดวินัยร้ายแรง แต่ทหารก็เป็นพลเมืองของประเทศไทยควรได้รับการคุ้มครองสิทธิเช่นเดียวกับประชาชนโดยทั่วไป²

---

¹ ส่องงานวิจัย ‘วินัยทหาร’ เสนอศาลปกครองเข้าตรวจสอบ-สร้างความเป็นธรรม. ค้นคืน 9 ม.ค. 2564 จาก <https://www.tcijthai.com/news/2017/09/scoop/6900>

² Philip Alston. The Commission on Human Rights in Philip Alston, The United Nations and Human Rights: A critical Appraisal. Oxford: Clarendon Press.1992. pp. 60-61.

ในประเทศไทยนับแต่ที่มีการปกครองในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ประชาชนไม่ได้ ได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเท่าที่ควร เพราะไม่มีรัฐธรรมนูญบัญญัติคุ้มครองหรือรับรอง สิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ ในเรื่องสิทธิเสรีภาพจึงถูกนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นๆ อย่างเช่นพระราชบัญญัติ ซึ่งต่อมาประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นรูปแบบ ประชาธิปไตย ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพ ตลอดจนความเท่าเทียมกันในทางกฎหมาย และเป็นเรื่องทั้งในประเทศไทย รวมไปถึงทั่วโลก ที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายอีกด้วย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา มีการ บัญญัติในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเห็นได้จากรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 และพุทธศักราช 2560 เช่น มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิเสรีภาพ โดยได้รับความคุ้มครองตาม กฎหมายเท่าเทียมกัน มาตรา 28 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตรวมทั้งร่างกาย มาตรา 32 บุคคล ย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ชื่อเสียง เกียรติยศ และครอบครัว มาตรา 34 บุคคลย่อมมีเสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็น การเขียน การพูด มาตรา 44 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุม โดยสงบและ ปราศจากอาวุธ มาตรา 50 กำหนดหน้าที่ของบุคคล ดังต่อไปนี้ (1) พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (2) ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และสาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (3) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด (4) เข้ารับการศึกษายอบรมในภาคบังคับ (5) รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ (6) เคารพและไม่ ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชัง ในสังคม (7) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ เป็นสำคัญ (8) ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม (9) มีการเสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ (10) ไม่ให้ความร่วมมือหรือสนับสนุนการกระทำที่ทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ³

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่รับรองสิทธิมนุษยชนไว้ เช่น การจัดตั้ง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ทำหน้าที่ตรวจสอบ รายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนให้คำแนะนำเกี่ยวกับมาตรการและแนวทางในการส่งเสริม การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำรายงานผล

³ ดิเรก ควรสมาคม. สิทธิมนุษยชน: ศึกษาเปรียบเทียบในทางพระพุทธศาสนา.วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์, 4, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563)133-160, หน้า 137-138

การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ ซึ่งแจ้งพร้อมทั้งรายงานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง โดยเร็วในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย โดยที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรมก็จะถูกทั่วโลกโจมตีได้ แม้กระทั่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขในหลายๆ ประเด็น เช่น มาตรา 57 การให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจออกหมายจับแทนตำรวจ มาตรา 106-108 การให้สิทธิแก่ผู้ต้องหา และจำเลยมากขึ้น เช่น มีสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวที่เพิ่มมากขึ้น มาตรา 165/1 การตั้งทนายความให้จำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง มาตรา 92 การค้นในที่รโหฐานต้องมีหมายค้นของศาล เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับหลักการเบื้องหลังสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะปณิญาสาทว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พบว่า มีหลักการสำคัญ เป็นต้นว่าหลักความเสมอภาค หลักการมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักการสิทธิเสรีภาพของบุคคลด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในชีวิตร่างกาย⁴

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในความคิดเห็นของผู้ศึกษา ซึ่งถือว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นฉบับแรกและเป็นฉบับที่ได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานไว้ดีมากที่สุดฉบับหนึ่งอย่างไม่เคยปรากฏที่ในรัฐธรรมนูญฉบับใดเลยโดยการคุ้มครองสิทธิประเภทต่างๆ เช่น การมีส่วนร่วมทางการเมืองและงานบริหารของรัฐทางด้านเศรษฐกิจ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น อีกทั้งยังได้กำหนดกระบวนการในการดำเนินการเพื่อการคุ้มครองสิทธิที่เป็นจริงในหลายๆ ประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประชาชนที่จะต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในทางศาล ฯลฯ ประชาชนได้เข้ามาเป็นส่วนร่วมมากขึ้นในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจร่วมกับภาครัฐซึ่งหลักการดังกล่าวจะเป็นจริงได้ในสังคมไทย จำเป็นต้องมีกฎหมายในการบริหารของบ้านเมืองที่มีความเป็นธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และการคุ้มครองสิทธิ ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง อย่างเช่น กรณีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหารจะต้องจัดให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหารที่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังทหารนั้นๆ เพื่อให้สอดคล้องตามหลักการรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 อีกทั้งปณิญาสาทขององค์การสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 ที่ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะว่าสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ซึ่งไม่ควรถูกละเมิดและการเคารพสิทธิของผู้อื่นซึ่งจะช่วยส่งเสริมสันติสุขให้เกิดขึ้นภายในสังคมโลก⁵

⁴ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 138

⁵ ต่องานวิจัย ‘วินัยทหาร’ เสนอศาลปกครองเข้าตรวจสอบ-สร้างความเป็นธรรม.

ทั้งนี้ การลงโทษของทหารภายในค่ายทหารจะใช้วิธีการลงโทษที่ผิดกฎระเบียบวินัยทหารซึ่งยังคงพบเป็นกรณีอยู่เสมอ ทุกๆ ปีจะมีการเสนอข่าวเกี่ยวกับการฝึกทหารใหม่หรือการลงโทษทางวินัยจนทำให้เกิดการบาดเจ็บและการสูญเสียจนกระทั่งมีการเสียชีวิตในค่ายทหาร เช่น เมื่อปี พ.ศ. 2554 พลทหาร วิเชียร เผือกสม ค่ากรรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จ.นราธิวาส ถูกลงโทษและถูกทำร้ายจนกระทั่งเสียชีวิต และกรณี สิบบโท กิตติกร สุธิพันธ์ ได้ถูกนำตัวไปควบคุมที่มณฑลทหารบกที่ 25 ค่ายวิวัฒน์โยธิน จ.สุรินทร์ ในระหว่างที่ถูกคุมขังได้เสียชีวิตลงในห้องขัง เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559 เวลา 09.00 น. โดยที่เจ้าหน้าที่ทหารได้มีการแจ้งให้มารดาทราบว่า สิบบโท กิตติกร สุธิพันธ์ ได้นอนหนาวตายในห้องขังเรือนจำทหาร รวมทั้งพลทหาร ยุทธทินันท์ บุญนิยม อายุ 22 ปี สังกัดมณฑลทหารบกที่ 45 จ.สุราษฎร์ธานี ถูกทำร้ายร่างกายระหว่างถูกคุมขังในเรือนจำมณฑลทหารบกที่ 45 จนได้รับบาดเจ็บสาหัส และไปเสียชีวิตที่โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี จากกรณีศึกษาต่างๆ ข้างต้นทหารก็ยังคงอยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐหรือสังคมโดยส่วนรวม ประกอบกับปัจจุบันได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งให้ความสำคัญต่อการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหารอีกด้วย⁶

หลายเหตุการณ์ข้างต้น มีความเชื่อมโยงเกี่ยวกับการควบคุมทางวินัยทหารอย่างเคร่งครัด ซึ่งกองทัพก็ตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้ เห็นได้จากในอดีตที่ผ่านมาหากเกิดเหตุการณ์ทำนองนี้ กองทัพมักจะไม่มีแถลงการณ์ใดๆ หรือพยายามที่จะปิดข่าวในลักษณะดังกล่าว แต่ในยุคปัจจุบันที่ประชาชนสามารถเข้าถึงหรือใช้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างไร้พรมแดนและความตื่นตัวของประชาชนผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ดังเช่นในปัจจุบันทำให้กองทัพจึงต้องมาชี้แจงต่อสาธารณะมากขึ้น รวมทั้งยังมีการศึกษาทางวิชาการต่างๆ โดยบุคลากรของกองทัพที่พยายามเสนอให้กองทัพปรับแก้ไขแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการบังคับใช้วินัยทหารเพื่อลดความรุนแรงที่เกิดขึ้นในกองทัพ เรือนจำทหารถือว่าเป็นหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมมีหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดและเกี่ยวข้องกับการบังคับโทษแก่ทหารหรือผู้ต้องขังทหารที่กระทำความผิด และ เจ้าพนักงานเรือนจำที่จะรับบุคคลไว้เป็นผู้ต้องขังได้ ก็ต่อเมื่อได้รับหมายของศาลทหารหรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ ซึ่งหากพิจารณาจะเห็นได้ว่าผู้กระทำความผิดที่เป็นทหารจะมีลักษณะที่แตกต่างจากผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคลธรรมดา แต่ในส่วนของทหารจะมีบทบัญญัติในเรื่องที่กระทำความผิดพิเศษเพิ่มขึ้น และจะมีการลงโทษที่หนักยิ่งกว่าบุคคลที่เป็นพลเรือนทั่วไป เช่น การที่ทหารไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาถือว่าเป็นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายทางอาญาทหาร ซึ่งมีการกำหนดโทษสูงสุดถึงการประหารชีวิต หรือการที่ทหารผู้ใดใช้กำลังประทุษร้ายต่อผู้ซึ่งเป็น

⁶ กิตติกร สุธิพันธ์. ปมข่าวสิบบโท. MThai News, ค้นคืน 9 มกราคม 2564 จาก

ผู้บังคับบัญชาต้องระวางโทษสูงสุดถึงการประหารชีวิต เป็นต้น นอกจากนี้กฎหมายฝ่ายทหารยังให้อำนาจแก่ผู้บังคับบัญชาสามารถที่จะสั่งลงทัณฑ์ผู้กระทำความผิดทางวินัยแทนการส่งตัวไปดำเนินคดีอาญาได้ จะใช้การลงทัณฑ์แก่ทหารที่กระทำความผิด เช่น กัก ขัง จำขัง เป็นต้น หากทางอาญากฎหมายบ้านเมืองไม่อาจใช้ลงทัณฑ์ได้ ก็จะต้องใช้วิธีทางศาลทหาร ในการพิจารณาพิพากษาลงโทษทหารผู้กระทำความผิดตามโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ ในปัจจุบันเรือนจำทหารจะมีอำนาจการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารนับจากที่ได้รับตัวเข้าไว้ในเรือนจำทหาร จนกระทั่ง ถูกปล่อยตัวเมื่อพ้นโทษตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร เช่น การขังห้องมืด การขังเดี่ยวถือว่าเป็นการละเมิดต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังทหาร⁷ ดังนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าควรศึกษาแนวทาง หรือมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหารให้สอดคล้องกับหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ และกฎหมายของต่างประเทศ

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษ และการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร
- 2.2 เพื่อศึกษาปัญหาของมาตรการในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังทหารในการลงโทษทางวินัยทหารของเรือนจำทหารในประเทศไทย
- 2.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังทหารในการลงโทษทางวินัยทหารของเรือนจำทหารในประเทศไทยและต่างประเทศ
- 2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังทหารในการลงโทษทางวินัยทหารของประเทศไทย ให้มีมาตรฐานตามหลักการสากล

---

⁷ พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ค้นคืน 9 มกราคม 2564 จาก <http://www.ilc2012.org/ilc60/images/frile/manu14/jamtahan/3.pdf>

3. ประเด็นปัญหาการวิจัย

การศึกษาวิจัยในฉบับนี้มีประเด็นปัญหาที่สำคัญ 2 ประเด็น คือ

3.1 การศึกษามาตรการในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร

3.2 การศึกษาในเรื่องมาตรการในการลงโทษทางวินัยทหารที่เป็นไปตามหลักการ

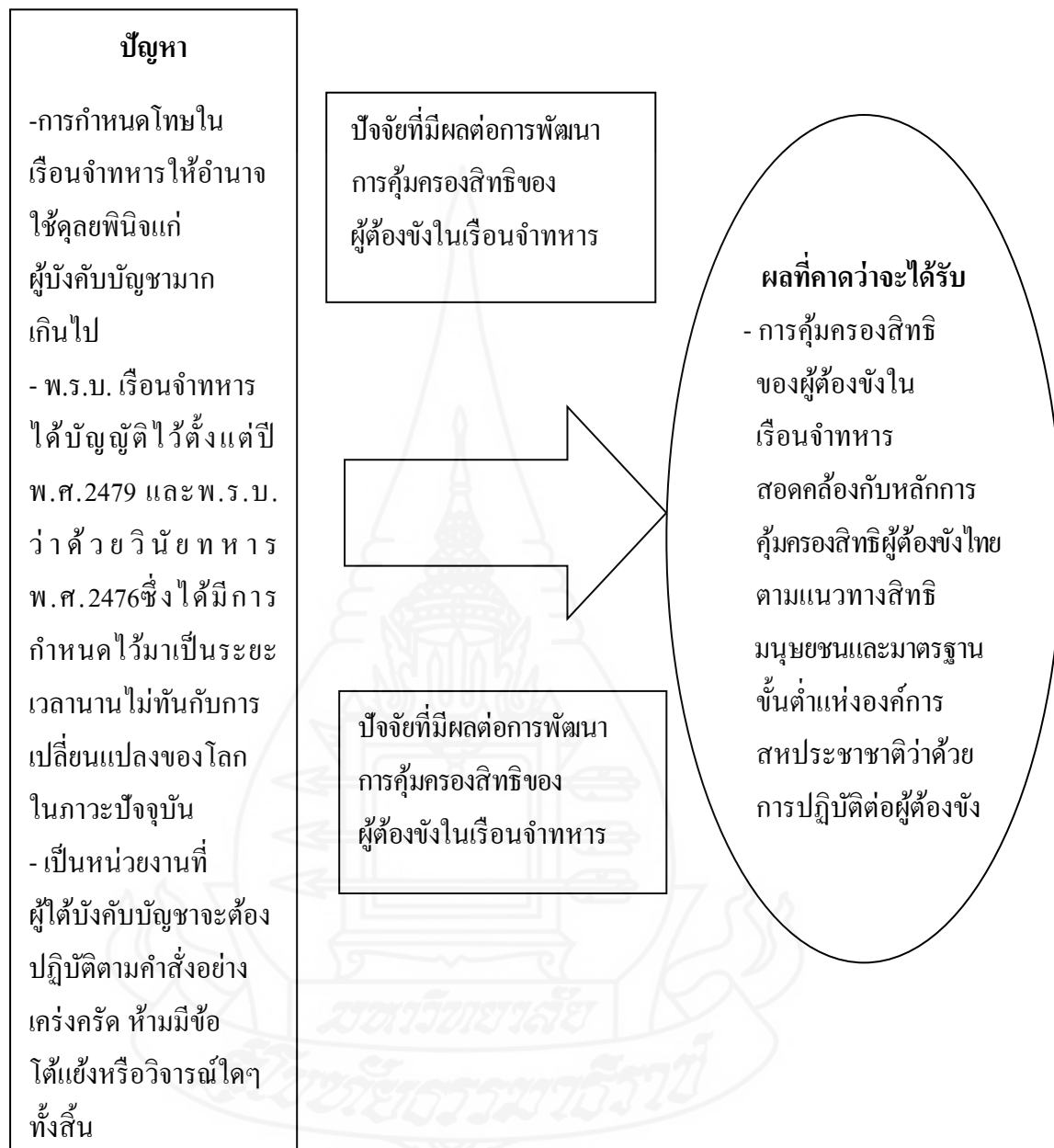
สากล

4. สมมุติฐานในการวิจัย

การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหารของประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่สอดคล้อง และเป็นไปตามมาตรฐานสากล ซึ่งมีประเด็นปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร ในกรณีการพิจารณาลงโทษ การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหารในกรณีการให้ดุลยพินิจผู้บังคับบัญชาในการพิจารณาลงโทษที่ไม่ได้มีส่วนร่วมต่อการกระทำ ความผิด และการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร ตามกฎหมายในปัจจุบันซึ่งใช้มาเป็นเวลานานซึ่งมีความล้าสมัยไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และไม่เป็นไปตามหลักปรัชญาสากลขององค์การสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 และกติการะหว่างประเทศ ทั้งนี้ ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 เพื่อให้มีมาตรฐานตามหลักการสากล

5. กรอบแนวความคิดของการวิจัย

ภาพที่ 4.1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

6. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้วิเคราะห์เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากเอกสาร วิทยานิพนธ์ หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร และกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาสรุปวิเคราะห์ต่อไป

7. ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาหลักกฎหมาย แนวคิด ทฤษฎี หลักเกณฑ์ รวมทั้งมาตรการที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ต้องขังทหาร ซึ่งเป็นผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำทหาร โดยศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง ทฤษฎีการลงโทษ พ.ร.บ. กองกำลังป้องกันตนเอง ค.ศ.1982 ของประเทศออสเตรเลีย พ.ร.บ. กองทัพ ค.ศ.1955 ของประเทศอังกฤษและกฎหมายว่าด้วยยุติธรรมทหาร ค.ศ.1950 ของประเทศสหรัฐอเมริกา (Uniform Code of Military Justice 1950)

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 8.1 ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการลงโทษ และการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร
- 8.2 ทราบถึงปัญหาของมาตรการในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังทหารในการลงโทษทางวินัยทหารของเรือนจำทหารในประเทศไทย
- 8.3 ทราบถึงการศึกษเปรียบเทียบมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังทหารในการลงโทษทางวินัยทหารของเรือนจำทหารในประเทศไทยและต่างประเทศ
- 8.4 ทราบถึงข้อเสนอแนะและแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังทหารในการลงโทษทางวินัยทหารของประเทศไทยที่มีมาตรฐานตามหลักการสากล

บทที่ 2

แนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการลงโทษและหลักกฎหมายเกี่ยวกับ การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง

การศึกษาในบทนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการลงโทษและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังสำหรับทหารนั้น ในความเป็นปัจเจกชนของทหารย่อมมีสองสถานะอยู่ด้วยกัน คือ ที่เป็นทหารและเป็นพลเรือน หรือประชาชนพลเมืองของประเทศทั่วไป ตามหลักสิทธิมนุษยชน(Human Right)ซึ่งถือกันว่าเป็นสิทธิและเสรีภาพที่ติดตัวของมนุษย์มาตั้งแต่เกิดและไม่อาจมีผู้ใดมาพรากสิทธิดังกล่าวไปได้ จึงมีประเด็นที่ต้องคำนึงถึงว่าทหารเป็นผู้ที่ได้รับการจำกัดเสรีภาพเกินความจำเป็นหรือไม่ ซึ่งลักษณะของการปกครองบังคับบัญชาที่กำหนดให้ทหารต้องเป็นผู้ประพฤติตนให้อยู่ในระเบียบวินัยทหารเพื่อความเป็นเอกภาพในการบังคับบัญชา พร้อมในการปฏิบัติการทางทหาร ที่ต้องการความเฉียบขาดรวดเร็ว และมีวินัยอย่างสูง และจุดมุ่งหมายประการหนึ่งก็เพื่อควบคุมทหารผู้ซึ่งถืออาวุธในมือมิให้ใช้อาวุธไปในทางที่ไม่ถูกต้องแต่เมื่อทหารกระทำผิดก็ต้องถูกลงโทษตามแบบธรรมเนียมทหารและกฎหมายทหารเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป

1. ประวัติความเป็นมาของแนวคิดสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนซึ่งมีที่มาจากหลักการ แนวคิดทางปรัชญาและศาสนา ตลอดจนการต่อสู้ทางการเมืองที่มีมานานของชาวตะวันตกจนกระทั่งได้มาซึ่งหลักประกันเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคและการยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีแสดงไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขบวนการสิทธิมนุษยชน⁸ มีประวัติความเป็นมาดังนี้

---

⁸ คีเรก ควรสมาคม. สิทธิมนุษยชน: ศึกษาเปรียบเทียบในทางพระพุทธศาสนา. วารสารนิติรัฐกิจและสังคมศาสตร์, 4, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563)133-160, หน้า 133.

สิทธิมนุษยชนซึ่งมีที่มาจากหลักการ แนวคิดทางปรัชญาที่สำคัญๆ อาทิเช่น ปรัชญาฝ่าย
 กฎหมายธรรมชาติ โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์มีเหตุผลและใช้เหตุผล อริสโตเติล (Aristotle) กล่าวว่า สิทธิ
 อันสมบูรณ์ของปัจเจกชน⁹ ว่ามีความสามารถในการเข้าถึงการมีคุณธรรม ความถูกต้อง ความดีงาม การมีคุณค่า
 ความมีศักดิ์ศรี และความมีศักยภาพ ความมีอิสรภาพของมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์จึงควรที่จะต้องมีสิทธิ
 เสรีภาพในตนเอง มีความเชื่อในความดี ความถูกต้อง ความยุติธรรม ที่เกิดจากการค้นหาด้วยสติปัญญาของ
 ตนเองมากกว่าสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นมาจากผู้ปกครอง ซึ่งเป็นจุดเริ่มของแนวคิดแบบมนุษยนิยม
 (Humanism)¹⁰ ปรัชญากรีกซึ่งเป็นรากฐานของแนวคิดสิทธิมนุษยชนที่ว่า ความเชื่อในการพยายาม
 เรียกร้องถึงสิทธิเสรีภาพต่างๆของมนุษย์เกี่ยวกับสิ่งที่มนุษย์ทุกคนมีติดตัวมาตั้งแต่เกิด เช่น สิทธิ
 เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย ที่ความเชื่อว่าจะไม่สามารถจำหน่ายโอนให้กับผู้ใดได้ เพราะเป็นสิ่งที่มนุษย์
 แต่ละคนมีอยู่ทั่วไปเช่นเดียวกับธรรมชาติรอบตัวมนุษย์และเป็นอยู่เช่นนั้น ส่วนปรัชญาฝ่ายกฎหมาย
 บ้านเมือง เชื่อว่า กฎหมายสิทธิต่างๆของมนุษย์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรือพระเจ้าเป็นเจ้ากำหนดขึ้น
 แต่จะต้องเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดขึ้นมาและสามารถนำมาบังคับใช้ได้จริง ทั้งนี้เป็นผลมาจากอิทธิพล
 แนวคิดแบบวิทยาศาสตร์ (Science) ที่ประกอบด้วยอิทธิพลของฝ่ายศาสนาคริสต์ในยุคนี้ได้ครอบงำ
 ความคิดความเชื่อของบุคคลที่เห็นแตกต่างกัน มีการดำเนินคิดตลอดจนการลงโทษอย่างรุนแรงเกินกว่าเหตุทำให้มี
 แนวคิดในการจำกัดอำนาจผู้ปกครองเกิดขึ้น อาทิเช่น แนวคิดเกี่ยวกับสัญญาประชาคม (Social Contract)
 โดยจอห์น ล็อก (John Locke) เสนอว่า¹¹ การที่มอบอำนาจให้รัฐบาลก็เพื่อให้ประชาชนได้รับความมั่นคง
 ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ รวมทั้งทรัพย์สิน รัฐบาลควรมีอำนาจแบบจำกัดและรัฐบาล
 ไม่สามารถทำลายสิทธิในชีวิต ทรัพย์สิน และเสรีภาพของประชาชนได้ สิทธิเหล่านี้จึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน
 ตามธรรมชาติของมนุษย์ เป็นสิทธิที่ติดอยู่กับความเป็นมนุษย์ จึงมีอาจจำหน่ายโอนให้แก่กันได้
 แนวคิดเรื่องการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Power) โดยมองเตสกีเออ (Montesquieu) ที่เชื่อในความคิด
 เสรีนิยม แม้ว่าทุกคนจะมีสิทธิเสรีภาพแต่ก็ต้องการกำหนดกฎหมายมาเป็นข้อจำกัดขอบเขตด้วย¹²

⁹ พระธรรมโกศาจารย์. ปรัชญากรีกบ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม. 2552. หน้า 291-292.

¹⁰ สิทธิ บุตรอินทร์. ปรัชญาเปรียบเทียบมนุษยนิยมตะวันออกกับตะวันตก. กรุงเทพฯ: บริษัทสร้างสรรค์บุ๊ค. 2554. หน้า 20.

¹¹ สมยศ เชื้อไทย. นิติปรัชญาเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน. 2554. หน้า 102.

¹² วิทยากร เชียงกุล. ปรัชญาการเมือง เศรษฐกิจสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน. 2555. หน้า 95.

แนวคิดปัจเจกนิยม(Individualism)และแนวคิดเสรีนิยม(liberalism)จึงมีจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ จากเหตุการณ์ปฏิวัติฝรั่งเศสในปี ค.ศ.1789 มาสู่การปกครองที่ใช้รัฐธรรมนูญ ตามคำว่า “Liberty, Equality, Fraternity”(อิสรภาพ หรือเสรีภาพ)จึงได้มีการประกาศรับรองสิทธิมนุษยชนและพลเมืองขึ้น ยกเลิกอภิสิทธิ์ชนในกลุ่มของขุนนางและบาทหลวงและให้การรับรองสิทธิของปัจเจกชนไว้ว่า “มนุษย์เกิดมาและดำรงอยู่อย่างเสรีและเสมอภาคกันด้านสิทธิการเลือกปฏิบัติทางสังคม จะกระทำได้ดีแต่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม” ซึ่งเท่ากับแนวคิดแบบมนุษยนิยมที่เกิดจากปรัชญากรีกนั้นได้รับการยอมรับและเป็นรูปธรรมขึ้น สิทธิมนุษยชนถูกกำหนดขึ้นอย่างเป็นทางการภายหลังจากการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 2 จากเหตุการณ์ที่ทหารนาซีเยอรมันซึ่งได้รับคำสั่งจากฮิตเลอร์ จึงทำให้ชาวยิวถูกสังหารเป็นจำนวนมากอย่างรุนแรง โหดร้าย องค์การสหประชาชาติจึงได้มีมติยอมรับและมีการประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน(Universal Declaration of Human Rights: UNDR)ขึ้นเมื่อวันที่10 ธันวาคม ค.ศ.1948 ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ จำนวน 30 ข้อ แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม คือ ข้อที่ 1-3 ทุกคนเกิดมาเท่าเทียม ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพทั้งปวงตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญาไม่แบ่งแยกทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งบุคคล ข้อที่ 4-23 สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยไม่ตกเป็นทาส ไม่ถูกทรมาน ได้รับการคุ้มครองทางกฎหมาย เท่าเทียมกันตามกฎหมาย สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ไม่ถูกคุมขังโดยพลการ ได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม เป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะตัดสิน สิทธิความเป็นส่วนตัว เสรีภาพในการเดินทาง สิทธิที่จะลี้ภัย สิทธิที่จะมีสัญชาติ เสรีภาพในการแต่งงาน สิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการแสดงซึ่งความคิดเห็น เสรีภาพในการเข้าร่วมการชุมนุมโดยสันติวิธี การมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ การได้รับการดูแลและคุ้มครองจากรัฐ สิทธิในการทำงาน ข้อที่ 24-27 สิทธิในการพักผ่อน คุณภาพชีวิตที่ดี สิทธิในการศึกษา การมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม ข้อที่ 28-30 สันติภาพระหว่างประเทศ เคารพสิทธิผู้อื่นไม่มีใครเอาสิทธิเหล่านี้ไปจากเราได้¹³

ในสังคมไทยได้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมารับรองสิทธิมนุษยชน อาทิเช่น ได้มีการตรารัฐธรรมนูญตั้งแต่พุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 และพุทธศักราช 2560 ที่มีบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นเกี่ยวกับสิทธิของแต่ละบุคคล อาทิ มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิ เสรีภาพได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน มาตรา 28 บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตและ

¹³ ดิเรก ควรสมาคม. สิทธิมนุษยชน: ศึกษาเปรียบเทียบในทางพระพุทธศาสนา. วารสารนิติรัฐกิจและสังคมศาสตร์, 4, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563)133-160, หน้า 143.

ร่างกาย มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ชื่อเสียง เกียรติยศ และครอบครัว มาตรา 34 บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน มาตรา 44 บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบโดยปราศจากอาวุธ มาตรา 50 บุคคลมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้(1)พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (2) ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และสาธารณสมบัติของแผ่นดินรวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย(3)ปฏิบัติตามกฎหมาย อย่างเคร่งครัด(4)เข้ารับการศึกษาอบรมในการศึกษาภาคบังคับ(5)รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ(6)เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นและไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม(7) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ(8)ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพรวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม(9)เสถียรภาพการตามที่กฎหมายบัญญัติ(10)ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ¹⁴

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายอื่นๆที่ได้บัญญัติสิทธิมนุษยชนไว้ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2560 ทำหน้าที่ตรวจสอบ พร้อมทั้งรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริม คุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ ชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้อง ไม่เป็นธรรม รวมทั้งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีการปรับปรุงแก้ไขหลายเรื่อง อาทิ มาตรา 57 การให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจออกหมายจับแทนตำรวจ มาตรา106 - 108 การให้สิทธิแก่ผู้ต้องหา และจำเลยมากขึ้น เช่น สิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวที่เพิ่มมากขึ้น มาตรา165/1 การตั้งทนายความให้จำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง มาตรา 92 การค้นในที่รโหฐานจะต้องมีหมายค้นของศาล เป็นต้น¹⁵

ปัจจุบันแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นที่ยอมรับกันในระดับโลก โดยกำหนดให้เป็นกฎกติกาสากล ที่เรียกว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนการเกิดขึ้นของปฏิญญาสากลดังกล่าวนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการละเมิดสิทธิความเป็นมนุษย์ระหว่างกันไม่ว่าจะเป็นปัญหาการกดขี่ข่มเหงการเอารัดเอาเปรียบตลอดจนการทำร้ายฆ่าฟันกันจนในที่สุดมีการทำสงคราม

¹⁴ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 137-138

¹⁵ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 138

ระหว่างกลุ่มชน ระหว่างประเทศจนกระทั่งเกิดเป็นสงครามโลกถึงสองครั้ง องค์การสหประชาชาติ (UN) จึงได้มีการตกลงร่วมกันระหว่างประเทศเพื่อสร้างกฎกติกาให้ทุกประเทศสมาชิกนำไปเป็นแนวทางการปฏิบัติ ผลจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ (Genocide) เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและความเจริญทางด้านวัตถุของสังคม และและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบแรงงาน การเหยียดผิว เหยียดเชื้อชาติ ปัญหาการค้ามนุษย์ ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ประเด็นสิทธิมนุษยชนได้แพร่หลายไปในระบบกฎหมายของประเทศต่างๆอย่างกว้างขวาง ทำให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบของประเทศต่างๆ เพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดของหลักสิทธิมนุษยชนที่กำหนดไว้¹⁶

2. ประวัติความเป็นมาของการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขัง

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนถือเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อกันของบรรดานานาชาติ แม้ว่าจะมิได้มีผลบังคับทางกฎหมายเหมือนอย่างสนธิสัญญา หรือข้อตกลงระหว่างประเทศ แต่ก็มีพลังสำคัญทางจริยธรรม ศีลธรรม และมีอิทธิพลทางการเมืองทั่วโลก รวมทั้งเป็นแนวคิดในการร่างรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆที่มีการร่างรัฐธรรมนูญในเวลาต่อมา นอกจากนี้รัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 มาตรา 4 ไม่ได้บัญญัติความหมายของคำว่าสิทธิมนุษยชนไว้โดยตรงเพียงแต่บัญญัติเป็นเนื้อความว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”¹⁷ ซึ่งมาตรา 4 ของรัฐธรรมนูญอยู่ในหมวด 1 บททั่วไป จึงถือได้ว่าเป็นการวางหลักทั่วไปอันเป็นการประกาศเจตนารมณ์ของรัฐที่จะให้ความรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลทุกคนโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทาง เพศ สัญชาติ เชื้อชาติ ศาสนา หากบุคคลใดกระทำต่อบุคคลอื่น ในลักษณะที่ลดคุณค่าของความเป็นมนุษย์นั้น หรือกระทำในลักษณะที่มนุษย์ทั่วไปไม่พึงปฏิบัติต่อกัน ย่อมถือได้ว่าการกระทำนั้นเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่นแล้ว ดังนั้น แม้ว่าบุคคลจะเป็นผู้กระทำความผิดและถูกจำกัดก็มีโอกาสถูกกระทำใดๆ อันเป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ลงได้¹⁸

¹⁶ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 137.

¹⁷ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 145.

¹⁸ วรรณีย์ อ่อนทอง. การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขัง: ศึกษากรณีกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ. วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์. 12, 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2562) 470-480, หน้า 472.

การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังมีความเป็นมานับตั้งแต่ยุคสมัยของการเรียกร้องอิสรภาพและเสรีภาพในประเทศตะวันตกมาเป็นเวลานานและได้มีกิจกรรมเกิดขึ้นอย่างมากมายอันเป็นการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งสิทธิที่เรียกว่า สิทธิของพลเมือง การต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิของผู้ต้องขังก็เป็นสิทธิของพลเมืองอย่างหนึ่งที่มีการเรียกร้องและทำให้ได้มาซึ่งสิทธิดังกล่าว ความพยายามที่จะให้มีสิทธิของผู้ต้องขังเกิดขึ้นมาจากการแสวงหาหลักเกณฑ์พื้นฐานของความเป็นปัจเจกชนซึ่งในสมัยก่อนได้เริ่มจากการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องขังและความพยายามในการให้คำจำกัดความของคำว่า “สิทธิของผู้กระทำความผิด” หรือ “สิทธิของผู้ต้องขัง” ซึ่งในอดีตยังไม่มีกรให้คำจำกัดความที่เป็นรูปธรรมนักเนื่องจากในสมัยนั้นยังขาดการจำกัดความของคำว่า “สิทธิ” ที่เป็นทางการประกอบกับสาธารณชนก็ยังไม่ให้ความสนใจในสิทธิของผู้ต้องขังนักเพราะผู้กระทำความผิดในสมัยนั้นจะถูกมองว่าเป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางศีลธรรมอย่างร้ายแรงไม่สมควรได้รับการช่วยเหลือ การช่วยเหลือผู้ต้องขังในสมัยก่อนถูกจำกัดให้เป็นเพียงการช่วยเหลือที่มาจากความต้องการช่วยเหลือของบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งอาจทำในรูปแบบของการบริจาคสิ่งของที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก หรือสิ่งที่เป็นความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเท่านั้น¹⁹

ในระยะต่อมาสิทธิของปัจเจกบุคคลได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในฐานะที่เป็นเรื่องป้องกันที่ประชาชนมีต่อการใช้อำนาจรัฐการเรียกร้องสิทธิดังกล่าวมักมีสาเหตุมาจากประเด็นทางการเมืองกล่าวคือการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งสิทธิประเภทใดประเภทหนึ่งในช่วงนั้นมักจะมีพื้นฐานเกี่ยวข้องโดยตรงกับศีลธรรม การเรียกร้องสิทธิทางกฎหมายซึ่งมีผลกระทบในทางการเมืองเกิดขึ้นเสมอ รวมทั้งเรียกร้องสิทธิของผู้ต้องขังซึ่งมีการเรียกร้องกันมากในเรื่องเกี่ยวกับข้อกำหนดของเรือนจำและข้อเสนอให้มีการรับรองสิทธิของผู้ต้องขังอื่นๆ ซึ่งเหตุผลที่มีการนำมาอ้างเพื่อเรียกร้องสิทธิต่างๆ ของผู้ต้องขังคือการที่ผู้ต้องขังถูกแยกตัวออกไปจากสังคมปกติทำให้ต้องถูกจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกซึ่งสภาพเช่นนี้ ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของความถูกต้องชอบธรรมความพอดีในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ความทุกข์ทรมานของผู้ต้องขังที่ได้รับจากการถูกจำกัดสิทธิตามกฎหมายต่างๆ สิ่งเหล่านี้ได้นำมาสู่การเรียกร้องให้มีการตระหนักถึงการปกป้องรักษาสิทธิของผู้ต้องขังอันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานรวมทั้งการเรียกร้องให้มีการรับรองสิทธิตามกฎหมายอันพึงมีของบุคคลเหล่านั้นด้วย

¹⁹ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล. รายงานผลการวิจัยสิทธิขั้นพื้นฐานตามกรอบรัฐธรรมนูญในบริบทของสังคมไทยและมาตรฐานสากลระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: พุทธศักราช 2549. หน้า 96.

อย่างไรก็ตามการที่จะกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงสิทธิของผู้ต้องขังให้เป็นอย่างไรนั้น จำเป็นจะต้องพิจารณาโดยยึดวัตถุประสงค์ของการลงโทษเป็นหลักไม่ว่าสิทธิที่กำหนดนั้นจะเป็น สิทธิตามกฎหมายหรือสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ หลักการนี้เป็นที่ยอมรับทั่วไปในศตวรรษที่ 19 จนถึง ในปัจจุบัน เนื่องจากในศตวรรษที่ 19 ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการลงโทษซึ่งเป็นที่ยอมรับ กันอย่างเป็นทางการทั่วไปหลายประการเช่นการลงโทษเพื่อยับยั้งการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน และการลงโทษเพื่อแก้ไขปรับปรุงซึ่งวัตถุประสงค์ในการลงโทษเหล่านี้ได้นำมาสู่การกำหนด หลักเกณฑ์ใหม่ ๆ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงโทษที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อแก้ไขปรับปรุง หรือเพื่อความยุติธรรมซึ่งนับเป็นวัตถุประสงค์ที่มีอิทธิพลมากที่สุดในระยะหลัง ในขณะที่การลงโทษที่มีวัตถุประสงค์ในการหน่วงเหนี่ยวกักขังบุคคลก็ยังมีผู้ยอมรับว่ายังเป็นการ กระทำที่ชอบธรรม และจำเป็นต้องทำเพื่อผลในการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากการกระทำของ ผู้กระทำผิดนั้น ๆ ดังนั้น การสูญเสียสิทธิของผู้ต้องขังที่ถูกลงโทษจำคุกก็น่าจะเป็นเพียงการถูก แยกตัวจากสังคมเท่านั้น และบุคคลนั้นยังคงมีสิทธิบางประการที่เหลืออยู่ซึ่งรัฐจำเป็นต้องตระหนักถึง การปกป้องรักษาสิทธิเหล่านั้นของผู้ถูกจำขังด้วย²⁰

ในปัจจุบันประเทศไทยนับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา การดำเนินนโยบายของรัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญในการบริหารราชทัณฑ์เพิ่มขึ้นมากจากเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ในปี พ.ศ. 2479 อีกทั้งกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเอาข้อกำหนดขององค์การสหประชาชาติในเรื่องข้อกำหนด มาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมาปรับใช้ในการปฏิบัติ²¹

3. สิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติทุกรูปแบบ ดังนี้

1. ในอนุสัญญานี้ คำว่า "การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ" หมายถึง ความแตกต่าง การกีดกัน การจำกัด หรือความชอบโดยพิจารณาจากเชื้อชาติ สีผิว เชื้อสาย หรือชาติกำเนิดหรือชาติพันธุ์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์หรือผลของการทำให้เป็นโมฆะหรือบั่นทอนการรับรู้ ความเพ็ดเพลิน หรือการใช้ สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกันในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือด้านอื่นใดของชีวิตสาธารณะ

²⁰ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 96.

²¹ ประธาน วัฒนวานิชย์ และคณะ. รายงานผลการวิจัยสิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทาง อาญาในประเทศไทย. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: 2529. หน้า 258.

2. อนุสัญญานี้ไม่ใช่บังคับกับความแตกต่าง การยกเว้น ข้อจำกัด หรือความชอบที่รัฐภาคีทำขึ้นในอนุสัญญานี้ระหว่างพลเมืองและผู้ที่ไม่ใช่พลเมือง

3. ไม่มีสิ่งใดในอนุสัญญานี้ที่อาจตีความได้ว่าส่งผลกระทบต่อบทบัญญัติทางกฎหมายของรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องกับสัญชาติ สัญชาติ หรือการแปลงสัญชาติ โดยมีเงื่อนไขว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่เลือกปฏิบัติต่อสัญชาติใดโดยเฉพาะ

4. มาตรการพิเศษที่ดำเนินการเพื่อจุดประสงค์เพียงเพื่อความก้าวหน้าที่ยังพอของกลุ่มชาติพันธุ์หรือชาติพันธุ์บางกลุ่มหรือบุคคลที่ต้องการการคุ้มครองดังกล่าวตามความจำเป็นเพื่อให้แน่ใจว่ากลุ่มหรือบุคคลดังกล่าวจะได้รับความสนุกสนานหรือใช้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ โดยมีเงื่อนไขว่า มาตรการดังกล่าวจะไม่นำไปสู่การดำรงสิทธิที่แยกจากกันสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และจะต้องไม่ดำเนินต่อไปหลังจากบรรลุวัตถุประสงค์ที่พวกเขาได้รับ

รัฐภาคีประณามการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติและดำเนินการตามวิธีการที่เหมาะสมทั้งหมดและโดยไม่ชักช้ากับนโยบายในการกำจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบและส่งเสริมความเข้าใจในทุกเชื้อชาติ และเพื่อจุดประสงค์นี้

1. รัฐภาคีแต่ละรัฐตกลงที่จะไม่กระทำการหรือปฏิบัติเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติต่อบุคคล กลุ่มบุคคล หรือสถาบัน และเพื่อให้มั่นใจว่าหน่วยงานของรัฐและสถาบันสาธารณะทั้งหมด ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติจะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีนี้

2. รัฐภาคีแต่ละรัฐรับรองว่าจะไม่สนับสนุน ปกป้อง หรือสนับสนุนการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ

3. รัฐแต่ละรัฐจะใช้มาตรการที่มีประสิทธิภาพในการทบทวนเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล ระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อแก้ไข เพิกถอน หรือทำให้กฎหมายและข้อบังคับที่มีผลในการสร้างหรือขยายเวลาการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติไม่ว่าจะอยู่ที่ใด

4. รัฐภาคีแต่ละรัฐจะห้ามและยุติด้วยวิธีการที่เหมาะสมทั้งหมดรวมถึงกฎหมายตามที่กำหนดโดยสถานการณ์ การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ

5. รัฐแต่ละรัฐรับรองว่าจะส่งเสริมองค์กรและขบวนการเคลื่อนไหวจากหลายเชื้อชาติตามความเหมาะสม และวิธีการอื่นๆ ในการขจัดอุปสรรคระหว่างเชื้อชาติและกีดกันสิ่งใดก็ตามที่มีแนวโน้มจะเสริมสร้างการแบ่งแยกทางเชื้อชาติ

รัฐภาคีจะต้องใช้มาตรการพิเศษและเป็นรูปธรรมในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และอื่นๆ ในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และด้านอื่นๆ เพื่อประกันการพัฒนาและการคุ้มครองที่ยังพอของกลุ่มชาติพันธุ์หรือบุคคลที่เป็นของพวกเขา ตามวัตถุประสงค์เพื่อรับประกันว่าพวกเขา

เขาจะได้รับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกันไม่ว่าในกรณีใด มาตรการเหล่านี้จะไม่เป็นผลจากการคงไว้ซึ่งสิทธิที่ไม่เท่าเทียมกันหรือแยกจากกันสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ หลังจากบรรลุมติวัตถุประสงค์ที่ได้รับ

รัฐภาคีจะประณาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแบ่งแยกทางเชื้อชาติและการแบ่งแยกสีผิว และดำเนินการเพื่อป้องกัน ห้าม และขจัดการปฏิบัติในลักษณะนี้ทั้งหมดในเขตแดนที่อยู่ภายใต้ เขตอำนาจของตน

รัฐภาคีจะประณามการ โฆษณาชวนเชื่อทั้งหมดและองค์กรทั้งหมดที่มีพื้นฐานอยู่บน ความคิดหรือทฤษฎีความเหนือกว่าของเชื้อชาติหรือกลุ่มบุคคลที่มีสีเดียวหรือกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน หรือที่พยายามให้เหตุผลหรือส่งเสริมความเกลียดชังทางเชื้อชาติและการเลือกปฏิบัติในรูปแบบใดๆ และสัญญาว่าจะรับเอา มาตรการในทันทีและเชิงบวกที่ออกแบบมาเพื่อขจัดการยุยงให้สิ้นเชิง หรือการกระทำของการเลือกปฏิบัติดังกล่าวและด้วยเหตุนี้โดยคำนึงถึงหลักการที่รวมอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 5 ของอนุสัญญานี้ ได้แก่

1. จะประกาศความผิดที่มีโทษตามกฎหมาย การเผยแพร่ความคิดทั้งหมดที่มีพื้นฐาน มาจากความเหนือกว่าทางเชื้อชาติหรือความเกลียดชัง การยุยงให้เกิดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ตลอดจนการกระทำรุนแรงหรือการยุยงให้กระทำการดังกล่าวต่อเชื้อชาติหรือกลุ่มบุคคลที่มีสีหรือ ชาติพันธุ์อื่น แหล่งที่มา และการจัดหาความช่วยเหลือใดๆ ต่อกิจกรรมการเหยียดผิว รวมถึงการให้ เงินสนับสนุน

2. ต้องประกาศองค์กรที่ผิดกฎหมายและห้าม รวมถึงการจัดกิจกรรมการโฆษณาชวนเชื่ออื่นๆ ทั้งหมด ซึ่งส่งเสริมและยุยงให้เกิดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ และจะต้องยอมรับว่าการเข้าร่วม ในองค์กรหรือกิจกรรมดังกล่าวเป็นความผิดที่มีโทษตามกฎหมาย

3. ไม่อนุญาตให้หน่วยงานของรัฐหรือสถาบันของรัฐทั้งในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น ส่งเสริมหรือยุยงให้เกิดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ

ในการปฏิบัติตามพันธกรณีพื้นฐานที่กำหนดไว้ในมาตรา 2 ของอนุสัญญานี้รัฐภาคี รับรองที่จะห้ามและขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ และเพื่อรับประกันสิทธิของทุกคน โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ สีผิว หรือชาติกำเนิด เพื่อความเสมอภาคก่อนกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการใช้สิทธิดังต่อไปนี้

1. สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันต่อหน้าศาลและหน่วยงานอื่นๆ ที่ดำเนินการยุติธรรม
2. สิทธิในการรักษาความปลอดภัยของบุคคลและการคุ้มครองโดยรัฐจากความรุนแรง หรือการทำร้ายร่างกาย ไม่ว่าจะเกิดขึ้นโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยบุคคล กลุ่ม หรือสถาบัน²²

สิทธิมนุษยชนมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องทั้งจากการรับรองโดยสนธิสัญญาระหว่างประเทศ มติและรายงานขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลการประชุมระหว่างประเทศที่สำคัญหลายเวทีหัวข้อนี้จะศึกษาวิวัฒนาการสิทธิมนุษยชนในส่วนเนื้อหาดังต่อไปนี้

ในการประชุมสิทธิมนุษยชนโลก ปี ค.ศ. 1993 ที่ประชุมได้มีการประกาศปฏิญญาเวียนนาและแผนการปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งได้มีการกล่าวถึงลักษณะของสิทธิมนุษยชนไว้ว่า “สิทธิมนุษยชนล้วนมีความเป็นสากล แบ่งแยกไม่ได้ มีการพึ่งพิงกัน และมีความสัมพันธ์กัน”²³ ดังนั้น การศึกษาถึงวิวัฒนาการด้านสิทธิมนุษยชนจึงต้องพิจารณาถึงลักษณะของสิทธิมนุษยชนข้างต้นเป็นกรอบด้วย จากการศึกษาพบว่า ความเป็นสากลของสิทธิมนุษยชนได้รับการยอมรับอย่างหนักแน่นเสมอมา ซึ่งความเป็นสากลนี้หมายถึงบุคคลทุกคนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะเป็นสมาชิกของกลุ่มทางการเมือง เชื้อชาติ ศาสนา หรือวัฒนธรรมใด การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ไม่ว่ารัฐนั้นจะมีระบบการเมือง การปกครองหรือระบบเศรษฐกิจแบบใดก็ตามประชาชนก็ยังคงมีสิทธิมนุษยชนอย่างเท่าเทียมกันภายใต้ระบบกฎหมายของประเทศกฎหมายภายในไม่ควรยกเว้นหรือทำลายความเป็นสากลของสิทธิมนุษยชนให้ด้อยลง พันธกรณีของกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในเรื่องสิทธิมนุษยชนควรได้รับการบังคับใช้โดยระบบกฎหมายภายในรวมทั้งมีมาตรการรองรับเพื่อบูรณาการสิทธิมนุษยชนการสิทธิมนุษยชน ยิ่งไปกว่านั้นกฎหมายระหว่างประเทศ อาทิ กฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศก็ควรสอดคล้องไปกับบทบัญญัติกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในการประชุมระหว่างประเทศหรือการร่างกฎหมายระหว่างประเทศใดๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสิทธิมนุษยชนจึงต้องตระหนักถึงความเป็นสากลของสิทธิมนุษยชนด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติยืนยันว่าสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่แยกออกจากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ได้ และเป็นเรื่องจำเป็นต่อการดำเนินการให้สัมฤทธิ์ผลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนอื่นๆ ซึ่งกำหนดไว้เป็นหลักการในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชนยังไม่อาจแยกจากความยุติธรรมในสังคม ซึ่งจะต้องมีการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคม

²² United Nations High Commissioner for Human Rights Retrieved 4 August 2021 from <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training11Add1en.pdf>

²³ Vienna Declaration and Programme of Action Adopted by the World Conference on Human Rights in Vienna on 25 June 1993 Retrieved 20 January 2020. from <https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/vienna.pdf>

อย่างเหมาะสมทั้งในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนและตอบสนองสิทธิมนุษยชนของปัจเจกชนในทุกด้านไม่ว่าสังคมและบุคคลเหล่านั้นจะอยู่ในภาวะระบบเศรษฐกิจการเมืองใด อาทิเช่น สิทธิมนุษยชนของปัจเจกชนในยามสงบ และยามสงคราม สิทธิมนุษยชนในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในการพัฒนา สิทธิมนุษยชนในฐานะอำนาจอธิปไตยเหนืออาหาร และสิทธิอธิปไตยเหนือทรัพยากรธรรมชาติอย่างถาวร นอกจากนี้ยังคงต้องพึงระลึกไว้เสมอว่าบุคคลไม่อาจถูกแยกออกจากสิทธิมนุษยชนได้ ถึงแม้ว่ารัฐจะอ้างถึงความแตกต่างทางด้านค่านิยม หรือวัฒนธรรม และยิ่งไปกว่านั้นสิทธิมนุษยชนยังไม่อาจแยกออกจากสิทธิพลเมืองด้านอื่นๆ เช่น สิทธิในการใช้ชีวิต และสิทธิในการไม่ถูกเลือกปฏิบัติอย่างไร้มนุษยธรรม²⁴ สิทธิมนุษยชนหนึ่งๆจะมีความสัมพันธ์กับสิทธิด้านอื่นๆ ในการประชุมอาหารโลก ปี ค.ศ. 1996 ที่ประชุมได้ชี้แจงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิมนุษยชนกับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนเนื่องจากความสามารถในการเข้าถึงหรือได้มาซึ่งอาหารทั้งทางด้านกายภาพและด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น การขจัดปัญหาความยากจนจึงมีผลโดยตรงต่อการเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงอาหาร²⁵

นอกจากนี้ยังมีสิทธิมนุษยชนอื่นๆที่มีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมกับสิทธิมนุษยชนอีก อาทิ สิทธิในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ สิทธิในการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมของกลุ่มและสิทธิในการศึกษา สิทธิมนุษยชนมีความสัมพันธ์กับสิทธิเหล่านี้อย่างแน่นอนเนื่องจากสิทธิเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิมนุษยชนของปัจเจกชนบุคคล สิทธิในการทำงานซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงอาหารให้แก่บุคคลแล้วยังนำไปสู่ความยั่งยืนในการครอบครองปัจจัยการผลิตอาหาร สิทธิทางการศึกษานอกจากจะนำไปสู่การเพิ่มความสามารถในการทำงานของแต่ละบุคคลยังนำมาซึ่งความรู้ ความเข้าใจ ทักษะแก่บุคคลด้านการบริโภคเพื่อสุขภาพและสุขอนามัยส่วนบุคคลทำให้บุคคลมีความปลอดภัย ในการบริโภคอาหารมากขึ้น สิทธิในการดำเนินวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มตน เช่น วิถีชีวิตของชาวประมงท้องถิ่นก็ทำให้กลุ่มชาวประมงสามารถหาอาหารได้เพียงพอกับความต้องการและส่งผลกระทบต่อการทำงานและรายได้ที่เพียงพอ เพื่อหาอาหารอื่นที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพมากยิ่งขึ้น อีกด้วยสิทธิมนุษยชนหนึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนอื่นๆ ดังที่เห็นจากการกล่าวถึงในรายงานของผู้แทนพิเศษของสหประชาชาติเกี่ยวกับอาหารในหลายฉบับ

²⁴ ทศพล ทรศนกุลพันธ์, กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ, ในเอกสารประกอบการสอน กระบวนวิชากฎหมายสิทธิมนุษยชน, เชียงใหม่: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2557, หน้า 4-5.

²⁵ Rome Declaration on World Food Security and World Food Summit Plan of Action Retrieved 20 January 2020, from <http://www.fao.org/3/w3613e/w3613e00.htm>

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นทั้งปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อสิทธิอื่นๆ และในขณะเดียวกันการคุ้มครองสิทธิประโยชน์อื่นก็เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อสิทธิมนุษยชนเช่นเดียวกัน ดังเช่น สิทธิด้านการมีชีวิตอยู่ สิทธิด้านการดำรงชีวิตประจำวันอย่างมีคุณภาพ สิทธิด้านการมีความปลอดภัยและความมั่นคงทางสังคม สิทธิด้านการได้รับบริการเกี่ยวกับสาธารณสุข สิทธิในการใช้ทรัพยากรน้ำ และสิทธิในการได้รับศึกษา ซึ่งสิทธิเหล่านี้ล้วนมีความพึ่งพิงกับสิทธิมนุษยชน ตัวอย่างเช่น สิทธิด้านอาหารเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการดำรงชีวิตที่ดีก็ควรได้รับอาหารที่มีโภชนาการดีสารอาหารครบถ้วนและหลากหลาย หากสังคมมีความมั่นคงด้านการผลิตอาหารที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านปริมาณและคุณภาพอาหารก็จะมีเพียงพอกับความ ต้องการและก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม การได้รับอาหารที่ดีเป็นพื้นฐานในการมีสุขภาพที่ดี การให้การคุ้มครองทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้การผลิตอาหารมีความพอเพียงและยั่งยืน การศึกษาทำให้คนมีความสามารถในการผลิตอาหารและการบริโภคอาหารที่ดีมีคุณภาพก็ทำให้บุคคลมีการพัฒนาทางด้านสติปัญญา จากสิทธิมนุษยชนข้างต้นทั้ง 4 ประการ แสดงให้เห็นว่าสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นสิทธิด้านวัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจและการได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียม แสดงถึงการให้ความสำคัญต่อสิทธิของประชาชน นั่นหมายถึงลักษณะของสิทธิและการบังคับใช้สิทธิควรได้รับการพิจารณาอย่างเท่าเทียมกันด้วยอาทิ กระบวนการในการบังคับใช้สิทธิมนุษยชนต้องมีความเข้มแข็งเท่าเทียมกับกระบวนการในการบังคับใช้สิทธิพลเมืองและการเมือง แต่อย่างไรก็ตามยังมีความแตกต่างระหว่างสิทธิพลเมืองและการเมืองอยู่มาก ความก้าวหน้าในการบังคับใช้สิทธิมนุษยชนจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมทางสังคม และเจตจำนงด้านการเมืองของรัฐด้วยว่าจะให้ความสำคัญในการผลักดันสิทธิของประชาชนมากน้อยเพียงไร การกระตุ้นตัวในการกระตุ้นเตือนและเรียกร้องของประชาชนอาจเป็นแรงผลักดันที่ดีอันอาจจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าในการบังคับใช้สิทธิมนุษยชนได้²⁶

4. หลักการมาตรฐานการคุ้มครองผู้ต้องขัง

กฎมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการไม่ควบคุมตัว (United Nation Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures 1990-The Tokyo Rules) หลักการทั่วไป (General principles) มีเป้าหมายในหลาย ๆ ด้านซึ่งเป้าหมายหลัก (Fundamental aims) ได้แก่

4.1 มาตรฐานขั้นต่ำเป็นสิ่งที่กำหนดหลักการพื้นฐานในการส่งเสริมการบังคับใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิด ซึ่งเปรียบเทียบเป็นการป้องกันขั้นต่ำสำหรับบุคคลที่ใช้ลงโทษ

4.2 มาตรฐานนี้มีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้านการบริหารในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาของผู้กระทำผิดและขณะเดียวกันก็สนับสนุนผู้กระทำผิดให้มีความตระหนักและความรับผิดชอบต่อสังคม

4.3 การใช้มาตรการนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขด้านการเมือง เศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ รวมทั้งวัตถุประสงค์ของระบบงานยุติธรรมทางอาญาของแต่ละประเทศ

4.4 การนำมาตรฐานนี้มาใช้ประเทศสมาชิกจะต้องทำให้เกิดความสมดุลระหว่างสิทธิของผู้กระทำผิดกับสิทธิของผู้ถูกกระทำ และผลกระทบต่อสังคมในด้านความปลอดภัยและการป้องกันอาชญากรรมในชุมชน

4.5 ประเทศสมาชิกจะต้องพัฒนามาตรการไม่ควบคุมผู้กระทำผิดในระบบกฎหมายของตนเองโดยให้มีทางเลือกอื่นด้วย เพื่อลดการใช้โทษจำคุกและเป็นการใช้นโยบายด้านยุติธรรมอย่าง มีเหตุมีผลและปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนคำนึงถึงความเป็นธรรมในสังคมและความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาของผู้กระทำผิด สำหรับขอบเขตของมาตรการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิด (The scope of non-custodial measures) มีหลักทั่วไปว่า

---

²⁶ ทศพล ทรศนกุลพันธ์. กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ. ในเอกสารประกอบการสอน กระบวนวิชากฎหมายสิทธิมนุษยชน. เชียงใหม่: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2557. หน้า 5-6.

(1) การกำหนดมาตรฐานนี้ควรจะต้องมีการนำมาประยุกต์ใช้กับบุคคลทุกคนที่ถูกฟ้องร้องซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาคดีหรือการดำเนินการตามคำพิพากษาในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคำว่า“บุคคล”ในมาตรฐานนี้หมายถึงผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาผู้ที่อยู่ระหว่างดำเนินการ และผู้ที่ถูกดำเนินการเรียบร้อยแล้ว

(2) การประยุกต์ใช้นี้ต้องกระทำโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติในความแตกต่างทางเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง ความคิดเห็นที่แตกต่าง สัญชาติ ระดับฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ รวมทั้งสถานภาพอื่น

(3) เพื่อให้มีความสอดคล้องกับลักษณะความรุนแรงของการกระทำความผิด บุคลิกภาพ และภูมิหลังของผู้กระทำผิดและการคุ้มครองป้องกันสังคมและเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุกโดยไม่จำเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาควรกำหนดขอบเขตของมาตรการไม่ควบคุม

ตัวผู้กระทำผิดไว้อย่างครอบคลุม ตั้งแต่ขั้นตอนก่อนการพิจารณาจนถึงหลังการพิพากษาแล้วโดยคำนึงถึงความครอบคลุมถึงจำนวนและประเภทของมาตรการไม่ควบคุมตัวที่มีอยู่เพื่อให้ศาลสามารถให้คำพิพากษาคดีได้อย่างสอดคล้อง

(4) ต้องสนับสนุนการพัฒนาวิธีการใหม่ ๆ และมีการประเมินผลการนำไปใช้อย่างเป็นระบบ

(5) คำนึงถึงการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด หลีกเลี่ยงกระบวนการที่เป็นทางการ การพิจารณาของศาลให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ตามหลักของกฎหมายและหลักนิติธรรม

(6) มาตรการนี้ควรขึ้นไปตามหลักการและมีการแทรกแซงน้อยที่สุด

(7) การใช้มาตรการนี้ควรเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การลดโทษ ลดการกระทำผิดแทนที่จะเป็นการอุปสรรคขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวการใช้แนวทางดังกล่าว การคุ้มครองทางกฎหมาย (Legal Safeguards) ที่จำกัดความและวิธีการใช้มาตรการนี้ต้องบัญญัติโดยกฎหมาย การเลือกใช้มาตรการควรตั้งอยู่บนหลักการเบื้องต้นของการประเมินผู้กระทำผิดตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คำนึงถึงลักษณะ ความรุนแรงของการทำความผิด รวมถึงบุคลิกภาพ ภูมิหลังของผู้กระทำผิด จุดประสงค์ของคำพิพากษาและสิทธิของผู้ถูกระงับ การตัดสินใจในการกำหนดมาตรการควรได้รับการตรวจสอบจากศาลหรือเจ้าพนักงานที่มีอำนาจโดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้กระทำผิดมีกระบวนการที่ถูกต้องสำหรับการเรียกร้องและการชดเชยที่เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน และข้อมูลส่วนบุคคลควรเก็บรักษาไว้เป็นความลับ โดยเคร่งครัด ไม่เปิดเผยให้กับบุคคลที่สาม การดำเนินการใดๆ เพื่อเข้าถึงข้อมูลเช่นว่านั้นจะกระทำได้โดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง²⁷

5. สิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขัง

สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังเกี่ยวกับการกักขังหรือการจำคุกมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. บุคคลซึ่งอยู่ภายใต้การคุมขังหรือจำคุกทุกรูปแบบจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยกำเนิด

2. การจับกุม กักขัง หรือจำคุก ให้กระทำโดยเคร่งครัดตามบทบัญญัติของกฎหมายและโดยพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอำนาจเพื่อการนั้น

²⁷ United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (The Tokyo Rules)

3. จะไม่มีการจำกัดหรือลดทอนสิทธิมนุษยชนใดๆของบุคคลภายใต้รูปแบบการกักขังหรือการจำคุกที่ได้รับการยอมรับหรือมีอยู่ในรัฐใดๆตามกฎหมาย อนุสัญญา ข้อบังคับหรือประเพณี โดยอ้างว่าร่างหลักการนี้ไม่ยอมรับสิทธิหรือการรับรู้ถึงพวกเขาในระดับที่น้อยกว่า

4. รูปแบบการกักขังหรือการจำคุกใดๆและมาตรการทั้งหมดที่มีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของบุคคลภายใต้รูปแบบการกักขังหรือการจำคุกใดๆ จะต้องได้รับคำสั่งจากหรืออยู่ภายใต้การควบคุมที่มีประสิทธิภาพของศาล

5. ผู้ถูกจำคุกหรือผู้ให้คำปรึกษา มีสิทธิที่จะร้องขอหรือร้องเรียนเกี่ยวกับการได้รับการกระทำที่ไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการทรมานหรือการปฏิบัติที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือถูกดูแลคนศักดิ์ศรีต่อเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการบริหารสถานที่ของการกักขังและต่อเจ้าหน้าที่ระดับสูงและหากจำเป็นให้หน่วยงานที่เหมาะสมซึ่งมีอำนาจในการทบทวนหรือแก้ไข

6. ความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ขัดต่อสิทธิที่มีอยู่ในหลักการเหล่านี้จะได้รับการชดเชยตามกฎหมายหรือความรับผิดชอบที่บังคับใช้โดยกฎหมาย

7. บุคคลที่ถูกจำคุกทางอาญาจะถูกนำตัวไปยังศาลหรือหน่วยงานอื่นตามที่กฎหมายกำหนดโดยทันทีหลังจากการจับกุม ผู้มีอำนาจดังกล่าวจะตัดสินใจโดยไม่ชักช้าเกี่ยวกับความถูกต้องตามกฎหมายและความจำเป็นในการกักขัง ห้ามมิให้ผู้ใดถูกกักขังไว้เพื่อรอการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี เว้นแต่จะได้รับคำสั่งเป็นหนังสือจากผู้มีอำนาจดังกล่าว เมื่อถูกคุมขังเมื่อถูกนำตัวมาต่อหน้าผู้มีอำนาจดังกล่าว มีสิทธิที่จะให้คำชี้แจงเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ตนได้รับขณะถูกควบคุม

8. รัฐควรห้ามการกระทำใดๆที่ขัดต่อสิทธิและหน้าที่ที่มีอยู่ในหลักการเหล่านี้โดยกฎหมาย ทำให้การกระทำดังกล่าวอยู่ภายใต้การลงโทษที่เหมาะสม และดำเนินการสอบสวนอย่างเป็นกลางเมื่อมีการร้องเรียน

9. เจ้าหน้าที่ที่มีเหตุให้เชื่อว่าการละเมิดหลักการนี้เกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้น จะต้องรายงานเรื่องนี้ต่อหน่วยงานที่มีอำนาจเหนือกว่าและหากจำเป็น ให้หน่วยงานหรือหน่วยงานที่มีอำนาจตรวจสอบหรือแก้ไข

10. บุคคลที่มีเหตุให้เชื่อว่าการละเมิดหลักการนี้เกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้น มีสิทธิรายงานเรื่องนี้ต่อผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตลอดจนหน่วยงานหรืออวัยวะที่เหมาะสมอื่นๆที่ได้รับมอบหมายโดยมีอำนาจตรวจสอบหรือแก้ไข

11. บุคคลที่ถูกจำคุกจะต้องได้รับการปฏิบัติที่ควรแก่สถานะที่ไม่ถูกตัดสินลงโทษ

12. เจ้าหน้าที่ที่จับกุมบุคคล กักขังหรือสอบสวนคดี ให้ใช้อำนาจเฉพาะอำนาจที่ตนมีให้ตามกฎหมายเท่านั้น และการใช้อำนาจดังกล่าวต้องอาศัยอำนาจตุลาการเท่านั้น

13. ผู้ถูกจำคุกจะต้องได้รับแจ้งในเวลาที่ถูกจับถึงเหตุผลในการจับกุมและจะได้รับแจ้งข้อกล่าวหาใดๆ

14. บุคคลจะไม่ถูกคุมขังโดยไม่ได้รับโอกาสอันมีผลให้ศาลหรือผู้มีอำนาจอื่นๆ พิจารณาทราบโดยทันที ผู้ถูกคุมขังย่อมมีสิทธิแตกต่างให้ตนเองหรือได้รับความช่วยเหลือจากทนายตามที่กฎหมายบัญญัติ

15. ผู้ถูกคุมขังและที่ปรึกษา (ถ้ามี) จะได้รับแจ้งคำสั่งกักขังอย่างครบถ้วนและทันทั่วที่พร้อมเหตุผลในการถูกจำคุก

16. อำนาจตุลาการหรือหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจในการตรวจสอบความต่อเนื่องของการกักขังตามความเหมาะสม

17. ผู้ถูกคุมขังมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากที่ปรึกษากฎหมาย รวมทั้งจะได้รับการแจ้งถึงสิทธิโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทันทีหลังจากการจับกุมและจะได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร

18. หากผู้ถูกคุมขังไม่มีที่ปรึกษากฎหมายมีสิทธิได้รับที่ปรึกษาทางกฎหมายที่ได้รับมอบหมายจากศาลหรือหน่วยงานอื่นในทุกระณี

19. ผู้ถูกคุมขังหรือถูกคุมขังมีสิทธิติดต่อและปรึกษากับที่ปรึกษากฎหมายของตนเองได้

20. ผู้ถูกคุมขังหรือถูกคุมขังจะต้องได้รับเวลาและสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอสำหรับการปรึกษาหารือกับที่ปรึกษากฎหมาย

21. สิทธิของผู้ถูกคุมขังหรือจำคุกที่จะมาเยี่ยมและให้คำปรึกษาและสื่อสารโดยไม่ชักช้าเว้นแต่ในกรณีพิเศษตามที่กฎหมายกำหนดหรือ ข้อบังคับที่ชอบด้วยกฎหมายเมื่อเห็นว่าจำเป็น โดยตุลาการหรือหน่วยงานอื่น เพื่อรักษาความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย

22. ผู้ถูกคุมขังหรือถูกคุมขังมีสิทธิได้รับการเยี่ยมเยียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกในครอบครัว และจะได้รับโอกาสที่เพียงพอในการสื่อสารกับโลกภายนอกภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดที่สมเหตุสมผลตามที่กฎหมายกำหนดหรือข้อบังคับที่ชอบด้วยกฎหมาย

23. ประเภทความประพฤติของผู้ถูกคุมขังหรือจำคุกที่เป็นความผิดทางวินัยระหว่างกักขังหรือจำคุก ลักษณะและระยะเวลาการลงโทษทางวินัยที่อาจได้รับและหน่วยงานที่มีอำนาจกำหนดโทษนั้นให้กำหนดโดยกฎหมายหรือระเบียบที่ชอบด้วยกฎหมายและประกาศให้ถูกต้อง

24. ผู้ถูกคุมขังหรือจำคุกมีสิทธิได้รับการพิจารณาก่อนดำเนินการทางวินัยเขาจะมีสิทธินำการดำเนินการดังกล่าวไปยังหน่วยงานระดับสูงเพื่อตรวจสอบ

25. ผู้ถูกคุมขังหรือจำคุกหรือที่ปรึกษาของเขามีสิทธิที่จะร้องขอหรือร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติของเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการทรมานหรือการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยี

ศักดิ์ศรีต่อเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการบริหารสถานที่ของ การกักขังและต่อเจ้าหน้าที่ระดับสูง และหากจำเป็นให้หน่วยงานที่เหมาะสมซึ่งมีอำนาจในการทบทวนหรือแก้ไข

26. การรักษาความลับเกี่ยวกับคำขอหรือข้อร้องเรียนจะต้องถูกรักษาไว้หากผู้ร้องเรียนร้องขอ

27. ทุกคำขอหรือข้อร้องเรียนจะได้รับการจัดการและแก้ไขโดยทันทีโดยไม่ชักช้า ถ้าคำร้องถูกปฏิเสธ หรือในกรณีที่ล่าช้าเกินควร ผู้ร้องมีสิทธินำคำร้องต่อศาลหรือหน่วยงานอื่นได้

28. ผู้ถูกคุมขังต้องสงสัยหรือถูกตั้งข้อหากระทำความผิดทางอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และจะต้องได้รับการกระทำเช่นนี้จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมาย ในการต่อสู้คดีในที่สาธารณะควรมีหลักประกันที่จำเป็น

29. การจับกุมหรือกักขังบุคคลดังกล่าวซึ่งอยู่ระหว่างการสอบสวนและการพิจารณาคดี ให้ดำเนินการเพียงเพื่อวัตถุประสงค์ในการบริหารงานยุติธรรมตามเหตุและตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายกำหนด การกำหนดข้อจำกัดแก่บุคคลดังกล่าวซึ่งมิได้กำหนดไว้โดยเคร่งครัดเพื่อวัตถุประสงค์ในการกักขังหรือเพื่อป้องกันการขัดขวางกระบวนการสอบสวนหรือการบริหารงานยุติธรรม หรือเพื่อรักษาความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยในสถานที่กักขังต้องห้าม

30. บุคคลที่ถูกคุมขังในข้อกล่าวหาทางอาญาจะถูกนำตัวไปยังศาลหรือหน่วยงานอื่นตามที่กฎหมายกำหนดโดยทันทีหลังจากการจับกุม ผู้มีอำนาจดังกล่าวจะตัดสินใจโดยไม่ชักช้าเกี่ยวกับความถูกต้องตามกฎหมายและความจำเป็นในการกักขัง ห้ามมิให้ผู้ใดถูกกักขังไว้เพื่อรอการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี เว้นแต่จะได้รับคำสั่งเป็นหนังสือจากผู้มีอำนาจดังกล่าวเมื่อถูกคุมขังเมื่อถูกนำตัวมาต่อหน้าผู้มีอำนาจดังกล่าว มีสิทธิที่จะให้คำชี้แจงเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ตนได้รับขณะถูกควบคุมตัว²⁸

ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) ในเรื่องเกี่ยวกับสุขอนามัยตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำนี้ได้รับการรับรองในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดครั้งที่ 1 ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงเจนีวาเมื่อปี ค.ศ. 1955 และผ่านความเห็นชอบโดยคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมขององค์การสหประชาชาติ ตามมติที่ 663 C (24) เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม ค.ศ. 1957 และมติที่ 2076 (62) เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม ค.ศ. 1977 หลักเกณฑ์ที่ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำกำหนดไว้นี้มีได้มุ่งที่จะกำหนดรายละเอียดของรูปแบบองค์การราชทัณฑ์หากแต่มุ่งหมายที่จะแสวงหาหลักการพื้นฐานอันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปของแนวคิดเบื้องต้นและองค์ประกอบที่สำคัญของระบบ

²⁸ United Nations High Commissioner for Human Rights Retrieved 4 August 2021 from <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training11Add1en.pdf>

ที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันมากที่สุดเพื่อเป็นแนวทางในการจัดวางหลักการและวิธีปฏิบัติที่ดีในการดูแลนักโทษและการบริหารจัดการทั่วไปของหน่วยงานราชทัณฑ์ โดยข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำนี้ไม่ได้ประสงค์ที่จะตัดทอนการศึกษาหรือการปฏิบัติทั้งหลายที่ชอบด้วยหลักการและแสวงหาจุดมุ่งหมายถัดไปที่สืบเนื่องจากหลักเกณฑ์ทั้งหมดนั้นเป็นเรื่องที่เหมาะสมที่หน่วยงานราชทัณฑ์ของประเทศจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ต่างๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำที่องค์การสหประชาชาติได้เห็นชอบนี้ไปใช้ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำฉบับนี้จะครอบคลุมถึงการบริหารงานทั่วไปในทัณฑสถานซึ่งนำไปใช้กับผู้ต้องขังทุกประเภทผู้ที่ถูกจำคุกไม่ว่าในคดีแพ่งหรือคดีอาญา ยังไม่มีคำพิพากษาหรือมีคำพิพากษาแล้ว รวมถึงนักโทษประเภทที่ต้องมีมาตรการคุ้มกันความปลอดภัยตามคำสั่งศาล แต่ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำฉบับนี้มิได้นำไปใช้กับการบริหารสถานที่คุมขังเด็กและเยาวชนเช่นสถานพินิจ โรงเรียนคดีนิสัยสำหรับเยาวชน หลักการเบื้องต้นของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำฉบับนี้คือจะต้องใช้อย่างเสมอภาคโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเชื้อชาติสีผิวเพศภาษาศาสนาความคิดทางการเมืองหรือความคิดเห็นทางอื่น ๆ กำหนดทางชาติหรือสังคมสถานะทางทรัพย์สินกำเนิดหรืออื่นใดเป็นเรื่องที่ต้องห้ามทั้งสิ้น แต่อย่างไรก็ตามมีความจำเป็นที่ต้องให้ความเคารพต่อความเชื่อทางศาสนาของนักโทษด้วยเช่นกัน²⁹

5.1 สิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขัง ที่ควรจะได้รับ ได้แก่

- (1) ควรเป็นห้องนอนเดี่ยววันแต่ในกรณีที่มีเหตุผลพิเศษเช่นกรณีเกิดปัญหาแออัดในเรือนจำเป็นการชั่วคราวนั้นทางหน่วยงานราชทัณฑ์ของประเทศอาจกำหนดข้อยกเว้นได้ แต่โดยทั่วไปไม่เป็นการดีที่จะกำหนดให้นักโทษนอนสองคนในห้องเดียวกัน
- (2) ในกรณีที่จัดห้องพักในลักษณะเป็นห้องพักรวมจะต้องมีการคัดสรรผู้ต้องขังที่มีความเหมาะสมที่จะมาพักรวมกัน ได้นั้นซึ่งในกรณีนี้จะต้องมีการตรวจตราตลอดเวลาากลางคืน โดยคำนึงถึงสภาพแห่งเรือนจำนั้น
- (3) ห้องนอนของผู้ต้องขังทุกแห่งจะต้องมีการจัดการอย่างคำนึงถึงสุขลักษณะโดยเฉพาะปริมาณอากาศขนาดขั้นต่ำของพื้นที่ของห้องแสงสว่างระดับความอบอุ่นและการถ่ายเทของอากาศ

²⁹ The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners Retrieved 20 January 2020, from https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Nelson_Mandela_Rules-E-ebook.pdf

(4) ทุกสถานที่ในเรือนจำที่จัดไว้ให้นักโทษได้อยู่หรือทำงานจะต้อง

(4.1) มีหน้าต่างที่กว้างพอจะให้ผู้ต้องขังได้รับแสงสว่างสำหรับอ่านหนังสือ หรือทำงานได้โดยควรออกแบบให้มีอากาศที่สดชื่นถ่ายเทเข้าไปได้ไม่ว่าจะมีเครื่องระบายอากาศหรือไม่ก็ตาม

(4.2) มีไฟฟ้าที่ให้แสงสว่างพอเพียงเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาแก่สุขภาพตาของผู้ต้องขังในการอ่านหนังสือหรือทำงาน

(5) ควรมีการจัดสุขภัณฑ์ไว้สำหรับผู้ต้องขังทุกคนอย่างเพียงพอแก่ความต้องการและความจำเป็นโดยสภาพซึ่งต้องสะอาดและถูกสุขลักษณะ

(6) เรือนจำต้องจัดให้มีน้ำและอุปกรณ์ในห้องน้ำที่จำเป็นต่อการชำระล้างร่างกายของนักโทษผู้ต้องขังเพื่อสุขอนามัยในอุณหภูมิที่เหมาะสมแก่สภาพอากาศฤดูกาลและสภาพภูมิประเทศแต่อย่างน้อยที่สุดควรให้นักโทษมีโอภาสอาบน้ำสัปดาห์ละ 1 ครั้งในสภาพอากาศที่พอเหมาะ

(7) ที่อาบน้ำสำหรับผู้ต้องขังควรมีการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพที่สะอาดอยู่เสมอ³⁰

5.2 สุขอนามัยส่วนตัวของผู้ต้องขัง

(1) ผู้ต้องขังจะได้รับการดูแลในเรื่องความสะอาดของร่างกายโดยเรือนจำพึงจัดหา น้ำและของใช้ที่จำเป็นเพื่อสุขภาพและความสะอาดของผู้ต้องขัง

(2) เรือนจำจะต้องจัดเตรียมให้ผู้ต้องขังได้รับการดูแลในเรื่องความสะอาดเรียบร้อยโดยจัดให้ผู้ต้องขังได้ตัดผมผู้ต้องขังชายควรจะได้โกนหนวดเคราอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ร่างกายผู้ต้องขังมีลักษณะไม่เป็นที่น่ารังเกียจและสร้างนิสัยให้รู้จักจักรการพตนเอง³¹

5.3 เสื้อผ้าและที่นอน

(1) ผู้ต้องขังที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ใส่เสื้อผ้าที่จัดหาเองได้นั้น”

(1.1) ทางเรือนจำจะต้องจัดหาเสื้อผ้าที่เหมาะสมแก่สภาพอากาศให้แก่ผู้ต้องขัง และคำนึงถึงสุขอนามัยของผู้ต้องขังอีกทั้งจะต้องไม่ลักษณะที่จะเป็นการเหยียดหยามหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง

(1.2) เสื้อผ้าของผู้ต้องขังทั้งหมดต้องจัดเตรียมไว้ให้ในสภาพที่ดีและสะอาด ชุดชั้นในของผู้ต้องขังต้องมีการเปลี่ยนและซักอยู่เสมอตามความจำเป็นแก่การรักษาสุขอนามัย

(1.3) ในกรณีที่ผู้ต้องขังได้รับอนุญาตให้ออกไปนอกสถานที่ของเรือนจำ ผู้ต้องขังผู้นั้นจึงได้รับอนุญาตให้ใส่เสื้อผ้าที่จัดหาเองหรือเสื้อผ้าอื่นที่ไม่ใช่ชุดผู้ต้องขังได้

³⁰ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 5-6

³¹ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 6

(2) ในกรณีที่ผู้ต้องขังได้รับอนุญาตให้ใส่เสื้อผ้าที่จัดหาเองทางเรือนจำจะต้องตรวจสอบดูว่ามีสภาพที่เหมาะสมและสะอาดด้วย

(3) ควรจัดให้ผู้ต้องขังแต่ละคนมีที่นอนที่เป็นสัดส่วนเฉพาะตน โดยจะต้องมีการจัดที่นอนอย่างเพียงพอและอยู่ในสภาพที่สะอาดให้แก่นักโทษทุกคนที่นอนควรมีการดูแลให้อยู่ในสภาพที่ดีและมีการนำไปทำความสะอาดอยู่เป็นประจำด้วย³²

5.4 การออกกำลังกายและกีฬา

(1) ผู้ต้องขังทุกคนพึงได้รับโอกาสในการออกกำลังกายกลางแจ้งอย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง ถ้าสภาพอากาศเอื้ออำนวย

(2) สำหรับผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชนและผู้ต้องขังอื่นที่อยู่ในวัยและสภาพร่างกายที่เหมาะสม จึงมีสิทธิได้รับโอกาสในการฝึกฝนการเล่นกีฬาและการบันเทิงรื่นเริงในชั่วโมงการออกกำลังกาย ซึ่งทางเรือนจำจะต้องจัดให้มีสถานที่และอุปกรณ์สำหรับการเล่นกีฬาตามสมควร³³

5.5 บริการทางการแพทย์

(1) เรือนจำทุกแห่งจะต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ด้านการแพทย์อย่างน้อย 1 คนที่มีความรู้ด้านจิตบำบัดไว้ประจำในเรือนจำนั้น บริการด้านการแพทย์ในเรือนจำนั้นควรมีการเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับโรงพยาบาลหรือศูนย์สาธารณสุขของชุมชนหรือประเทศรวมถึงศูนย์จิตบำบัดสำหรับในกรณีที่พบว่าผู้ต้องขังอาจมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิตจะได้มีการประสานงานสำหรับการบำบัดรักษาได้อย่างเหมาะสม

(2) ผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยด้วยโรคที่ต้องการการบำบัดรักษาเฉพาะด้านควรได้รับการส่งตัวไปยังสถานบำบัดรักษาสำหรับโรคชนิดนั้นโดยเฉพาะหรือโรงพยาบาลนอกเรือนจำในกรณีที่เรือนจำมีสถานพยาบาลอยู่ภายในเรือนจำนั้นสถานพยาบาลดังกล่าวจะต้องมีอุปกรณ์ทางการแพทย์บำบัดรักษาและยารักษาโรคที่เพียงพอแก่นักโทษที่เจ็บป่วยอีกทั้งควรมีเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ที่ผ่านการฝึกอบรมอย่างดีแล้วมาประจำอยู่ในสถานพยาบาลในเรือนจำนั้นด้วย

(3) เรือนจำจะต้องจัดบริการด้านทันตกรรมโดยเจ้าหน้าที่ทันตกรรมให้แก่ผู้ต้องขังทุกคนด้วย

(4) เรือนจำของผู้ต้องขังหญิงจะต้องจัดให้มี

(4.1) ที่พักรักษาสำหรับหญิงมีครรภ์ทั้งก่อนและหลังคลอดบุตรในสถานพยาบาลนอกเรือนจำเท่าที่จะกระทำได้ในกรณีที่การคลอดเกิดขึ้นภายในเรือนจำจะต้องไม่บันทึกสถานที่เกิดของเด็กในสูติบัตรว่าเด็กนั้นเกิดในเรือนจำ

³² “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 7

³³ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 7-8

(4.2) ในกรณีที่มีการอนุญาตให้มีผู้ดูแลเด็กทารกในเรือนจำทางเรือนจำจะต้องกำหนดระเบียบว่าด้วยผู้ดูแลเด็กทารก โดยระบุให้ผู้ที่จะทำหน้าที่ดูแลเด็กทารกแทนมารดาในเรือนจำนั้นต้องเป็นผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมด้านการดูแลเด็กทารกมาอย่างดีแล้ว

(5) เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ในเรือนจำจะต้องตรวจสอบสุขภาพของผู้ต้องขังทุกคนตั้งแต่แรกจับผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำและจะต้องตรวจสอบสุขภาพของผู้ต้องขังหลังจากนั้นอีกตามความจำเป็นเพื่อจะรู้ว่าผู้ต้องขังนั้นๆ มีโรคทางกายหรือโรคทางจิตอย่างไรหรือไม่เพื่อจะได้ทำการบำบัดรักษาอีกทั้งเพื่อคัดแยกนักโทษที่ติดเชื้อไปบำบัดรักษาโดยเฉพาะนอกจากนี้ยังจะต้องตรวจสอบความพร้อมด้านสุขภาพของนักโทษที่จะให้ทำงานตามคำสั่งของเรือนจำด้วย

(6) เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ในเรือนจำจะต้องดูแลทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตของนักโทษ โดยแต่ละวันควรจะมีการตรวจอาการของผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยหรือแจ้งว่าเจ็บป่วยและผู้ต้องขังที่มีอาการที่ควรติดตามดูแลเป็นพิเศษ

(7) เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ในเรือนจำจะต้องรายงานต่อผู้บัญชาการเรือนจำนั้นเมื่อพบว่าผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยรายใดควรได้รับการส่งตัวไปบำบัดรักษาภายนอกเรือนจำเนื่องจากหากยังคงให้ผู้ต้องขังรายนั้นอยู่ในเรือนจำต่อไปอาจส่งผลร้ายต่อสุขภาพของผู้ต้องขังผู้นั้นมากยิ่งขึ้น

(8) เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ในเรือนจำจะต้องตรวจตราและเสนอความเห็นต่อผู้บัญชาการเรือนจำนั้นอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับ

(8.1) ปริมาณและคุณภาพของการจัดเตรียมและบริการด้านอาหารในเรือนจำ

(8.2) สุขลักษณะและความสะอาดของเรือนจำและผู้ต้องขัง

(8.3) ความสะอาดความร้อนแสงสว่างและการระบายอากาศภายในเรือนจำ

(8.4) ความเหมาะสมและความสะอาดของที่นอนและเสื้อผ้าของผู้ต้องขัง

(8.5) ข้อสังเกตเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการกีฬาใน

เรือนจำในกรณีที่ไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในด้านนั้น โดยเฉพาะ

(9) ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับรายงานและคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ในเรือนจำนั้นทันทีเท่าที่จะทำได้และหากเรื่องใดอยู่นอกเหนือวิสัยที่ตนจะจัดการได้ก็ให้รายงานต่อผู้บังคับบัญชาในระดับที่สูงกว่าเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับรายงานและคำแนะนำนั้นในทันที

(10) กรณีพิเศษที่ใช้เฉพาะผู้ต้องขังที่วิกลจริตหรือผิดปกติทางจิต

(10.1) ผู้ต้องโทษจำคุกที่วิกลจริตจะต้องไม่ถูกคุมขังในเรือนจำหาก แต่จะต้องได้รับการย้ายไปอยู่ในสถานบำบัดทางจิตในทันที

(10.2) สำหรับผู้ต้องขังที่มีการวิกลจริตหรือผิดปกติทางจิตจึงถูกส่งไปอยู่ใน การดูแลและบำบัดรักษาในสถานพยาบาลที่ดูแลรักษาโรคด้านนี้โดยเฉพาะ

(10.3) ในช่วงเวลาที่รออยู่ในเรือนจำจะต้องจัดให้มีบริการด้านจิตบำบัดให้แก่ ผู้ต้องขังอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นต้องได้รับการบริการด้านจิตบำบัดนั้นด้วย

(10.4) เป็นเรื่องที่ยังประสงค์ที่จะมีหน่วยงานที่เหมาะสมสนับสนุนการดูแล รักษาผู้ต้องขังที่มีอาการวิกลจริตหรือผิดปกติทางจิตนั้นอย่างต่อเนื่องไปถึงเวลาที่นักโทษผู้นั้น ได้ พ้นโทษจำคุกไปแล้วรวมทั้งจัดให้มีการบำบัดฟื้นฟูทางสังคมให้แก่ผู้ต้องขังหลังการบำบัดรักษานั้นด้วย³⁴

6. แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง

การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง มีแนวคิดที่มาจากการยอมรับในสิทธิขั้นพื้นฐานของ มนุษย์ดังปรากฏชัดเจนในหลักสากล เนื่องจากปัจจุบันสหประชาชาติได้พยายามที่จะให้มีการ คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังเพิ่มมากขึ้น โดยมีการรณรงค์ให้รัฐบาลของต่างประเทศต่างๆ ได้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านทฤษฎีและให้มีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น และเพื่อให้แต่ละประเทศได้มีการนำ หลักเกณฑ์ดังกล่าวไปบัญญัติเพื่อ เป็นกฎหมายภายในเพื่อให้เป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิ แก่ผู้ต้องขังเพิ่มมากขึ้นหากจะกล่าวแล้วสิทธิของผู้ต้องขัง นี้ น่าจะมีที่มาจากคำประกาศอิสรภาพของ สหรัฐอเมริกาอันเป็นแนวคิดในทางการเมืองที่มีผู้นำใช้มากแล้วอ้างถึงอยู่เสมอ นอกจากนี้สิทธิของ ผู้ต้องขังดังกล่าวเป็นการขาดความมาจากสิทธิโดยที่ประชุมว่าด้วยสิทธิ มนุษยชนแห่งยุโรป ทั้งนี้ เพราะผู้ต้องขังอาจได้รับการปฏิบัติที่ไร้มนุษยธรรมมากกว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินตาม กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะกระบวนการในการบังคับโทษของแต่ละประเทศๆ อาจจะมีบทลงโทษที่อาจจะแตกต่างกัน อย่างเช่นในประเทศฝรั่งเศสได้มีการกำหนดกฎหมาย หลักเกณฑ์ที่ชัดเจนว่า ผู้ใดที่ได้กระทำความผิดในทางอาญาจะต้องสูญเสียสิทธิต่างๆ แต่ในส่วนประเทศอังกฤษและประเทศสกอตแลนด์ได้มีการกำหนดกฎหมายที่ชัดเจนว่าผู้ใดที่กระทำ ความผิดจะสูญเสียสิทธิในการเลือกตั้งในระหว่างที่ต้องโทษจำคุก และบุคคลที่ต้องโทษในคดีนี้เอง อาจจะถูกศาลตัดสิทธิในการเป็นกรรมการของบริษัท รวมถึงบุคคลผู้ที่เคยถูกต้องโทษมาแล้วจะถูก ตัดสิทธิมิให้ได้รับใบขออนุญาตต่างๆ เช่น ใบอนุญาตในการพกอาวุธปืน แต่การจำกัดสิทธิโดย กฎระเบียบข้อบังคับของฝ่ายบริหาร ได้รับการพิจารณามากที่สุด เพราะอยู่ภายใต้การใช้ดุลพินิจของ พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งการควบคุมได้ยาก เช่น การร้องทุกข์ โดยเฉพาะการคุ้มครองของผู้ต้องขังจาก การใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรมของเจ้าพนักงานเรือนจำ การลงโทษทางวินัยของเจ้าพนักงานโดยไม่มีเหตุ และผลอันสมควร นอกจากผู้ต้องขังควรมีสิทธิในการได้รับการคุ้มครองดูแลตามสมควร

³⁴ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 8-11

กรณีของการกำจัดสิทธิในการเยี่ยมของทนายความ คู่สมรส การติดต่อกันทางจดหมายกับบุคคลภายนอก การแบ่งแยกสีผิว เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ลัทธิความเชื่อในทางศาสนา และการบังคับใช้แรงงาน ฯลฯ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้แก่ หลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ที่ได้นำมาใช้ในการปฏิบัติและยึดถือในการเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อนักโทษของประเทศไทยเราอีกด้วย อีกทั้งยังเสนอชี้แนะแนวทางในส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ บุคคลที่กระทำความผิดและต้องโทษตามคำพิพากษา ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาด ยังคงมีสิทธิในฐานะที่เป็นพลเมือง เว้นแต่สิทธินั้นจะถูกจำกัดโดยกฎหมายเฉพาะอย่างเช่น พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พระราชบัญญัติเรือนจำอาหาร ฯลฯ ซึ่งทำให้สิทธิที่ของบุคคลผู้กระทำความผิดเหล่านั้นถูกระงับไปชั่วขณะ เนื่องจากการกระทำความอาญา แต่ไม่เคยมีกฎหมายบัญญัติถึงการเพิกถอนสิทธิของการเป็นพลเมืองแต่ประการใด³⁵

7. ทฤษฎีการลงโทษ

การลงโทษผู้กระทำความผิดในทางบ้านเมืองนั้น ผู้ใดที่ฝ่าฝืนหรืออาจจะผิดกฎหมายของสังคม และฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายอาญาที่ได้กำหนดไว้ เป็นรูปแบบการลงโทษ หรือวิธีการปฏิบัติต่อนักโทษ ผู้ต้องขังที่ประเทศต่างๆ ใช้เป็นกรอบหรือแนวทางในการปฏิบัติงานของของเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ และเจ้าพนักงานเรือนจำโดยในกรณีของกฎหมายราชทัณฑ์ในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย และอิตาลี เรามักจะพบทฤษฎีการลงโทษ แนวคิดในการลงโทษ และวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรากฏอยู่ในกฎหมายราชทัณฑ์ของแต่ละประเทศส่วนใหญ่ จะปรากฏอยู่ในอารัมภบทหรือบททั่วไปหรือสอดแทรกอยู่ในเนื้อหาของกฎหมายบทมาตราต่างๆ ของกฎหมายราชทัณฑ์ของแต่ละประเทศ โดยจะเป็นการกล่าวถึงทฤษฎีที่ใช้เป็นหลักในการลงโทษ ฉะนั้น ทฤษฎีการลงโทษมี 5 ทฤษฎีด้วยกัน ได้แก่

1. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน
2. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด
3. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคม
4. ทฤษฎีการลงโทษแบบอรรถประโยชน์
5. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่และยับยั้ง

³⁵ ประธาน วัฒนวานิช, สิทธิของผู้ต้องขังในไทย, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำรา, 2529, หน้า 324.

7.1 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้แค้นและทดแทนแก่ผู้กระทำความผิด

เมื่อเริ่มมีมนุษย์ขึ้นในโลก และอยู่ร่วมกันเป็นสังคมตั้งแต่ขนาดเล็ก คือ ครอบครัว จนเป็นหมู่บ้าน เป็นตำบล เป็นอำเภอ เป็นจังหวัด และเป็นประเทศ หรือจากครอบครัวเป็นกลุ่ม เป็นเผ่าพันธุ์ มนุษย์ย่อมจะมีวิธีการดำเนินชีวิตที่ค่อย ๆ พัฒนามาโดยลำดับจากวิถีประชา (Folk ways) มาเป็น ขนบธรรมเนียมประเพณี (customs and traditions) มาเป็นกฎศีลธรรม (mores) และมาเป็นกฎหมาย ในที่สุดเพื่อควบคุมประพฤติกกรรมของมนุษย์ในสังคมนั้น ๆ การฝ่าฝืนวิถีประชาหรือขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือกฎศีลธรรมหรือกฎหมายย่อมจะก่อให้เกิดปฏิกิริยาจากสมาชิกในสังคมหรือจากสังคม ต่อพฤติกรรมอันนั้น อย่างน้อยที่สุดก็เป็นการติชมหรือนิทา อย่างหนักที่สุดก็เป็นการให้กำจัด ออกไปจากกลุ่มแกรมนิวแมน (Graeme Newman) เห็นว่าการกระทำที่สะท้อนให้เห็นของคนในสังคมที่มีต่อ พฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายในลักษณะแก้แค้นทดแทนเกิดขึ้นตามธรรมชาติของคนในความสัมพันธ์ กับโลกภายนอก และมีมาเป็นระยะเวลายาวนาน การกระทำที่สะท้อนให้เห็นของคนในสังคมต่อ อาชญากรรม แบ่งได้เป็น 2 ทฤษฎีด้วยกัน คือ

1. ทฤษฎีการลงโทษโดยสัญชาตญาณ
2. ทฤษฎีการลงโทษเพราะผู้กระทำความผิดสมควรถูกลงโทษ³⁶

7.2 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

ดังที่ได้ศึกษามาแล้วในหน่วยที่ 2 ว่านักอาชญาวิทยาสำนักโปซิติฟ ซึ่งมีซีซาร์ ลอมโบโรโซ (ค.ศ. 1835-1909) เป็นผู้นำเห็นว่า อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งในสังคม เช่นเดียวกับ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น พายุร้อน พายุฟ้า พายุพัด เป็นต้น โดยผู้ประกอบอาชญากรรมหาได้มี เจตนาที่จะกระทำการผิดกฎหมายไม่เพราะฉะนั้นเมื่อผู้ประกอบอาชญากรรมไม่ได้มีเจตนา ประกอบอาชญากรรม การลงโทษผู้ประกอบอาชญากรรมตาม โทษที่กฎหมายกำหนดไว้จึงน่าจะเป็น การไม่ถูกต้อง นักอาชญาวิทยาสำนักนี้เน้นการศึกษาที่ตัวผู้กระทำความผิดแทนอาชญากรรม เพื่อจะค้นหาสาเหตุ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ว่า เพราะเหตุใดจึงกระทำผิดกฎหมาย และพบว่า สาเหตุสำคัญอยู่ในร่างกายของผู้กระทำความผิดนั่นเอง คือ เป็นอิทธิพลของพันธุกรรมจนตั้งเป็น ทฤษฎีอาชญากร โดยกำเนิดขึ้น นักอาชญาวิทยาร่วมสำนักที่มีส่วนทำให้ทฤษฎีของสำนักนี้

³⁶ สุวรรณ รื่นยศ, ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะใน ส่วนที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, 2524 หน้า คำนำ

แพร่หลาย คือ เอนริโก เฟอร์รี (ค.ศ. 1856-1929) และราฟาเอลกาโรฟาโร (ค.ศ. 1852-1934) นักอาชญาวิทยา
 สำนักนี้เน้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลเพื่อแก้ไขฟื้นฟูให้เป็นคนดี หลักการใหญ่
 อีกข้อหนึ่ง คือ การลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล วิธีการที่ใช้เน้นการวิเคราะห์หาสาเหตุของ
 การกระทำความผิดเมื่อพบสาเหตุแล้วให้แก้ไขที่สาเหตุนั้น เมื่อแก้ไขได้ผู้กระทำความผิดก็จะ
 ไม่กระทำความผิดอีกต่อไป การแก้ไขผู้กระทำความผิดทั้งรายบุคคลและกลุ่มบุคคลไม่ว่าจะเป็น
 การแก้ไขภายในสถานที่ควบคุมหรือในชุมชน ผู้ที่แก้ไขปัญหาก็ต้องเป็นผู้มีความรู้และ
 ความสามารถประสบการณ์ในการแก้ไขตามที่ได้รับการศึกษาอบรม เช่น จิตวิทยา สังคมสงเคราะห์
 และอาชญาวิทยา เป็นต้น สำหรับผู้ที่แก้ปัญหาก็ไม่ได้ก็ต้องกำจัดให้ออกไปจากสังคม ทฤษฎี
 การลงโทษ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมีที่มาจากทฤษฎีของสำนักโปซิทิฟ ดังกล่าวโดยมี
 แนวคิดขั้นพื้นฐานอยู่ว่า ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ป่วยหรือสังคมที่ผู้กระทำความผิดอยู่อาศัย
 เป็นสังคมที่ป่วย เพราะฉะนั้นการจะแก้ไขผู้กระทำความผิดให้เป็นคนดี ต้องมีขั้นตอนหลาย
 ขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจสอบหาที่มาของปัญหา
2. วิเคราะห์ที่มาของปัญหา
3. ปรับปรุงหรือแก้ปัญห³⁷

7.3 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคม

นักอาชญาวิทยาสำนักป้องกันสังคม (Social Defence School) ซึ่งมีฟิลิปโป กรามา
 ดิกา และมาร์ค แอนเชล เป็นผู้นำมีทัศนะเกี่ยวกับอาชญากรรม เช่นเดียวกับนักอาชญาวิทยาสำนัก
 โปซิทิฟ แต่มีทัศนะในการ ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดแตกต่างไปจากนักอาชญาวิทยาสำนัก
 คลาสสิกในแง่ที่ว่าเน้นการคุ้มครองสังคมโดยการแก้ไขปรับปรุงและอบรมบ่มนิสัยผู้กระทำ
 ความผิดมากกว่าการลงโทษ และต่างจากสำนักโปซิทิฟ ตรงที่นำกฎหมายอาญาเข้ามาเป็นเครื่องมือ
 ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดด้วยทฤษฎีคุ้มครองสังคมนี้มีมานานแล้ว ดังจะเห็นได้จากมาตรา 176
 ของกฎหมายรัฐธรรมนูญที่พระเจ้าจักรพรรดิซาร์ที่ 5 ทรงประกาศใช้ใน ค.ศ. 1532 ที่บัญญัติว่า

³⁷ สุพจน์ สุโรจน์ และลาวัลย์ หอนพรัตน์. บทบัญญัติทั่วไป. ในแนวการศึกษาชุดวิชากฎหมายอาญา 1 :
 ภาควชบัญญัติทั่วไป หน่วยที่ 13. นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2557. หน้า 8.

“เมื่อบุคคลใดไม่ทำตามสัญญาหรือหลังจากการกระทำอาชญากรรมอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นแล้ว ยังคงมีแนวโน้มที่จะกระทำความผิดต่อไปเรื่อยๆ ถ้าผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีเห็นว่าบุคคลนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลอื่นอาจมีคำสั่งให้ขังผู้นั้นไว้ในเรือนจำจนกว่าจะหาประกันหรือผู้ค้ำประกันที่เหมาะสมได้ เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้น” และแนวความคิดนี้ได้ถูกพัฒนาเรื่อยมาจนเป็นสำนักป้องกันสังคม ซึ่งมีแนวความคิดใหม่ มีดังนี้

1. ควรจะมีการมองวิธีการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งคุ้มครองสังคมจากอาชญากรรมมากกว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล
2. วิธีการคุ้มครองสังคมไปปฏิบัติโดยไม่ต้องอาศัยกฎหมายอาญา เพื่อให้ผู้กระทำความผิดไม่เป็นพิษเป็นภัย ซึ่งอาจกระทำได้โดยการย้ายและแยกผู้กระทำความผิดออกไปจากสังคม หรือมิฉะนั้นก็โดยให้ได้รับการศึกษาเพื่อปรับความคิดเห็นและทัศนคติใหม่
3. นโยบายทางอาญาของสำนักป้องกันสังคม ส่งเสริมให้ใช้ระบบการขังเฝ้าทางสังคมเป็นการส่วนบุคคลมากกว่าเป็นกลุ่มในการป้องกันอาชญากรรมและในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด
4. ถ้าหากปรับปรุงแก้ไขให้กฎหมายอาญามีบทบัญญัติที่มีมนุษยธรรมยิ่งขึ้น ระบบการขังเฝ้าทางสังคม ก็อาจเกิดขึ้นได้ และกฎหมายอาญานั้นจะมุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดในฐานะเป็นคน ไม่ว่าจะเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือถูกลงโทษทางอาญา³⁸

7.4 ทฤษฎีการลงโทษแบบบรรณประโยชน์

ดั่งที่นักอาชญาวิทยาสำนักคลาสสิก ซึ่งมี ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (ค.ศ. 1718 – 1794) และ เจเรมี เบนเทม (ค.ศ. 1748 – 1832) ได้เสนอทฤษฎีการลงโทษแบบบรรณประโยชน์ โดยมีหลักการเบื้องต้นว่าคนเรากระทำความผิดโดยเจตนา และก่อนจะลงมือกระทำก็ได้พิจารณาใคร่ครวญแล้วจึงลงมือทำ เพราะฉะนั้นรัฐจึงควรบัญญัติความผิดและโทษสำหรับความผิดนั้นอย่างชัดเจน เมื่อมีกฎหมายบัญญัติชัดเจนอย่างนั้นแล้วผู้ที่ฝ่าฝืนย่อมจะถูกลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้การลงโทษจะต้องทำอย่างรวดเร็ว แน่นอน เสมอภาคกัน และรุนแรงตามโทษที่กำหนดไว้ การลงโทษดังกล่าวย่อมจะมีประโยชน์ต่อสังคมในด้านการลดอาชญากรรม และส่งเสริมให้คนทั่วไปเคารพกฎหมาย ทฤษฎีบรรณประโยชน์ยังแยกออกได้เป็น 3 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันการเกิดอาชญากรรม
2. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อยับยั้งการเกิดอาชญากรรม
3. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิด³⁹

³⁸ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 20

³⁹ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 20

7.5 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่และยับยั้ง

วัตถุประสงค์ของการลงโทษ การลงโทษควรมีไว้เพื่อเป็นการป้องกัน โดยการใช้แนวคิดเรื่องการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีข่มขู่ยับยั้งจึงแบ่งออกเป็น 2 ประการ ดังนี้

1. การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งโดยเฉพาะหรือป้องกันโดยเฉพาะ (Specific Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดรายบุคคล เพื่อยับยั้งมิให้เขากระทำความผิดซ้ำ อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการป้องกัน โดยเฉพาะ (Specific Prevention)
2. การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งโดยทั่วไปหรือป้องกันโดยทั่วไป (General Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นตัวอย่างให้สังคมทั่วไปเห็น เพื่อที่จะได้เกรงกลัวโทษจากการกระทำความผิดและไม่คิดที่จะกระทำความผิดขึ้นอีก อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการป้องกัน โดยทั่วไป (General Prevention)

เหตุผลในการการลงโทษ การลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง มิได้คำนึงถึงประโยชน์แต่เฉพาะการ ลงโทษเพื่อยับยั้งตัวผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนและสังคมโดยรวมอีกด้วย การลงโทษตามทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “ทฤษฎีอรรถประโยชน์” (Utilitarian Theory) ตามแนวคิดของจอห์น สจิวต์ มิลล์ (ม.ร. Mil) และ “ทฤษฎีเจตต์จำนงเสรี” (Free wil) ทฤษฎีอรรถประโยชน์มีแนวคิดว่าการที่จะตัดสินว่าการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น เป็นการกระทำที่ถูกต้องชอบธรรมหรือไม่จะต้องดูจากผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมโดยรวมเป็นสำคัญ หากการ กระทำนั้นก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม ก็จะถือว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องชอบ ธรรม โดยมีหลักพิจารณาว่า “การกระทำนั้นก่อให้เกิดความสุขมากที่สุดต่อคนจำนวนมาก ที่สุด” หรือไม่ ถ้าใช่ ก็จะถือว่าการกระทำนั้นถูกต้องชอบธรรมโดยทั่วไป แล้วตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันเห็นว่าการลงโทษเป็นสิ่งที่เลวร้าย แต่เป็นความจำเป็นที่จะต้องป้องกันสังคมจึงต้องมีการลงโทษ ดังนั้นหากจะมีการลงโทษก็ต้องเป็นไปเพื่อเหตุผลในการป้องกันสังคมเป็นหลัก มิใช่เพื่อแก้แค้นผู้กระทำความผิด

เหตุผลสนับสนุนทฤษฎีการลงโทษเพื่อยับยั้ง ซีซาร์ เบ็คคาเรีย เสนอความคิดเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อการยับยั้ง ไว้ในหนังสือชื่อ “On Crimes and Punishments” ดังนี้

1. การลงโทษมีความจำเป็น เนื่องจากมนุษย์ยังมีความเห็นแก่ตัวคนเราพร้อมที่จะฝ่าฝืนสัญญาประชาคม ถ้าหากสิ่งนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตัว สำหรับเบ็คคาเรียเห็นว่า มนุษย์ทุกคนสามารถมีพฤติกรรมอาชญากรได้เสมอ
2. เมื่อเป็นดังนั้น การลงโทษจึงไม่ควรปฏิเสธต่อความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ หากแต่

ควรส่งเสริม “แรงจูงใจ” ไม่ให้ประโยชน์ของมนุษย์ถูกทำลายโดยกฎหมาย

3. การลงโทษ ควรจะมีไว้เพื่อเป็นการป้องกัน โดยการใช้ความคิดเรื่องการข่มขู่ ยับยั้ง (Deterrence) ซึ่งการข่มขู่ยับยั้งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.1 การข่มขู่ยับยั้งโดยเฉพาะ (Specific Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดรายบุคคลเพื่อยับยั้งมิให้เขากระทำผิดซ้ำ

3.2 การข่มขู่ยับยั้งโดยทั่วไป (General Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อเป็นตัวอย่างให้สังคมทั่วไปเห็น

4. เงื่อนไขของการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) การข่มขู่ยับยั้ง ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสองประการ ดังนี้

4.1 การลงโทษจะต้องได้สัดส่วนกับอาชญากรรม หมายถึง โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดจะต้องมีความเหมาะสมกับความหนักเบาของการกระทำผิด

4.2 สาธารณชนจะต้องได้รับรู้เข้าใจอย่างแน่ชัดเกี่ยวกับการลงโทษนั้น หมายถึง การลงโทษต้องทำในที่เปิดเผย ไม่ปิดบัง ควรจะต้องให้สาธารณชนรับรู้เพื่อเกรงกลัวต่อโทษ

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการลงโทษ คือการป้องกันผู้กระทำผิดไม่ให้กระทำผิดอีก เป็นการลงโทษโดยมีความมุ่งหมายที่จะให้ผู้กระทำผิดที่ได้รับโทษไปแล้วเกิดความหยาบช้าเกรงกลัวโทษที่จะได้รับจนไม่กล้าที่จะกระทำผิดขึ้นอีก และขณะเดียวกันผลของการลงโทษผู้กระทำผิดคนหนึ่งจะมีผลเป็นการยับยั้ง ป้องปรามบุคคลอื่นมิให้กระทำผิดอันนับได้ว่าเป็นการป้องกันการกระทำผิด เหตุผลสนับสนุนในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง⁴⁰

การสอบสวนคดีทหาร ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ.2544 ข้อ 22 กำหนดให้ฝ่ายทหารทำการสอบสวนการกระทำความผิดของทหารตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร ได้เฉพาะกรณีต่อไปนี้

1. คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร
2. คดีที่ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายต่างอยู่ในอำนาจศาลทหารด้วยกันตามกฎหมายว่าด้วย ธรรมนูญศาลทหาร ไม่ว่าจะเกิดในเขตที่ตั้งทหารหรือไม่ก็ตาม
3. คดีอาญาที่เกี่ยวข้องด้วยวินัยทหารตามกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร
4. คดีอาญาที่เกี่ยวข้องด้วยความลับของทางราชการ

ในกรณีที่ฝ่ายทหารร้องขอให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยลำพัง หรือร่วมกับฝ่ายทหาร หรือช่วยดำเนินการอย่างอื่นเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เช่น การสืบสวน การค้นและการจับกุม ให้พนักงานสอบสวนให้ความร่วมมือตามที่ฝ่ายทหารร้องขอ

⁴⁰ ธีรัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. ทฤษฎีการลงโทษ. ในแนวการศึกษาชุดวิชา กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง หน่วยที่ 6. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2557. หน้า 19.

ถ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษไว้ก่อนแล้วหรือได้ประสบเหตุและมีเหตุจำเป็นต้องสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนแล้วรีบแจ้งให้ฝ่ายทหารทราบ ถ้าฝ่ายทหารขอรับตัวทหารผู้ต้องหาไปดำเนินการให้มอบตัวและสำนวนการสอบสวนให้ไป แต่ถ้าฝ่ายทหารไม่มารับตัวและไม่แจ้งข้อขัดข้องให้ทราบ ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไปจนเสร็จสิ้น

การฟ้องคดีทหารกระทำความผิด ในคดีที่ฝ่ายทหารทำการสอบสวนหรือคดีที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนคดีอาญาที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารกระทำความผิด และมีความเห็นในทางสอบสวนว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารแล้วเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่ทำการสอบสวนหรือพนักงานสอบสวนจะส่งสำนวนการสอบสวนไปให้อัยการทหารส่งคดีต่อไป ในกรณีนี้ได้มีระเบียบราชการอัยการทหาร พ.ศ. 2501 ได้กำหนดหน้าที่อัยการทหารในการสั่งฟ้องหรือไม่สั่งฟ้อง หรือสั่งคดีโดยประการอื่นที่อนุโลมตามประมวลกฎหมายพิจารณาความไว้ดังนี้

1. สำนวนคดีในหน้าที่อัยการศาลทหารกรุงเทพฯ ให้เสนอรายงานคดีต่อหัวหน้ากองอัยการทหารเป็นผู้พิจารณาสั่งคดี ถ้ามีความเห็นควรสั่งฟ้องก็ให้เสนอร่างฟ้องไปด้วย เพื่อให้หัวหน้ากองอัยการทหารมีโอกาสตรวจแก้ร่างฟ้องได้
2. สำนวนคดีในหน้าที่อัยการทหารแห่งอื่นให้อัยการเสนอรายงานคดีต่อผู้บังคับบัญชาเป็นผู้สั่งคดี

กฎหมายอาญาทหาร มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 เมื่ออัยการศาลทหารกรุงเทพฯเสนอความเห็นต่อหัวหน้ากองอัยการทหารแล้วมีความเห็นควรสั่งฟ้องหรือควรลงทัณฑ์ทางวินัยประการใดจะต้องเสนอรายงานต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมผู้ที่มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลทหารกรุงเทพฯพิจารณาสั่งให้ผู้บังคับบัญชาลงทัณฑ์ทางวินัยหรือสั่งคดีขึ้นฟ้องศาลทหารแล้วแต่กรณี ถ้าความผิดที่กล่าวหานั้นเป็นความผิดลหุโทษหรือความผิดอย่างอื่นซึ่งมีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ ถ้าหัวหน้ากองอัยการทหารเห็นควรสั่งฟ้องจะต้องรายงานเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมผู้ที่มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลทหารกรุงเทพฯสั่ง แต่ถ้าสำนวนการสอบสวนนั้นมีอำนาจสั่งฟ้องความผิดในส่วนลหุโทษและความผิดอย่างอื่นที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดในส่วนลหุโทษพร้อมกับความผิดฐานอื่นนั้นได้

ส่วนคดีที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดต่อประมวลกฎหมายอาญาทหาร หรือความผิดในส่วนลหุโทษหรือความผิดอย่างอื่นที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ ซึ่งผู้บังคับบัญชาทหารมีอำนาจสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยได้ตาม มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหารนั้น หากเป็นคดีที่เกิดขึ้นในเขตมณฑลทหารหรือจังหวัดทหาร และอัยการศาลมณฑลทหารหรืออัยการ

ศาลจังหวัดทหารนั้น ๆ มีความเห็นควรส่งลงทัณฑ์ทางวินัยโดยไม่ฟ้องศาล หรือควรสั่งฟ้องศาล จะต้องเสนอสำนวนต่อผู้บังคับบัญชากรมณฑลทหารผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลมณฑลทหาร หรือผู้บังคับการจังหวัดทหาร ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลจังหวัดทหารแล้วแต่กรณี เป็นผู้ตั้งฟ้อง หรือสั่งให้ผู้บังคับบัญชาผู้ต้องหาลงทัณฑ์แล้วแต่กรณี อย่างไรก็ตามในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาสั่งคดีแย้งกับความเห็นของอัยการทหารจะต้องรีบส่งสำนวนพร้อมความเห็นที่แย้งกันนั้น ไปยังกรมพระธรรมนูญ เพื่อชี้ขาดแต่ถ้าคดีนั้นจะขาดอายุความหรือมีเหตุอย่างอื่นที่จำเป็นจะต้องรีบฟ้องก็ให้ฟ้องคดีไปตามความเห็นของอัยการทหารหรือผู้บังคับบัญชาของอัยการทหารแล้วแต่กรณีไปก่อนได้⁴¹

สำหรับบุคคลที่มีอำนาจฟ้องคดีต่อทหารได้นั้น ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 45 วรรคหนึ่ง และมาตรา 55 วรรคหนึ่ง กำหนดให้บุคคลที่สามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาต่อศาลทหาร ได้แก่ อัยการทหาร หรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา ได้แก่ อัยการทหาร หรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารหรืออัยการทหารกับผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารเป็นโจทก์ร่วมกัน ส่วนผู้เสียหายที่ไม่ได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์ฟ้องคดีเสมอจะฟ้องคดีเองไม่ได้(รวมทั้งตัวทนายความเป็นตัวแทนก็ไม่ได้)และจะขอเข้าร่วมโจทก์กับอัยการทหารก็ไม่ได้ ศาลทหารตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 แบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ

1. ศาลทหารชั้นต้น ได้แก่ ศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร ศาลกรุงเทพและศาลประจำหน่วยทหาร

2. ศาลทหารกลาง

3. ศาลทหารสูงสุด

นอกจากศาลทหาร 3 ชั้น ดังกล่าวข้างต้นแล้วยังมีศาลทหารอีกประเภทหนึ่ง คือ ศาลอาญาศึก สำหรับตุลาการศาลทหาร ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลทหารนั้น มีอยู่ 2 ประเภท คือ

1. ตุลาการพระธรรมนูญ ได้แก่ นายทหารชั้นสัญญาบัตรซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี บริบูรณ์ เป็นผู้สอบความรู้ทางกฎหมายหรือไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตสภา และมีคุณสมบัติอื่นๆ อีกตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการพระธรรมนูญ พ.ศ. 2498 นอกจากนี้ตุลาการพระธรรมนูญที่อยู่ในองค์คณะตุลาการจะเป็นผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลให้เป็นไปตามกฎหมาย

⁴¹ วีระ โชคเหมาะ. คำอธิบายกฎหมายทหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2559. หน้า 331.

2. ตุลาการที่มีใช้ตุลาการพระธรรมนูญ ได้แก่ นายทหารชั้นสัญญาบัตรที่ไม่จำเป็นต้องสำเร็จวิชากฎหมาย แต่เข้ามาร่วมเป็นองค์คณะตุลาการ เสมือนเป็นผู้แทนของผู้บังคับบัญชาทหาร มีสิทธิออกเสียงในการพิจารณาพิพากษาได้ 1 เสียง เช่นเดียวกับตุลาการพระธรรมนูญ ซึ่งการที่ให้ผู้บังคับบัญชาทหารมาร่วมเป็นตุลาการศาลทหารด้วย ก็เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทหารได้ทราบถึงมูลเหตุแห่งการกระทำผิดและมีส่วนพิจารณาลงโทษผู้กระทำผิดตามความเหมาะสม และหาทางป้องกันมิให้มีการกระทำผิดเช่นนั้นเกิดขึ้นได้อีก ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์ต่อการปกครองบังคับบัญชาทหาร

เรือนจำทหาร ถือว่าเป็นหน่วยงานสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมทหาร ซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดตามคำพิพากษาของศาลทหารหรือกฎหมายซึ่งบัญญัติให้อำนาจไว้โดยพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 มาตรา 6 กำหนดไว้ว่า เจ้าพนักงานเรือนจำจะรับบุคคลใดไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนได้ต่อเมื่อได้รับหมายของศาลทหารหรือหมายขังของผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ หรือเอกสาร อันเป็นคำสั่งของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ⁴²

สรุป ในการศึกษาเชิงทฤษฎีการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขัง โดยทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในทางปฏิบัติยังไม่ได้นำมาใช้ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรื่องจำทหารเท่าที่ควร กล่าวคือ การแก้ไขผู้กระทำความผิดทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาภายในสถานที่ควบคุม หรือในชุมชน ผู้ที่แก้ปัญหาคงต้องมีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการแก้ไขตามที่ได้รับการศึกษาอบรม เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา สังคมสงเคราะห์ และอาชญาวิทยา เป็นต้น

⁴² ประทีน พัฒนธรรม. การดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร. กรุงเทพฯ: กรมพระธรรมนูญทหาร.

บทที่ 3

การศึกษาปัญหาการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร

ความรุนแรงต่อ ‘ทหารชั้นผู้น้อย’ ยังคงมีอยู่เสมอมาทุกๆ ปีจะมีข่าวเรื่องการฝึกทหารใหม่หรือการลงโทษทางวินัยทหารจนทำให้เกิดการสูญเสีย บาดเจ็บ และบางครั้งมีการเสียชีวิตในค่ายทหารเป็นจำนวนมากในห้วงที่ผ่านมาซึ่งเกิดจากการลงโทษต่อทหารชั้นผู้น้อยที่ไม่ถูกต้องตามกฎระเบียบและวินัยทหารที่กำหนดไว้ และเรือนจำทหารก็ถือว่าเป็นสถานที่สำหรับลงโทษทหารที่กระทำความผิดตามกฎหมายทหารโดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ที่ได้รับโทษมีความรู้สึกลำบากใจว่าการกระทำของตนเองเป็นความผิด เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎระเบียบที่กำหนดไว้ในกฎหมายทหาร

1. แนวคิดความเป็นมาของการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังไทย

ความเป็นมาของการพัฒนาระบบการราชทัณฑ์ในประเทศไทยด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขัง แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ การราชทัณฑ์ก่อนมีการปฏิรูปในสมัยรัชกาลที่ 5 และการราชทัณฑ์หลังการปฏิรูปในสมัยรัชกาลที่ 5 ดังนี้

1.1 การราชทัณฑ์ก่อนมีการปฏิรูปในสมัยรัชกาลที่ 5

การราชทัณฑ์สมัยแรกของการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาก่อนการปฏิรูประเบียบบริหารราชการแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 อยู่ภายใต้พระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์ที่จะทรงมีพระเมตตาในการพิจารณาคดีมากน้อยเพียงใด ผู้ต้องหากถูกบังคับให้ยอมรับสารภาพโดยการใช้การลงโทษตามจารีตนครบาลและด้วยวิธีการทรมานต่างๆ จำเลยจะถูกคุมขังรอพระบรมราชวินิจฉัยโดยไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอน กฎหมายมิได้มีการบัญญัติไว้ว่าโทษจำคุกมีกำหนดระยะเวลาแน่นอนเท่าใด ถ้าถูกวินิจฉัยให้ได้รับลงโทษจำคุกก็จะต้องจำคุกตลอดไป เว้นแต่พระเจ้าอยู่หัวจะทรงพระกรุณาให้นำความขึ้นให้ทรงพิจารณากำหนดระยะเวลาจำคุก⁴³

⁴³ ประธาน วัฒนวานิชย์ และคณะ. รายงานผลการวิจัยสิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: 2529. หน้า 307.

พระมหากษัตริย์จะทรงมีพระราชอำนาจเด็ดขาดทุกประการ ทั้งด้านอำนาจนิติบัญญัติบริหารหรือตุลาการ รวมถึงอำนาจด้านการพระราชทานอภัยโทษนักโทษก็จะถูกปล่อยให้เป็นอิสระเมื่อได้รับพระราชทานอภัยโทษ ผู้ต้องขังที่ถูกจำคุกจะต้องทูลเกล้าถวายฎีกาเพื่อขอพระราชทานอภัยโทษหรืออีกกรณีหนึ่งที่จะทำให้ นักโทษพ้นโทษ ได้คือ การปลดเปลี่ยนแผ่นดิน ผู้ได้กระทำผิดสมัยรัชกาลก่อนที่กำลังได้รับโทษ หรืออยู่ระหว่างหลบหนีโทษทั้งหมด ดังนั้นถ้า นักโทษไม่ได้รับอภัยโทษเมื่อเปลี่ยนแผ่นดินใหม่ ผู้ต้องขังมักจะถูกคุมขังไว้ตลอดไป" กฎหมายราชบุรี เล่มที่ 1 อธิบายไว้ว่าเมื่อจะต้องนำผู้ต้องโทษไปคุมขังจะต้องมีการเขียนตีก่อน 60 ครั้ง ผู้ต้องโทษประหารชีวิตจะต้องมีการเขียนตีก่อน 90 ครั้ง ลักษณะดังที่กล่าวมานี้ รองศาสตราจารย์ ประชาน วัฒนวนาณิช มีความคิดเห็นว่าเป็นอดีตผู้ต้องโทษคำพิพากษาโทษจำคุกไม่มีสิทธิใดๆ ซึ่งเป็นแนวความคิดในลักษณะเดียวกับศาลของประเทศตะวันตกในอดีตที่ผ่านมาเชื่อว่า ในระหว่างการต้องโทษจำคุกบุคคลไม่มีสิทธิและอยู่ในฐานะเป็นทาสของรัฐ (Slave of the State) สภาพความเป็นอยู่ภายในเรือนจำนั้น ท่านสังฆราชปาเลกัวซ์ กล่าวไว้ในสมัยรัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2397) ว่า "เรือนจำหรือคุกเหล่านั้นเป็นห้องขังที่มีมืดมาก อันเป็นที่น่าหวาดกลัว และมีนักโทษแออัดกันอยู่เป็นจำนวนมาก นับว่าเป็นการดิที่ใช้เพียงหลับนอนเฉพาะในเวลากลางคืนเท่านั้น สำหรับเวลากลางวันถูกใช้ให้ไปทำงานหนักอื่นๆ จะได้รับเพียงอาหารที่เป็นข้าวกับเกลือเล็กน้อยเท่านั้น พอเวลาตอนกลางคืนก็พากันเข้าคุกและให้นอนเรียงกันเป็นแถวๆ และใช้โซ่ร้อยเป็นห่วงเหล็กที่ขานำไปผูกไว้กับเสาใส่กุญแจขนาดใหญ่ ทำให้นักโทษไม่สามารถพลิกตัวได้ ก็จะมีแบบนั้นจนกระทั่งรุ่งเช้า..." ซึ่งจะเห็นได้ว่า การราชทัณฑ์สมัยแรกปฏิบัติต่อนักโทษโดยไม่ได้คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน นักโทษส่วนใหญ่จะถูกผู้คุมข่มเหง กดขี่ ทรมาณอย่างไม่เป็นธรรม โดยไม่ได้การกำหนดว่าผู้มีบรรดาศักดิ์เพียงใดที่จะสามารถควบคุมจำขังได้ จึงทำให้นักโทษได้รับความเดือดร้อนมากจากการคุมขังที่ยังไม่ได้กำหนดไว้เป็นพระราชบัญญัติ จึงทำให้นักโทษอยู่ในภาวะที่ลำบาก นอกจากนี้การอบรมสั่งสอนให้กลับตัวเป็นคนดี การฝึกอบรมวิชาความรู้ที่จะนำไปทำมาหากินเมื่อพ้นโทษก็ไม่มี สมัยก่อนการจำขังจึงทำให้ตกอยู่ในสภาพที่ลำบากมากขึ้นกว่าเดิม องค์พระสังฆราชปาเลกัวซ์ ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลานาน 33 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2372-2405 ได้บันทึกไว้ในประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสภาพของเรือนจำ ดังคำกล่าวที่ว่า "นรกหรือจะเลวร้ายไปยิ่งกว่าคุก"⁴⁴

⁴⁴ สุชาติ บานปุยะวาทย์, กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์กับกรมราชทัณฑ์, วารสารราชทัณฑ์, 22, 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2517) 31-39 หน้า 35.

1.2 การราชทัณฑ์หลังการปฏิรูปในสมัยรัชกาลที่ 5

การราชทัณฑ์ในสมัยของรัชกาลที่ 5 มีพระบรมราชโองการให้ตรากฎหมาย และใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ราชการ รศ. 116 ให้การลงโทษผู้ที่ได้กระทำความผิดอยู่ในการพิจารณาของตุลาการและให้กระทรวงมหาดไทยตราข้อบังคับการคุมขังนักโทษเรือนจำหัวเมือง รศ. 116 และ รศ. 118 ซึ่งมี 5 หมวด จำนวน 83 ข้อ บัญญัติเกี่ยวกับการบริหารงานและข้อบังคับเกี่ยวกับผู้ต้องโทษและให้มีการอธิบายข้อบังคับ การดูแลให้นักโทษทราบ เป็นต้น ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้ออกกฎเสนาบดีที่ 2 กำหนดให้ผู้พิพากษามีหน้าที่ตรวจการคุมขังนักโทษทั้งผู้อยู่ระหว่างการไต่สวนและผู้ต้องขังตามคำพิพากษา และมีการตรวจตราการคุมขังนักโทษในหัวเมืองที่อยู่ในอำนาจศาลไม่น้อยกว่าเดือนละ 2 ครั้ง ในกรณีที่ตรวจพบว่า มีการคุมขังนักโทษที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายก็ให้ผู้พิพากษาออกหมายสั่งตามอำนาจ และแจ้งให้ผู้ว่าราชการเมืองจัดการปรับแก้ไขให้ถูกต้องซึ่งถือว่าเป็นการให้หลักประกันแก่ผู้ต้องขังที่จะได้รับการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมายและข้อบังคับเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2458 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งกรมราชทัณฑ์ขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัติได้กำหนดให้ผู้พิพากษาฝ่ายตุลาการสามารถตรวจตราเกี่ยวกับการคุมขังนักโทษในเรือนจำได้เช่นเดิม ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 7 ผู้พิพากษามีหน้าที่ตรวจตราเรือนจำได้สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมีมูลฐานมาจากกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่กำหนดมาหลังจากการประกาศให้ใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และอยู่บนข้อกำหนดนับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา กรมราชทัณฑ์มีวัตถุประสงค์มิได้เป็นการลงโทษเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการปรับเปลี่ยนให้ผู้กระทำความผิดได้กลับตนเป็นพลเมืองดีและเคารพกฎหมาย รวมทั้งเป็นการป้องกันอาชญากรรมตามมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติกับผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 2498 ซึ่งให้เห็นถึงความตระหนักถึงหลักสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิเสรีภาพของนักโทษ แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังมีการให้การยอมรับนับถือและเป็นสิทธิที่ซึ่งไม่อาจถูกแยกออกไปจากมนุษย์ได้ (Inalienable Rights) ซึ่งกล่าวไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วย สิทธิมนุษยชน โดยมีการยอมรับนับถือเกียรติศักดิ์ของมนุษย์แต่ละคน สิทธิความเท่าเทียมกัน และมีอาจโอนให้กับสมาชิกทั้งหลายแห่งสังคมมนุษย์ได้เป็นหลักการเบื้องต้นของเสรีภาพ อิสระภาพ และความยุติธรรม ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าผู้ถูกคุมขังมีสิทธิในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศ แต่อาจถูกจำกัดสิทธิด้วยกฎระเบียบต่างๆ ตามกฎหมายสำหรับคุมตัวผู้ถูกกล่าวหา แต่อย่างไรก็ตามยังคงเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิของผู้ต้องขังเนื่องจากกฎระเบียบการปฏิบัติ ซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม การเอนเอียงหรือการใช้ดุลพินิจโดยไม่สมเหตุสมผล

รองศาสตราจารย์ ประธาน วัฒนวานิชย์ ให้ความสำคัญเห็นเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังกับการบริหารจัดการของรัฐว่า สิทธิของผู้ต้องขังจะต้องมีความสมดุลที่ทำให้รัฐสามารถบริหารจัดการ

เรือนจำได้ นั่นหมายความว่าจะต้องไม่ส่งผลให้การบริหารจัดการของรัฐเป็นไปไม่ได้ การบริหารจัดการเรือนจำซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องควบคุมกำกับดูแลผู้กระทำความผิดไว้ใน เรือนจำไม่ให้หลบหนี แต่ผู้ต้องขังในเรือนจำจะต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิในระดับหนึ่ง เป็นต้นว่า จะต้องไม่ถูกทรมานอย่างโหดร้าย สิทธิในการที่จะติดต่อกับบุคคลภายนอก เสรีภาพในการ แสดงออกซึ่งความคิดเห็น เป็นต้น⁴⁵

2. ประวัติความเป็นมาของ พ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ.2479

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวด 5 ว่าด้วย หน้าที่ของรัฐ มาตรา 52 บัญญัติไว้ว่า “รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพ แห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคง ของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย”⁴⁶ จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ทหารจะมีบทบาทหน้าที่และภารกิจ ที่สำคัญในหลายๆด้าน เช่น ป้องกันประเทศ รักษาความมั่นคงของประเทศ รวมไปถึงการพัฒนา ประเทศ ฯลฯ

ควรที่จะทราบความหมายคำว่า “ทหาร” เสียก่อนว่าหมายถึงอะไร ก่อนที่จะทราบถึงความหมาย ของประเภทผู้ต้องขังทหาร คำว่า “ทหาร” หมายถึงอะไร ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร พ.ศ. 2454 ในมาตรา 4 กล่าวไว้ว่า “ในกฎหมายนี้ ทหาร หมายถึงบุคคลที่อยู่ในอำนาจกฎหมายฝ่ายทหาร”⁴⁷ หากกล่าวถึงความหมายของ คำว่า “ทหาร” พอเป็นสังเขป จะกล่าวได้ว่า บุคคล หรือหน่วยงานของ รัฐที่มีกฎหมายให้อำนาจหน้าที่ในการที่จะใช้อาวุธ เพื่อการปกป้องรักษาชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ ดังนั้น ทหารต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับของกฎหมายของบ้านเมืองและกฎหมายของ ทหาร ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 และข้อบังคับทหารว่าด้วยการแบ่งประเภท นายทหารสัญญาบัตร จึงแบ่งทหาร ออกเป็น 5 ประเภท คือ

⁴⁵ ประธาน วัฒนวานิชย์ และคณะ. รายงานผลการวิจัยสิทธิมนุษยชนและกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: 2529. หน้า 285-288.

⁴⁶ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134, ตอน 40 ก (6 เมษายน 2560): หน้า 14.

(1) ทหารประจำการ หมายความว่า ทหารซึ่งรับราชการตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด ซึ่งไม่ใช่ทหารกองประจำการ (พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 4 (8) ได้แก่ นายทหารสัญญาบัตรประจำการ นายทหารประทวน และพลทหารประจำการ (พลอาสาสมัคร)

(2) ทหารกองประจำการ หมายความว่า ผู้ซึ่งขึ้นทะเบียนกองประจำการและได้เข้ารับราชการในกองประจำการจนกว่าจะปลด (พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2479 มาตรา 4)

(3) ทหารกองเกิน หมายความว่า ผู้ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ และยังไม่ถึง 30 ปีบริบูรณ์ ซึ่งได้ลงบัญชีทหารกองเกินตาม มาตรา 16 หรือผู้ซึ่งได้ลงบัญชีทหารกองเกินตาม มาตรา 18 แล้ว (พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 4 (2))

มาตรา 16 คือ ผู้ซึ่งได้ลงบัญชีทหารกองเกินแล้วให้ถือว่าเป็นทหารกองเกินตั้งแต่ 1 มกราคมของปี พ.ศ. ถัดไป

มาตรา 18 คือ บุคคลซึ่งยังมีได้ลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอพร้อมกับคนชั้นปีเดียวกัน เพราะเหตุใดๆ ก็ตาม ถ้าอายุไม่เกิน 46 ปีบริบูรณ์ เมื่อลงบัญชีทหารกองเกินแต่ถ้าอายุครบกำหนดเป็นทหารกองหนุนประเภทที่ 2 ตามมาตรา 39 เมื่อลงบัญชีทหารกองเกินแล้วให้ปลดเป็นทหารกองหนุนประเภทที่ 2 ทันที

(4) ทหารกองหนุน มี 2 ประเภท คือ

4.1 ทหารกองหนุนประเภทที่ 1 หมายความว่า ทหารที่ปลดจากกองประจำการโดยรับราชการในกองประจำการจนครบกำหนด หรือทหารกองเกินซึ่งสำเร็จการศึกษาทหารตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร และได้ขึ้นทะเบียนกองประจำการ (พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 4 (4))

4.2 ทหารกองหนุนประเภทที่ 2 หมายความว่า ทหารที่ปลดจากกองเกินตาม มาตรา 39 หรือปลดจากกองประจำการตามมาตรา 40 (พระราชบัญญัติรับราชการทหาร มาตรา 4)

มาตรา 39 ทหารกองเกินเมื่ออายุครบกำหนดแล้วให้ปลดเป็นทหารกองหนุนประเภทที่ 2 ตามลำดับ คือ

อายุ 30 ปีบริบูรณ์ เป็นทหารกองหนุนชั้นที่ 2

อายุ 40 ปีบริบูรณ์ เป็นทหารกองหนุนชั้นที่ 3

อายุ 46 ปีบริบูรณ์ เป็นพันราชการทหารประเภทที่ 2

⁴⁷ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. ประมวลกฎหมายอาญาทหาร. ค้นคืน 19 มกราคม 2564 จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law4/%BB07/%BB07-20-9999-update.pdf>.

มาตรา 40 ทหารกองประจำการ ถ้าต้องจำขังหรือจำคุกครั้งเดียวหรือหลายครั้ง เมื่อมีกำหนดวันที่จะต้องทัณฑ์ หรือต้องโทษรวมได้ไม่น้อยกว่า 1 ปีก็ดี หรือทหารกองประจำการผู้ใด ซึ่งกระทรวงกลาโหมเห็นว่าจะทำให้เสื่อมเสียแก่ราชการทหารด้วยประการใดๆก็ดี จะปลดเป็นทหารกองหนุนประเภทที่ 2 ก็ได้

(5) นายทหารกองหนุน คือ นายทหารซึ่งไม่มีตำแหน่งราชการประจำในกระทรวงกลาโหม และกระทรวงกลาโหมสั่งให้เป็นนายทหารประเภทนี้ ซึ่งแบ่งเป็นนายทหารกองหนุนมีเบี้ยหวัดและนายทหารกองหนุนไม่มีเบี้ยหวัด(ข้อบังคับทหารว่าด้วยการแบ่งประเภทนายทหารสัญญาบัตร มาตรา 4 ข้อ 1)⁴⁸

ส่วนความหมายของผู้ต้องขังทหาร ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 มาตรา 4 (2) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้ต้องขัง” หมายความว่า นักโทษ คนต้องขัง และคนฝาก

(ก) นักโทษ หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด

(ข) คนต้องขัง หมายความว่า บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขัง

(ค) คนฝาก หมายความว่า บุคคลที่ถูกฝากไว้ควบคุมไว้ในเรือนจำของทหาร⁴⁹

หากพิจารณาแล้วจะเห็นว่าผู้ต้องขังทหารหรือบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารที่กระทำความผิดต่อกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองและกฎหมายของฝ่ายทหารซึ่งบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร มี 8 ประเภท ได้แก่

1. นายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการ
2. นายทหารชั้นสัญญาบัตรนอกประจำการ เฉพาะเมื่อได้กระทำความผิดต่อคำสั่ง หรือข้อบังคับตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร
3. นายทหารประทวนและพลทหารกองประจำการหรือบุคคลที่รับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร
4. นักเรียนทหารตามที่กระทรวงกลาโหมได้กำหนด
5. ทหารกองเกินที่ถูกเข้ากองประจำการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้รับตัวไว้เพื่อให้เข้ารับราชการประจำอยู่ในหน่วยทหาร
6. พลเรือนที่สังกัดอยู่ในราชการทหาร เมื่อกระทำผิดในหน้าที่ราชการหรือกระทำผิดอย่างอื่น เฉพาะในหรือบริเวณอาคารที่ตั้งหน่วยทหาร ที่พักร้อน พักแรม หรืออากาศยาน หรือยานพาหนะใดๆ ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

⁴⁸ “พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 71, ตอน 13 (16 กุมภาพันธ์ 2497) : หน้า 195.

⁴⁹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2497. ค้นคืน 19 มกราคม 2564 จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law4/%BB07/%BB07-20-9999-update.pdf>.

7. บุคคลซึ่งต้องขังหรืออยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร โดยชอบด้วยกฎหมาย

8. เชลยศึกหรือชนชาติศัตรู ซึ่งอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร⁵⁰

ส่วนประเภทของนักโทษทหารนั้น มีอยู่ด้วยกัน 6 ลำดับชั้น คือ

1. ชั้นเยี่ยม
2. ชั้นดีมาก
3. ชั้นดี
4. ชั้นกลาง
5. ชั้นเลว
6. ชั้นเลวมาก⁵¹

3. พ.ร.บ. เรือรบ พ.ศ. 2479

พ.ร.บ. เรือรบ พ.ศ. 2479 มี จำนวน 24 มาตรา ดังนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติเรือรบ พุทธศักราช 2479”

มาตรา 2 ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ 29 มีนาคม พุทธศักราช 2479 เป็นต้นไป

มาตรา 3 ตั้งแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นต้นไป ให้ยกเลิกบรรดากฎหมาย กฎ ข้อบังคับอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับเรือรบเสียทั้งสิ้น

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

(1) “เรือรบ” หมายความว่า ที่ซึ่งรัฐมนตรีหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี ได้กำหนดให้เป็นเรือรบของทหาร

(2) “ผู้ต้องขัง” หมายความว่า รวมถึง นักโทษ คนต้องขังและคนฝากขัง

(ก) “นักโทษ” หมายความว่า บุคคลที่ถูกจำคุกภายหลังมีคำพิพากษาถึงที่สุด

(ข) “คนต้องขัง” หมายความว่า บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขังเท่านั้น

(ค) “คนฝาก” หมายความว่า บุคคลที่ถูกฝากไว้ในการควบคุมของเรือรบ

(3) “รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีว่าการ

⁵⁰ “พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 72, ตอน 83 (18 ตุลาคม 2498): 1422-1423.

⁵¹ ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเรือรบ พ.ศ. 2545. ค้นคืน 19 มกราคม 2564 จาก <http://www.ilc2012.org/ilc60/images/frile/manul14/jamtahan/3.pdf>

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีมีอำนาจในการกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาเรือนจำ รวมทั้งเจ้าพนักงานเรือนจำ ตลอดจนเงื่อนไขที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่นั้น

มาตรา 6 เจ้าพนักงานเรือนจำจะรับตัวบุคคลใดเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำได้ต่อเมื่อได้รับหมายของศาลทหาร หรือหมายขังของผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ หรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเท่านั้น

มาตรา 7 การย้ายผู้ต้องขังทหารออกจากเรือนจำไปยังเรือนจำของฝ่ายพลเรือนหรือย้ายผู้ต้องขังออกจากเรือนจำของฝ่ายพลเรือนไปยังเรือนจำของฝ่ายทหารนั้น ให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันระหว่างรัฐมนตรีในพระราชบัญญัตินี้กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงซึ่งบังคับบัญชาการราชทัณฑ์ผู้ต้องขังที่ถูกย้ายออกไปให้มีฐานะอย่างเดียวกับผู้ต้องขังในเรือนจำที่เข้าไปอยู่ใหม่

มาตรา 8 ผู้ต้องขังทุกคนจะต้องอยู่ในข้อบังคับกฎหมายเช่นเดียวกับทหารกองประจำการ⁵²

มาตรา 9 เมื่อผู้ต้องขังคนใดกระทำความผิด ผู้บังคับบัญชาของทหารจะลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ทหารผู้กระทำความผิดได้โดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว ก็ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยตามมาตรา 10 ได้ภายในเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด

นอกจากนั้น ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ทรัพย์สินของเรือนจำอันเป็นเรื่องเล็กน้อย ฐานพยายามจะหลบหนีให้เป็นไปตามบทบัญญัติในวรรคก่อน

มาตรา 10 ทัณฑ์ทางวินัยของผู้ต้องขัง มีดังนี้

- (1) ภาคทัณฑ์
- (2) งดหรือลดสิทธิต่างๆ โดยมีกำหนดเวลา
- (3) ขังเดี่ยวไม่เกินสามเดือน

มาตรา 11 ห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่

- (1) เป็นบุคคลที่น่าจะทำอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น
- (2) เป็นบุคคลวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบอันอาจเป็นภัยอันตรายต่อตนเองหรือผู้อื่น
- (3) เป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนีการควบคุม

(4) เมื่อถูกคุมตัวไปนอกเรือนจำ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควรที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการ

(5) เมื่อเป็นการสมควรจะต้องใช้เครื่องพันธนาการ เนื่องแต่สภาพของเรือนจำ สภาพของเหตุการณ์หรือสภาพการณ์ของท้องถิ่น

⁵² สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2497. ค้นคืน 19 มกราคม 2564 จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law4/%BB07/%BB07-20-9999-update.pdf>.

มาตรา 12 ผู้บังคับบัญชาเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำทหารอาจใช้หรือสั่งให้ใช้อาวุธแก่ผู้ต้องขังได้ภายในบังคับ ดังนี้

(ก) ใช้อาวุธอื่นนอกจากอาวุธปืน ในกรณี

(1) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังกำลังหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนีออกและไม่มีทางจะป้องกันอย่างอื่นนอกจากใช้อาวุธ

(2) เมื่อผู้ต้องขังก่อการวุ่นวาย หรือพยายามใช้กำลังเปิด หรือทำลายส่วนหนึ่งส่วนใดของเรือนจำ

(3) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังจะทำร้ายเจ้าพนักงานหรือผู้อื่น⁵³

(ข) การใช้อาวุธปืน ในกรณี

(1) ผู้ต้องขังไม่ยอมวางอาวุธลง เมื่อเจ้าพนักงานได้สั่งให้วาง

(2) ผู้ต้องขังที่กำลังหลบหนีไม่ยอมหยุดเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุดและไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้

(3) ผู้ต้องขังตั้งแต่สามคนขึ้นไป ได้ก่อเหตุการณ์ความวุ่นวายหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายส่วนหนึ่งส่วนใดของเรือนจำ หรือทำร้ายพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้อื่น และไม่ยอมหยุดเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่สั่งให้หยุด อนึ่ง ในการจับกุมผู้หลบหนีภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับตั้งแต่วันที่หนีไป ทั้งนี้เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อำนาจตามมาตรานี้ได้โดยอนุโลม

มาตรา 13 ถ้าผู้ต้องขังได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือถึงตายในขณะที่ให้ความช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้กระทำการตามหน้าที่ที่ดี ในขณะที่ทำการตามหน้าที่ของตนอันอาจเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยหรือชีวิตของผู้ต้องขังที่ดี ถ้า เป็นนักโทษ ก็ให้ได้รับสิทธิหรือประโยชน์

มาตรา 14 นักโทษคนใดมีความประพฤติดี มีความอดสาหัส ความก้าวหน้าในการศึกษา และการทำงาน เกิดผลดีหรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

(1) การให้ได้รับความสะดวกเป็นพิเศษในเรือนจำตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดไว้

(2) การเลื่อนชั้น

(3) การตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ

(4) การลาไม่เกิน 4 วันในคราวหนึ่ง โดยไม่รวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางเข้าด้วย เมื่อมีความจำเป็นอย่างประจักษ์เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญ หรือกิจการในครอบครัว แต่ห้ามมิให้ออกไปนอกราชอาณาจักรสยาม และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดระยะเวลาที่อนุญาตให้ลานี้มีให้หักออกจากการคำนวณกำหนดโทษ

⁵³ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 3.

(5) การพักการลงโทษภายในเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดแต่การพักลงโทษนี้จะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของกำหนดโทษที่ต้องรับ ถ้าเป็นกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต ต้องได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี ทั้งนี้ให้วางเงื่อนไขที่นักโทษผู้ที่ได้รับการพักลงโทษจะต้องปฏิบัติ ให้มีห้วงระยะเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี เว้นแต่ที่กำหนดโทษที่ต้องรับต่อไปเหลือน้อยกว่าหนึ่งปี ก็ให้มีการกำหนดเงื่อนไขเท่าระยะเวลาที่เหลือนั้นนักโทษที่ได้รับอนุญาตให้ลา หรือพักการลงโทษนั้นยังไม่พ้นจากฐานะเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 15 นักโทษที่ได้รับการอนุญาตให้ลา หรือได้รับการพักลงโทษ ถ้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในข้อใดข้อหนึ่ง ซึ่งรัฐมนตรีกำหนด นักโทษผู้นั้นอาจจะถูกจับโดยไม่มีหมายนำเข้าจำคุกต่อไปตามกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่ กับอาจจะถูกลงโทษทางวินัยอีก โสดหนึ่งด้วย ถ้าระหว่างการพักลงโทษ นักโทษผู้นั้นต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษเพราะการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีกซึ่งมิใช่ความผิดลหุโทษหรือประมาท ให้ทำการเพิกถอนการพักลงโทษ และให้ทำการจับตัวนักโทษผู้นั้น โดยไม่ต้องมีหมายนำเข้าจำคุกตามกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่ และอาจลงโทษทางวินัยอีกส่วนหนึ่งด้วยก็ได้

มาตรา 16 ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินที่อาจเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของผู้ต้องขัง ถ้าเจ้าพนักงานของเรือนจำไม่สามารถย้ายผู้ต้องขังไปควบคุม ณ ที่อื่นได้ทันทีที่สามารถปล่อยตัวผู้ต้องขังไปชั่วคราว แต่ผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยนั้นจะต้องกลับเรือนจำหรือไปรายงานตนยังที่ตั้งหน่วยทหาร หรือที่ว่าการอำเภอภายในกำหนดยี่สิบสี่ชั่วโมงนับตั้งแต่วเวลาที่ปล่อยไป และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่นั้นๆ ถ้าผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปละเลยไม่สามารถปฏิบัติตาม ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีจากการควบคุม

มาตรา 17 เมื่อแพทย์ของฝ่ายทหาร ได้ยื่นรายงานความคิดเห็นว่าผู้ต้องขังที่ป่วยยังคงรักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำยังไม่ทุเลาหรือดีขึ้น รัฐมนตรีอนุญาตให้ผู้ต้องขังคนนั้นไปรับการรักษาตัวในสถานที่อื่นนอกเรือนจำ โดยมีเงื่อนไขอย่างใดแล้วแต่จะพิจารณาเห็นสมควรก็ได้ ในกรณีดังกล่าวในวรรคก่อนนั้นมิให้ถือว่าผู้ต้องขังนั้นพ้นฐานะคุมขังในเรือนจำและถ้าผู้ต้องขังไปจากสถานที่ซึ่งได้รับอนุญาตให้ไปรักษาตัวให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีออกจากการควบคุม

มาตรา 18 ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติว่าด้วยการร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติทางวินัยทหารและการอภัยโทษ การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา หรือลดโทษตามพระราชบัญญัตินี้ผู้ต้องขังยังมีสิทธิที่จะยื่นเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้บังคับบัญชาเรือนจำ รัฐมนตรีหรือทูตเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ตามหลักเกณฑ์หรือวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 19 ทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังนำเข้ามาหรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำโดยมิได้รับอนุญาตเพื่อการนั้น โดยชอบจากเจ้าพนักงานเรือนจำถ้าเป็นสิ่งต้องห้ามตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีได้กำหนดให้ ผู้บังคับบัญชาของเรือนจำริบเป็นของแผ่นดิน ถ้าเป็นสิ่งมีสภาพเป็นของสละเสียได้ หรือเป็นของ

อันตรายหรือโศโครกให้ผู้บังคับบัญชาเรือนจำสามารถสั่งให้ทำลายสิ่งของที่เก็บรักษาไว้ในเรือนจำไม่ได้เนื่องจากขนาด น้ำหนัก หรือสภาพและผู้ต้องขังไม่สามารถจะฝากไว้แก่ผู้อื่นได้ ผู้บังคับบัญชาเรือนจำอาจสั่งให้ทำลายหรือขายทอดตลาดเสียได้เงินจำนวนสุทธิที่ขายทอดตลาดได้ให้เก็บไว้ให้แก่ผู้ต้องขัง⁵⁴

มาตรา 20 ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำ ให้ผู้บังคับบัญชาเรือนจำสั่งริบเป็นของแผ่นดินได้ในกรณีต่อไปนี้

(1) ผู้ต้องขังหลบหนีพ้นกำหนดสามเดือน นับจากวันหลบหนี

(2) ผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวแล้วไม่รับทรัพย์สินหรือรางวัลของตนไปภายในกำหนดหนึ่งปี นับจากวันปล่อยตัว

มาตรา 21 นักโทษที่ถูกปล่อยให้พ้นโทษไปนั้น มีสิทธิได้รับใบสำคัญในการปล่อย⁵⁵

มาตรา 22 ให้นำบทบัญญัติในภาค 7 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการอภัยโทษ การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และการลดโทษมาใช้บังคับแก่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลทหารด้วยโดยอนุ โลม โดยให้อำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ผู้บัญชาการเรือนจำ และพิศติดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรี ผู้บังคับบัญชาเรือนจำ และเจ้าพนักงานเรือนจำตามพระราชบัญญัตินี้แล้วแต่กรณี⁵⁶

มาตรา 23 ผู้ใดเข้าไปในเรือนจำโดยมิได้รับอนุญาต หรือรับจากหรือมอบแก่ผู้ต้องขัง นำเข้ามาหรือออกไปจากเรือนจำซึ่งเงินหรือสิ่งของต้องห้ามโดยทางใด ๆ อันฝ่าฝืนข้อบังคับของเรือนจำ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับถ้าผู้กระทำความผิดเป็นผู้บังคับบัญชาเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำให้เพิ่มโทษเป็นทวีคูณเงินและสิ่งของต้องห้ามที่นำเข้ามาในเรือนจำโดยฝ่าฝืนมาตรานี้ให้ริบเป็นของแผ่นดิน⁵⁷

มาตรา 24 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจออกข้อบังคับ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้⁵⁸

⁵⁴ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 5.

⁵⁵ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 5.

⁵⁶ “พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2550” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124, ตอน 23 ก (4 พฤษภาคม 2550): หน้า 19.

⁵⁷ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 19.

⁵⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2497. ค้นคืน 19 มกราคม 2564 จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law4/%BB07/%BB07-20-9999-update.pdf>.

4. พ.ร.บ.ว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476

พ.ร.บ.ว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มี จำนวน 32 มาตรา ดังนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า "พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476"

มาตรา 2 ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกกฎที่ว่าด้วยยุทธวินัยและการลงทางอาญาทหารบกฐานละเมิดยุทธวินัย ลงวันที่ 23 กันยายน พุทธศักราช 2464 กฎเสนาบดีว่าด้วยอำนาจลงอาญาทหารเรือ ลงวันที่ 11 กันยายน พุทธศักราช 2465 และบรรดากฎข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือ ซึ่งขัดแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 วินัยทหาร คือ การที่ทหารจะต้องประพฤติตามแบบธรรมเนียมของทหาร

มาตรา 5 วินัยทหารถือว่าเป็นหลักสำคัญที่สุดสำหรับทหาร เพราะฉะนั้นทหารทุกคนจักต้องรักษา โดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนท่านให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิด ตัวอย่างการกระทำความผิดวินัยมีดังต่อไปนี้

- (1) คือ ขัดขึ้น หลีกเลียง หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน
- (2) ไม่รักษาระเบียบการเคารพพระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อย
- (3) ไม่รักษามรรยาทให้ถูกต้องตามแบบธรรมเนียมของทหาร
- (4) ก่อให้เกิดความสามัคคีในคณะทหาร
- (5) เกียจคร้าน ละทิ้ง หรือเดินเล่อต่อหน้าที่ราชการ
- (6) กล่าวคำเท็จ
- (7) ใช้กิริยาวาจาไม่สมควร หรือประพฤติไม่สมควร
- (8) ไม่ตักเตือนสั่งสอน หรือลงทัณฑ์ผู้ใต้บังคับบัญชาที่กระทำความผิดตามโทษานุโทษ
- (9) เสพเครื่องคองของเมจนถึงเสียกิริยา

มาตรา 6 ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่จัดการระวางรักษาวินัยทหารที่ตนเป็นผู้บังคับบัญชาผู้นั้น โดย กวดขัน ถ้าหากว่าในการรักษาวินัยทหารนั้น จำเป็นต้องใช้อาวุธ เพื่อทำการปราบปรามทหารผู้ก่อการกำเริบก็ดี หรือเพื่อบังคับทหารผู้ละทิ้งหน้าที่ให้กลับทำหน้าที่ของตนก็ดี ผู้บังคับบัญชาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการนั้น จะไม่ต้องรับโทษในการที่ตนได้กระทำไปโดยความจำเป็นนั้นเลย แต่เมื่อมีเหตุดังกล่าวนี้ ผู้บังคับบัญชาจักต้องรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน และรายงานต่อไปตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมโดยเร็ว

มาตรา 7 ทหารผู้ใดกระทำความผิดต่อวินัยทหารจักต้องรับทัณฑ์ตามวิธีที่ปรากฏในหมวด 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้ และอาจต้องถูกปลดจากประจำการ หรือถูกถอดจากยศทหาร

มาตรา 8 ทัณฑ์ที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดต่อวินัยทหาร ให้กำหนดเป็น 5 สถาน คือ

- (1) ภาคทัณฑ์
- (2) ทัณฑกรรม
- (3) กัก
- (4) ชัง
- (5) จำขัง

มาตรา 9 ภาคทัณฑ์ คือ ผู้กระทำความผิดที่มีความผิดอันสมควรจะต้องได้รับทัณฑ์สถานหนึ่งสถานใดดังกล่าวมาแล้วแต่มีเหตุอันเห็นควรปราณี จึงเป็นความผิดของผู้นั้นให้ปรากฏ หรือให้ทำทัณฑ์บนไว้

ทัณฑกรรม นั้น ให้กระทำการสุขา การ โยธา ฯลฯ เพิ่มจากหน้าที่ประจำซึ่งตนจะต้องปฏิบัติ อยู่แล้วหรือปรับให้อยู่เวรยาม นอกจากหน้าที่ประจำ

กัก คือ กักตัวไว้ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งตามแต่จะกำหนดให้

ชัง คือ ชังในที่ควบคุมแต่เฉพาะคนเดียวหรือรวมกันหลายคนแล้วแต่จะได้มีคำสั่ง

จำขัง คือ ชังโดยส่งไปฝากให้อยู่ในความควบคุมของเรือนจำทหาร นอกจากทัณฑ์ที่กล่าวไว้นี้ ห้ามมิให้คิดขึ้นใหม่ หรือใช้วิธีลงทัณฑ์อย่างอื่นเป็นอันขาด

มาตรา 10 ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาซึ่งลงทัณฑ์แก่ผู้กระทำความผิดได้นั้น คือ

(1) ผู้บังคับบัญชา

(2) ผู้ซึ่งได้รับมอบอำนาจให้บังคับบัญชาตามที่กระทรวงกลาโหม ส่วนราชการที่ขึ้นตรงต่อ กระทรวงกลาโหม กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กำหนด

ในการที่จะลงทัณฑ์นั้น ให้กระทำได้แต่เฉพาะตามกำหนดไว้ในตารางกำหนดทัณฑ์ ท้ายพระราชบัญญัติ

ส่วนผู้มีอำนาจผู้บังคับบัญชาชั้นใดจะมีอำนาจเป็นผู้ลงทัณฑ์ชั้นใด และผู้อยู่ในบังคับบัญชา ชั้นใดที่จะเป็นผู้รับทัณฑ์ชั้นใด ให้ถือเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางเกณฑ์ชั้นผู้ลงทัณฑ์และผู้รับทัณฑ์

ตารางเกณฑ์ชั้นผู้ลงทัณฑ์และผู้รับทัณฑ์

ตำแหน่งชั้น	เป็นผู้ลง ทัณฑ์ชั้น	เป็นผู้ลง ทัณฑ์ชั้น
1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (พล.อ., ผบ.ทบ.)	1	-
2. แม่ทัพ (พล.ท.)	2	-
3. ผู้บัญชาการกองพล ผู้บังคับการกองเรือ ผู้บัญชาการกองพลบิน (พล.ต.)	3	-
4. ผู้บังคับการกรม ผู้บังคับหมวดเรือ ผู้บังคับกองบิน (พ.อ.พิเศษ)	4	ก
5. ผู้บังคับหมู่เรือชั้น 1 (พ.อ.)	5	ข
6. ผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับหมู่เรือชั้น 2 ผู้บังคับการเรือชั้น 1 ผู้บังคับฝูงบิน (พ.ท.)	6	ค
7. ผู้บังคับหมู่เรือชั้น 3 ผู้บังคับการเรือชั้น 2 ต้นเรือชั้น 1 ผู้บังคับหมวดบินชั้น 1 (พ.ต.)	7	ง
8. ผู้บังคับกองร้อย ผู้บังคับการเรือชั้น 3 ต้นเรือชั้น 2 นายกราบเรือ ผู้บังคับหมวดบินชั้น 2 (ร.อ.)	8	จ
9. ผู้บังคับหมวด ต้นเรือชั้น 3 ผู้บังคับหมวดบินชั้น 3 (ร.ต. ร.ท.)	9	ฉ
10. ผู้บังคับหมู่ นายตอน (นายทหารประทวน)	-	ช
11. นักเรียนทหารซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร บุคคลซึ่งอยู่ในระหว่างเข้ารับการศึกษาฝึกวิชาทหาร โดยคำสั่งรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหมตามที่กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร	-	ช
12. นักเรียนทหารซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้เป็นนายทหารประทวนลูกแถว	-	ฉ

มาตรา 11 ผู้ลงทัณฑ์ หรือผู้รับทัณฑ์ ถ้าตำแหน่งไม่ตรงตามความในมาตรา 10 แห่งหมวดนี้แล้ว ให้ถือตามที่ได้เทียบตำแหน่งไว้ในข้อบังคับสำหรับทหาร

มาตรา 12 กำหนดอำนาจลงทัณฑ์ตามที่ตราไว้นี้ ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์ส่งลงทัณฑ์เต็มที่ได้สถานใดสถานหนึ่ง แต่สถานเดียว ถ้าส่งลงทัณฑ์ทั้งสองสถานพร้อมกัน ต้องกำหนดทัณฑ์ไว้เพียงกึ่งหนึ่งของอัตราในสถานนั้นๆ ห้ามมิให้ลงทัณฑ์คราวเดียวมากกว่าสองสถาน

มาตรา 13 ก่อนที่ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์จะลงทัณฑ์ครั้งคราวใดก็ดี ให้พิจารณาให้ถี่ถ้วนแน่นอนว่าผู้ที่จะต้องได้รับทัณฑ์นั้น มีความผิดจริงแล้ว จึงสั่งจะลงทัณฑ์นั้น ต้องระวางอย่าให้เป็นการลงทัณฑ์

ไปโดยโทย จริต หรือลงทัณฑ์แก่ผู้ที่ไม่ได้มีความผิดโดยชัดเจนเป็นอันขาด เมื่อพิจารณาความผิดแล้วแล้วต้องชี้แจงให้ผู้ที่ได้กระทำความผิดนั้นได้รับทราบว่าได้กระทำผิดในข้อใด เพราะเหตุใด แล้วจึงจำลงทัณฑ์

มาตรา 14 ถ้าผู้ที่มีอำนาจบังคับบัญชาได้ลงทัณฑ์ข้าราชการทหารชั้นสัญญาบัตร ต้องส่งรายงานการ ลงทัณฑ์นั้น เสนอมาตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

มาตรา 15 เมื่อผู้ที่มีอำนาจบังคับบัญชาได้รับทราบว่า ผู้อยู่ในบังคับบัญชาของตนมีความผิดจน ปรากฏแน่นอนแล้ว แต่ความผิดดังกล่าวนั้นควรรับทัณฑ์ที่เหนืออำนาจที่จะสั่งกระทำได้ ให้รายงานชี้แจงความผิดนั้น ทั้งออกความคิดเห็นว่าควรจะลงทัณฑ์เพียงใด แล้วเสนอตามลำดับชั้นจนถึงผู้มีอำนาจที่จะลงทัณฑ์ได้พอกับความผิด เพื่อขอให้ผู้นั้นสั่งการต่อไป

มาตรา 16 ถ้าเป็นความผิดซึ่งมีอัตรากำหนดทัณฑ์ไว้แน่นอนแล้ว เช่น ฐานขาดหนี ราชการทหาร เป็นต้น หากมีการกำหนดทัณฑ์นั้นเหนืออำนาจของผู้บังคับบัญชาที่จะสั่งลงทัณฑ์ได้ ก็ให้นำเสนอเพียงชั้นที่กล่าวต่อไปนี้

(1) ฝ่ายทหารบก ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตำแหน่งชั้นผู้บังคับการกรม หรือชั้นผู้บังคับกองพันที่อยู่ต่างท้องถิ่นกับผู้มีอำนาจบังคับบัญชาชั้นผู้บังคับการกรม

(2) ฝ่ายทหารเรือ ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตำแหน่งชั้นผู้บังคับหมวดเรือ หรือชั้นผู้บังคับกองพันที่อยู่ต่างท้องถิ่นกับผู้มีอำนาจบังคับบัญชาชั้นผู้บังคับหมวดเรือ

(3) ฝ่ายทหารอากาศ ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตำแหน่งชั้นผู้บังคับกองบิน แม้ว่ากำหนดทัณฑ์นั้นจะเหนืออำนาจก็ดี ก็ให้ผู้บังคับบัญชาชั้นที่กล่าวนี้มีอำนาจลงทัณฑ์ได้ทีเดียวไม่ต้องนำเสนอตามลำดับชั้นต่อไปอีก

มาตรา 17 นายทหารที่เป็นหัวหน้าทำการควบคุมทหารไปโดยลำพัง ให้มีอำนาจที่จะสั่งลงทัณฑ์ผู้อยู่ใต้อำนาจ ในระหว่างเวลาที่ควบคุมอยู่นั้นเสมอผู้มีอำนาจเหนือจากตำแหน่งของตนขึ้นไปอีก

มาตรา 18 ถ้าผู้ที่มีอำนาจลงทัณฑ์ได้สั่งการลงทัณฑ์ผู้ได้กระทำความผิดในฐานขังแล้วและผู้ที่ได้รับทัณฑ์ขังนั้น ได้กระทำความผิดซ้ำอีก ผู้ที่มีอำนาจลงทัณฑ์ก็ต้องสั่งเพิ่มทัณฑ์ ให้พิจารณาคุกกำหนดทัณฑ์ที่ได้สั่งไว้แต่เดิมนั้นก่อน ห้ามมิให้กำหนดเวลาให้ผู้ต้องถูกขัง ทั้งกำหนดเดิมและกำหนดที่เพิ่มใหม่รวมกันเกินกว่ากำหนดอำนาจของผู้สั่งลงทัณฑ์นั้นเป็นอันขาด หากผู้กระทำผิดนั้นควรต้องรับทัณฑ์เกินกว่ากำหนดอำนาจของผู้ที่จะสั่งลงทัณฑ์นั้นแล้วก็ให้ปฏิบัติตามที่กล่าวไว้ในมาตรา 15 แห่งหมวดนี้

มาตรา 19 นับตั้งแต่วันที่ปรากฏหลักฐานแห่งความผิดของผู้กระทำผิดซึ่งจะต้องได้รับทัณฑ์ตามพระราชบัญญัตินี้โดยแน่นอนแล้ว ถ้าผู้ที่มีอำนาจลงทัณฑ์มิได้จัดการที่จะให้ผู้นั้นได้รับทัณฑ์ภายในกำหนดสามเดือน เป็นอันนับว่าล่วงเลยเวลาที่ลงทัณฑ์ตามพระราชบัญญัตินี้เสียแล้ว จะสั่งลงทัณฑ์โดยอำนาจตนเองมิได้ เว้นเสียแต่ผู้ที่กระทำผิดนั้นขาดหนีราชการเสียแต่เมื่อก่อนครบกำหนดสามเดือน จึงมิให้นับวันที่ขาดหนีเข้าในกำหนดเวลาล่วงเลย ให้นับตั้งแต่วันที่ ได้ตัวผู้นั้นกลับมาซึ่งที่รับราชการ

มาตรา 20 เมื่อผู้มีอำนาจได้ส่งลงทัณฑ์ตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว ผู้ที่ส่งลงทัณฑ์ หรือผู้มีอำนาจบังคับบัญชาเหนือผู้ที่ส่งลงทัณฑ์นั้น มีอำนาจที่จะเพิ่มทัณฑ์หรือลดทัณฑ์ หรือยกทัณฑ์ เสียก็ได้ แต่ ถ้าเพิ่มทัณฑ์แล้ว ทัณฑ์ที่ส่งเพิ่มขึ้นนั้นรวมกับที่ส่งไว้แล้วเดิม ต้องมิให้เกินอำนาจ ของผู้ที่ส่งใหม่นั้น

มาตรา 21 ในการที่จะรักษาวินัยทหารให้เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ ย่อมเป็นการจำเป็น ที่ผู้บังคับบัญชาจักต้องมีอำนาจในการบังคับบัญชา หรือลงทัณฑ์อยู่เองเป็นธรรมดา แต่ผู้บังคับบัญชาบาง คนอาจใช้อำนาจในทางที่ผิดยุติธรรม ซึ่งเป็นการสมควรที่จะให้ผู้บังคับบัญชามีโอกาสร้องทุกข์ ได้ในทาง เป็นระเบียบไม่ก้าวกำย

มาตรา 22 คำชี้แจงของทหารว่า ผู้บังคับบัญชากระทำแก่ตนด้วยการอันไม่เป็นยุติธรรม หรือ ผิดกฎหมาย หรือแบบธรรมเนียมทหารว่า ตนมิได้รับผลประโยชน์หรือสิทธิตามที่ควรจะได้รับ ในราชการนั้น เรียกว่า "ร้องทุกข์"

มาตรา 23 ทหารจะร้องทุกข์ได้แต่สำหรับตนเองเท่านั้น ห้ามมิให้ร้องทุกข์แทนผู้อื่น เป็นอันขาด และห้ามมิให้ลงชื่อรวมกัน หรือเข้ามาร้องทุกข์พร้อมกันหลายคน และห้ามมิให้ประชุมกัน เพื่อหารือ เรื่องจะร้องทุกข์

มาตรา 24 ห้ามมิให้ร้องทุกข์ในเวลาที่ตนกำลังเข้าแถว หรือในขณะที่กำลังทำหน้าที่ราชการ อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่นเวลาเป็นยาม เป็นเวร ดังนี้ เป็นต้น และห้ามมิให้ร้องทุกข์ก่อนเวลาว่างไปแล้วยี่สิบสี่ ชั่วโมง นับตั้งแต่วันที่ ได้มีเหตุจะต้องร้องทุกข์เกิดขึ้น

มาตรา 25 ห้ามมิให้มีการร้องทุกข์ว่า ผู้บังคับบัญชาลงทัณฑ์รุนแรงเกินไป ถ้าหากว่า ผู้บังคับบัญชานั้น มิได้ลงทัณฑ์เกินอำนาจที่จะกระทำได้

มาตรา 26 ถ้าจะกล่าวโทษผู้ใดก็ให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้นั้น จะร้องทุกข์ ด้วยวาจา หรือเขียนเป็นหนังสือก็ได้ ถ้าผู้ร้องทุกข์มาร้องทุกข์ด้วยวาจา ให้ผู้รับการร้องทุกข์จดบันทึก ที่ข้อความที่สำคัญของเรื่องที่ร้องทุกข์นั้น ให้ผู้ร้องทุกข์ได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานด้วย ถ้าหากว่าผู้ร้อง ทุกข์ไม่ทราบชัดเจนว่าตนได้รับความเดือดร้อนเพราะผู้ใดกันแน่ ก็ให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของตน เพื่อได้เสนอไปตามลำดับชั้นจนถึงที่สุด คือผู้ที่สามารถสั่งการได้สวน และแก้ไขความเดือดร้อนนั้นได้

มาตรา 27 ถ้าเขียนความร้องทุกข์เป็นจดหมายแล้ว จดหมายนั้นต้องลงลายมือชื่อของผู้ร้อง ทุกข์ ใบริ่องทุกข์ฉบับใดไม่มีลายมือชื่อ ผู้บังคับบัญชาไม่มีหน้าที่จะต้องพิจารณา

มาตรา 28 เมื่อใดได้รับร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาตามระเบียบที่วางมาแล้ว และเวลาว่างผ่านไป สิบห้าวันยังไม่ได้รับความชี้แจงประการใด ทั้งความเดือดร้อนก็ยังไม่ปลดปล่อยไป ให้ร้องทุกข์ใหม่ ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นที่สูงขึ้นไปเป็นลำดับ และในการร้องทุกข์ครั้งนี้ให้ชี้แจงด้วยว่า ได้รับร้องทุกข์ต่อ ผู้บังคับบัญชาชั้นใดมาแล้วและเมื่อใด

มาตรา 29 ถ้าผู้บังคับบัญชาได้รับเรื่องร้องทุกข์แล้ว เมื่อใดต้องรีบดำเนินการไต่สวน และจัดการแก้ไขความเดือดร้อนดังกล่าว หรือชี้แจงให้ผู้ที่ได้ยื่นใบร้องทุกข์ได้เข้าใจ จะเพิกเฉยเสียไม่ได้ เป็นอันขาด เมื่อผู้ใดเพิกเฉยนับว่ากระทำความผิด ต่อวินัยทหารนั้น

มาตรา 30 ถ้าผู้บังคับบัญชาผู้ใดที่ได้รับเรื่องร้องทุกข์ได้ชี้แจงให้ผู้ร้องทุกข์ได้รับทราบแล้ว แต่ผู้ร้องทุกข์ยัง มีความความสงสัย ก็สามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปได้ และจะต้องชี้แจงด้วยว่าได้ร้องทุกข์ต่อ ผู้ใด และได้รับคำชี้แจงอย่างไรมาแล้วด้วย

มาตรา 31 ถ้าหากปรากฏชัดว่า ข้อความที่ร้องทุกข์เป็นความเท็จ หรือการร้องทุกข์นั้นกระทำไป โดยผิดระเบียบ ที่กล่าวมา ผู้ร้องทุกข์จะต้องมีความผิดฐานกระทำผิดต่อวินัยทหาร

มาตรา 32 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม มีหน้าที่รักษาการให้เป็น ไปตาม พระราชบัญญัตินี้⁵⁹

5. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังตาม พ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479

5.1 ตาม พ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ได้บัญญัติถึงหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำในประเทศไทยไว้โดยถือเป็นสิทธิขั้นมูลฐานซึ่งผู้ต้องขังพึงได้รับการปฏิบัติ ในฐานะที่เป็นมนุษย์และพลเมืองของประเทศ มีการบัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้ในกฎหมายต่างๆ ที่สำคัญ คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยเรือนจำ พ.ศ. 2479 ที่เกี่ยวข้อง โดยมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

5.1.1 ที่พักอาศัยสุขอนามัยส่วนตัวของผู้ต้องโทษในปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ ในประเทศไทยได้มีการให้ความสำคัญกับการจัดบริการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ต้องขังโดย พยายามปรับปรุงสภาพห้องขังและเรือนนอนของผู้ต้องขังให้มีสภาพที่เหมาะสมแก่การควบคุมตัว หรือ คุมขังมนุษย์มากขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ยังคงมีปัญหาในเรื่องพื้นที่อยู่อาศัยภายในเรือนจำที่มีอยู่อย่าง จำกัดโดยพื้นที่เรือนนอนในเรือนจำและทัณฑสถานทั้งหมด จำนวน 143 แห่งมีลักษณะเป็นห้องขังรวม โดยมีพื้นที่เรือนนอนทั้งหมดรวม 249,234 ตารางเมตรซึ่งหากคิดตามความจุมาตรฐาน 2.25 ตารางเมตร ต่อคนเรือนจำทั้งหมดสามารถรองรับผู้ต้องขังได้เพียง 160,000 คน แต่ในปัจจุบันมีผู้ต้องขังในเรือนจำ ทั้งสิ้น 228,696 คน ทำให้มีพื้นที่เรือนนอน โดยเฉลี่ยประมาณ 1.01 ตารางเมตรต่อคนหากคิดตามพื้นที่

⁵⁹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476. ค้นคืน 6 สิงหาคม 2564 จาก <http://www2.cma.ac.th/organ/doc/%202476.pdf>

ความจุมาตรฐานพื้นที่ภายในเรือนจำจึงมีความแออัดอยู่ค่อนข้างมากนอกจากนี้ปริมาณผู้ต้องขังในปัจจุบันยังมีจำนวนมากกว่ามาตรฐานในด้านพื้นที่เรือนนอนตามอัตราความจุเฉลี่ยซึ่งได้กำหนดไว้ให้มีพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 2.25 ตารางเมตรต่อคน

5.1.2 การรับบริการทางการแพทย์ ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้มีการจัดการระบบการให้บริการทางด้านสาธารณสุขที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตให้มีการรักษาพยาบาลที่ได้มาตรฐานโดยมีองค์กรกำกับดูแล ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึงโดยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับบริการทางด้านสาธารณสุขที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพซึ่งผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำก็ถือว่าเป็นประชาชนชาวไทยคนหนึ่งที่มีสิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขตามที่รัฐจัดเตรียมไว้ให้เช่นกันอย่างไรก็ตามมีบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังในการได้รับบริการทางการแพทย์ไว้โดยเฉพาะโดยมีบัญญัติไว้ในพ.ร.บ. เรือนจำ พ.ศ. 2479 ตั้งแต่ในชั้นแรกรับตัวผู้ต้องหาเข้าสู่เรือนจำและในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ⁶⁰

5.1.3 สิทธิได้รับอาหาร โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของทางเรือนจำในการจัดบริการด้านอาหารให้แก่ผู้ต้องขังอย่างน้อยวันละ 2 มื้อคือมื้อเช้าและมื้อเย็นเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติในปัจจุบันได้มีการกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติให้เรือนจำต่างๆจัดให้บริการด้านอาหารแก่ผู้ต้องขังวันละ 3 มื้อและจัดให้มีบริการน้ำดื่มที่สะอาดไว้อย่างเพียงพอกับความต้องการของผู้ต้องขังทั้งในโรงเลี้ยงอาหารและในเรือนนอนนอกจากนี้ยังมีการกำหนดในเรื่องการตรวจสอบอาหารที่จะให้แก่ผู้ต้องขังโดยต้องให้แพทย์หรือเจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจคุณภาพปริมาณอาหารที่ผู้ต้องขังจะได้รับเพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับอาหารที่มีประโยชน์และมีคุณภาพ

5.1.4 สิทธิได้รับเครื่องนุ่งห่มหลับนอน ได้กำหนดเรื่องอนามัยของผู้ต้องขังโดยให้เป็นหน้าที่ของผู้ต้องขังในการทำความสะอาดเครื่องนุ่งห่มหลับนอนเพื่อให้มีสุขอนามัยที่ดีและปลอดจากการเกิดโรคระบาดต่างๆและได้กำหนดหน้าที่ให้ผู้ต้องขังต้องรักษาความสะอาดโดยมีการจัดให้ผู้ต้องขังตัดผมโกนหนวดโกนเคราตัดเล็บ อาบน้ำอย่างสม่ำเสมอเพื่อสุขอนามัยของผู้ต้องขังนอกจากนี้ในปัจจุบันได้มีการกำหนดให้มีการแจกจ่ายเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับการทำความสะอาดร่างกายแก่ผู้ต้องขังทำให้ผู้ต้องขังสามารถรักษาความสะอาดของร่างกายได้อย่างเต็มที่อันจะส่งผลดีต่อสุขภาพอนามัยของผู้ต้องขัง แต่ก็ยังมีปัญหาอยู่ว่าการแจกจ่ายเครื่องใช้ดังกล่าวยังไม่สามารถที่จะแจกจ่ายให้แก่ผู้ต้องขังได้อย่างครบถ้วนเนื่องจาก

⁶⁰ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ:วิญญูชน. 2542, หน้า 14.

การขาดแคลนงบประมาณ แต่ก็ได้มีความพยายามแก้ไขปัญหานี้โดยการรับบริจาคจากภายนอกหรือจัดให้มีร้านค้าสงเคราะห์เพื่อจำหน่ายสินค้าที่จำเป็นให้แก่ผู้ต้องขัง” ซึ่งถือเป็นความพยายามอีกระดับหนึ่งที่ต้องการจะพัฒนาให้เรือนจำไทยอยู่ในมาตรฐานในระดับสากล⁶¹

5.1.5 การติดต่อกับโลกภายนอกเรือนจำ หรือทัณฑสถานเป็นสถานที่ซึ่งใช้ในการควบคุมผู้กระทำความผิดและจำกัดอิสรภาพของผู้กระทำความผิดให้อยู่เฉพาะบริเวณที่กำหนดไว้ และมีลักษณะเป็นเขตหวงห้ามมิให้บุคคลภายนอกเข้าไปได้โดยง่ายด้วยเหตุผลในด้านการป้องกันและรักษาความปลอดภัยภายในเรือนจำทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถติดต่อกับบุคคลภายนอกได้อย่างอิสระ แต่การเยี่ยมและการติดต่อระหว่างผู้ต้องขังกับญาติและบุคคลภายนอกที่จำเป็นถือเป็นสิ่งที่สำคัญ และมีผลต่อสภาวะจิตใจของผู้ต้องขังในประเทศไทย นอกจากนี้การบัญญัติรับรองสิทธิในการติดต่อสื่อสารไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 36⁶² ซึ่งให้การรับรองสิทธิดังกล่าวแก่บุคคลทุกคนรวมถึงผู้ต้องขังด้วยแล้วยังมีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังไว้ในพ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และยังมีระเบียบต่างๆทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกที่เข้าเยี่ยมผู้ต้องขังและการลงโทษด้วยการตัดสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังตามกฎหมายเป็นต้นปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีแนวคิดว่าการที่ผู้ต้องขังได้ติดต่อสื่อสารกับญาติหรือบุคคลภายนอกอย่างไรก็ดีจะทำให้ผู้ต้องขังมีความรู้สึกที่ดีผ่อนคลายความตึงเครียดและลดความกังวลของตัวผู้ต้องขังลงรวมทั้งมีผลต่อสภาพจิตใจและเป็นเครื่องมือจูงใจให้ผู้ต้องขังประพฤติเป็นคนดีปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัยของเรือนจำวิธีการติดต่อสื่อสารที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับตั้งแต่ในสมัยอดีตจนถึงปัจจุบันก็คือการติดต่อสื่อสารทางจดหมายเนื่องจากเป็นวิธีการติดต่อสื่อสารที่ทางเรือนจำสามารถควบคุมและตรวจสอบได้โดยง่ายและนอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีการนำเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารเข้ามาใช้ในเรือนจำเช่น โทรศัพท์ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ต้องขังในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกได้รวดเร็วและบ่อยขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกไม่ว่าจะใช้วิธีการติดต่อสื่อสารแบบใดก็ตามก็จำเป็นต้องมีข้อจำกัด และจะต้องมีการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่เรือนจำเพื่อประโยชน์ในด้านความปลอดภัย ความมั่นคงและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในเรือนจำด้วย

5.1.6 การนับถือศาสนา กฎหมายไทยได้ให้ความสำคัญต่อสิทธิในการนับถือศาสนา และปฏิบัติศาสนกิจของบุคคลทุกคนซึ่งรวมถึงผู้ต้องขังในเรือนจำด้วยทั้งนี้โดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติรับรองสิทธิในการนับถือศาสนานิกายของศาสนาที่ตนศรัทธาตามความเชื่อใจ

⁶¹ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 14.

5.1.7 การแจ้งข่าวสาร แก่ผู้ต้องขังการรับทราบข่าวสารต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นสิทธิอย่างหนึ่งที่ผู้ต้องขังควรได้รับการรับรองจากรัฐ แต่ทั้งนี้อาจมีการกำหนดข้อจำกัดไว้บางประการ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจมีต่อตัวผู้ต้องขังและความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำอย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันกฎหมายไทยไม่มีการบัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ แต่อย่างไรก็ตามมีแค่เพียงหนังสือกรมราชทัณฑ์กำหนดแนวทางปฏิบัติในการรับทราบข่าวสารต่างๆเท่านั้น โดยได้กำหนดให้เรือนจำหรือทัณฑสถานต่างๆให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังที่จะได้รับทราบข่าวสารจากภายนอกได้ด้วยการดูโทรทัศน์และอ่านหนังสือพิมพ์ได้โดยกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติไว้⁶²

6. แนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร

กระบวนการยุติธรรมนับว่ามีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการผดุงความยุติธรรมและความถูกต้องไว้ในสังคม และหน่วยงานเรือนจำก็เป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งก็มีบทบาทในกระบวนการยุติธรรมทางทหาร มีหน้าที่ในการบังคับโทษกับบรรดาทหารผู้กระทำความผิดและให้การอบรมแก้ไขฟื้นฟูแก่ผู้ต้องขังทหารที่ได้กระทำความผิดเหล่านั้นให้กลับเป็นคนดี ซึ่งต้องใช้หลักการสำคัญ เรียกว่า “หลักทัณฑ์โทษ” ทั้งนี้เพื่อให้เป็นการแก้แค้นตอบแทนผู้กระทำความผิด เพื่อการช่มขวัญผู้กระทำความผิดเหล่านั้นจะให้เกรงกลัวต่อโทษทัณฑ์ อันจะมีหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการปฏิบัติในแบบเดียวกันทุกเรือนจำทหาร รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2549 นั้นถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่มีสาระที่สำคัญแตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆที่ผ่านมาโดยเฉพาะรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้มีการกำหนดหลักการที่สำคัญไว้ เช่น การเสริมสร้างและให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพิ่มขึ้นไปจากเดิม โดยเฉพาะการคำนึงถึงศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่กำหนดให้มีการปฏิรูประบบการเมืองการปกครองของประเทศ และกำหนดให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานองค์กรต่าง ๆ ของรัฐอันจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ในทุกด้านของเจ้าพนักงานของรัฐเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม เสมอภาค และเท่าเทียมกัน โดยจะไม่มี การเลือกปฏิบัติเรือนจำทหารเป็นหน่วยงานหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางทหาร มีหน้าที่ในการดำเนินการกับทหารผู้กระทำความผิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายของรัฐด้วยการปฏิบัติบังคับโทษหรือการคุมขังผู้กระทำความผิด ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายในการนำตัวบุคคลผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องขังมาควบคุมไว้ในเรือนจำทหารซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบ

⁶² “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 15.

ของเจ้าพนักงานเรือนจำที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกาปฏิบัติงานให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในหมวด 3 ที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทย

ทหารหรือบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร เมื่อตกเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย และได้มีการถูกพิพากษาลงโทษแล้วก็ถือเป็นผู้ต้องขังที่จะต้องถูกนำตัวไปบังคับโทษยังเรือนจำ ซึ่งในการบังคับโทษนั้นจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย อีกทั้งในการปฏิบัติของเจ้าพนักงานเรือนจำต่อผู้ต้องขังนั้นจะอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของกฎหมายฉบับต่าง ๆ ที่ได้รับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่พึงมี เช่น การได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม โดยให้ความเคารพในศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์ การได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโดยเสมอภาคและเท่าเทียมกันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ การได้รับสิทธิในการได้รับการเยี่ยมตามสมควร ฯลฯ ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้ต้องขังนั้นจะได้รับความคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญในการปฏิบัติของเจ้าพนักงานเรือนจำไว้ค่อนข้างมากอันถือได้ว่าเป็นเรื่องที่สำคัญของประเทศไทยในปัจจุบัน นับตั้งแต่ได้มีการลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเมื่อปี ค.ศ.1948 ขององค์การสหประชาชาติก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลหรือผู้ต้องขังไว้ ซึ่งปรากฏอยู่ในมาตราต่าง ๆ เช่น การทรมาน ทาธรมกรรม หรือการลงโทษ ด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้ การจับ คุมขัง ตรวจสอบตัวบุคคล หรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา 25 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกาานั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้น ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีมาตรากฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำ ความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 26 การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไป ตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมาย ดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควร แก่เหตุและจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็น ในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย⁶³

มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงาน หรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ใน กฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม

มาตรา 28 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายการจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติการค้นตัว บุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกาย จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ⁶⁴

6.1 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเรือนจำ พ.ศ. 2545

6.1.1 การรับตัวผู้ต้องขัง เมื่อได้รับตัวผู้ต้องขังแล้วให้ดำเนินการตามขั้นตอนคือ การตรวจค้นสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขังนั้น ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงก็ให้ผู้ต้องขังนั้นเองแสดงสิ่งของเครื่องใช้ ที่ตนมีอยู่ติดตัวให้นำออกมาแสดงต่อเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ตรวจ หากยังเป็นที่ยสงสัยว่าผู้ต้องขังยังไม่ แสดง สิ่ง ของ ที่ มี อยู่ ทั้งหมด ก็ ให้ เชิญ หญิง อื่น ที่ เชื่อ ถิ่น มา ช่วย ทำ การ ตรวจ ให้⁵⁹ ให้แพทย์ตรวจอนามัยผู้ต้องขังซึ่งที่ได้รับตัวมาไว้ใหม่ในวันที่รับตัว ถ้าไม่สามารถมาตรวจอนามัย ในวันนั้นได้ก็ให้มาตรวจอนามัยในวันที่ถัดไปโดยเร็ว เมื่อแพทย์ได้ตรวจพบว่าผู้ต้องขังป่วยและจะต้องมี การรักษาพยาบาลหรือมีโรคติดต่อซึ่งจะสามารถลุกลามเป็นภัยร้ายแรงต่อผู้ต้องขังผู้อื่นก็ให้แพทย์ ชี้แจงและแนะนำให้ผู้บังคับเรือนจำและเจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของ แพทย์ในการรักษาพยาบาลของผู้ต้องขังนั้น หากแพทย์พบว่าผู้ต้องขังคนใดมีอาการป่วย ซึ่งมีความจำเป็น

⁶³“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134, ตอน40 ก (6 เมษายน 2560): หน้า 7-8.

⁶⁴“เรื่องเดียวกัน”, หน้า 8.

ที่จะต้องส่งตัวไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำให้แพทย์ได้แจ้งกับผู้บังคับเรือนจำ พร้อมทั้งต้องส่งรายงานยื่นให้กับผู้บัญชาการเรือนจำโดยตรงและให้ชี้แจงเกี่ยวกับอาการป่วยที่แพทย์ตรวจพบ และความเห็นในเรื่องโรคหรือชนิดของการเจ็บป่วย และสถานที่รักษาพยาบาลที่อยู่ภายนอกเรือนจำที่ความเห็นสมควรจะให้จัดส่งตัวไปรักษาพยาบาลด้วย ในกรณีที่แพทย์ไม่สามารถมาตรวจในวันที่รับตัวผู้ต้องขังไว้ และเจ้าพนักงานเรือนจำพบว่าผู้ต้องขังมีอาการป่วยสมควรที่จะได้รับการรักษาพยาบาลหรือมีโรคติดต่อซึ่งอาจจะเป็นภัยร้ายแรงต่อผู้อื่นได้ให้ผู้บังคับเรือนจำรีบดำเนินการส่งตัวผู้ต้องขังไปยังสถานพยาบาลที่ใกล้ที่สุดแล้วให้รีบรายงานด่วนให้กับผู้บัญชาการเรือนจำได้รับทราบในกรณีที่ได้มีการส่งตัวผู้ต้องขังที่มีอาการป่วยไปรักษาตัวในสถานพยาบาลนอกเรือนจำ⁶⁵

6.1.2 การแยกผู้ต้องขังทหาร ผู้ต้องขังทหารให้แบ่งออกเป็น คนต้องขังระหว่างสอบสวน หรือระหว่างการพิจารณาของศาลและคนฝาก, คนที่จะต้องจำขังตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และนักโทษ คนที่ต้องขัง คนฝาก และคนที่ต้องจำขังนั้น จะต้องแบ่งออกเป็นพวกย่อย 2 จำพวก คือ ข้าราชการทหารชั้นสัญญาบัตรจำพวกหนึ่ง กับ ข้าราชการทหารต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร ทหารกองประจำการและบุคคลอื่นอีกจำพวกหนึ่งก็ให้แบ่งพื้นที่ของเรือนจำออกเป็นส่วนๆ โดยมีขอบเขตที่แน่นอน แสดงแบ่งส่วนนั้นๆ และจะต้องจัดแยกผู้ต้องขังแต่ละประเภทไว้อย่างชัดเจน โดยสภาพการณ์ที่ไม่อาจกระทำได้อาจกล่าว ก็ให้พยายามจัดการคุมขังผู้ต้องขังให้ใกล้เคียงกับที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้ต้องขังซึ่งไม่สมควรจะนำตัวไปรวมอยู่กับผู้ต้องขังอื่นในประเภทเดียวกัน หรือสถานที่เดียวกันได้โดยอาจจะก่อให้เกิดเหตุร้ายหรือมีเหตุพิเศษอย่างอื่นที่เห็นสมควรจะแยกการคุมขังก็ให้แยกผู้ต้องขังนั้นได้ คนต้องขังในระหว่างสอบสวนบุคคลหลายคนในกรณีที่มีคดีในลักษณะเดียวกัน ให้แยกไว้อย่าให้ปะปนกันได้ ส่วนของผู้ต้องขังหญิงก็ให้คุมขังไว้แยกต่างหากจากผู้ต้องขังชาย และเมื่อมีสภาพเป็นนักโทษแล้ว เมื่อใด ก็ให้ส่งตัวไปคุมขังไว้ในเรือนจำของฝ่ายพลเรือน⁶⁶

6.1.3 การควบคุมผู้ต้องขังทหาร การควบคุมผู้ต้องขังทหารถือว่าเป็นหน้าที่ของเรือนจำที่ต้องรับผิดชอบปกครองดูแลผู้ต้องขังทหารให้อยู่ในความเรียบร้อยและรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยภายในเรือนจำ ให้นำผู้ต้องขังเข้าห้องขังและนำออกจากห้องขัง เวลา 06.00 น. หากกำหนดเวลานี้ไม่เหมาะสมแก่สภาพการณ์แห่งเรือนจำให้ผู้บัญชาการเรือนจำกำหนดเวลาใหม่ได้ตามที่เห็นสมควรก่อนที่จะนำตัวผู้ต้องขังออกไปภายนอกเรือนจำหรือนำตัวกลับเข้ามาขังเรือนจำ ผู้ที่ควบคุมจะต้อง

⁶⁵ ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเรือนจำ พ.ศ. 2545. ค้นคืน 19 มกราคม 2564 จาก <http://www.ilc2012.org/ilc60/images/frile/manul14/jamtahan/3.pdf>

⁶⁶ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 249.

ตรวจสอบสิ่งของต้องห้ามที่ตัวของผู้ต้องขังทุกครั้งและเมื่อจ่ายผู้ต้องขังออกภายนอกเรือนจำ หากการดูแลควบคุมเป็นหน้าที่ของทางเรือนจำแล้วก็ต้องจัดให้มีผู้คุม 1 คนต่อผู้ต้องขัง ไม่เกิน 5 คน จะเปลี่ยนแปลงจำนวนได้ก็ต่อเมื่อผู้บัญชาการเรือนจำอนุมัติ จึงนำผู้ต้องขังเดินทางไกลไปยังต่างถิ่นได้โดยจะต้องจัดให้มีผู้ควบคุมไม่น้อยกว่า 2 คน⁶⁷

6.1.4 การเยี่ยมและการติดต่อของผู้ต้องขังทหาร การเยี่ยมผู้ต้องขังนั้น ให้เยี่ยมได้แต่เฉพาะวันหยุดงานระหว่างเวลาตั้งแต่ 12.00 น. ถึง 15.00 น. เว้นแต่มีเหตุการณ์ที่จำเป็นก็ให้ผู้บังคับเรือนจำสามารถอนุญาตให้เยี่ยมเป็นกรณีพิเศษในวันและเวลาอื่น คนต้องขังในระหว่างสอบสวน ห้ามการเยี่ยม เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากผู้บังคับเรือนจำทหารในกรณีนอกจากที่กล่าวห้ามนี้มิให้เจ้าหน้าที่เรือนจำอนุญาตให้ผู้ใดได้เข้าเยี่ยมผู้ต้องขังเป็นอันขาด เจ้าหน้าที่เรือนจำจะสามารถอนุญาตให้ผู้เข้าเยี่ยมได้พบกับผู้ต้องขังเฉพาะในบริเวณเรือนจำและในสถานที่ที่ได้กำหนดไว้เท่านั้น ในขณะที่เยี่ยมจะต้องมีเจ้าหน้าที่กำกับดูแลอยู่ด้วยตลอดเวลา ผู้บังคับเรือนจำจะอนุญาตให้ทนายความแก่ต่างผู้ต้องขังได้ติดต่อกับผู้ต้องขังโดยไม่ต้องมีเจ้าหน้าที่กำกับคอยฟังก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร แต่ถ้าผู้เยี่ยมกับผู้ต้องขังได้พูดคุยกันเป็นภาษาอื่นที่เจ้าหน้าที่ฟังไม่เข้าใจหรือพูดคุยในเชิงลักษณะเสียดสอนไปในทางทุจริตหรือด้วยกลอุบายใดๆ ก็ตามให้เจ้าหน้าที่นั้น มีอำนาจในการห้ามมิให้พูดคุยกันต่อไปได้ แล้วให้รีบรายงานให้ผู้บังคับเรือนจำได้รับทราบในทันที แต่ถ้าผู้คุมหรือผู้ต้องขังคนใดทราบว่ามีผู้มาติดต่อกับผู้ต้องขังได้กระทำการใดๆ ที่เป็นการเชิงเสียดสอนในทางทุจริตให้รีบรายงานต่อผู้บังคับเรือนจำทราบทันทีเมื่อผู้บังคับเรือนจำได้รับรายงานดังกล่าวแล้วนั้น จะต้องรีบสั่งให้นำตัวผู้ต้องขังกลับเข้าห้องขังและแจ้งให้ผู้เยี่ยมให้ออกจากพื้นที่ในทันทีได้ ถ้าผู้มาเยี่ยมหรือมาติดต่อเพื่อนำสิ่งของมามอบไว้ให้ผู้ต้องขังให้เจ้าหน้าที่ผู้คุมตรวจสอบสิ่งของนั้นก่อนทุกครั้งเมื่อเห็นว่า ไม่เป็นสิ่งของต้องห้ามก็มอบให้กับผู้ต้องขังไป ถ้าเป็นสิ่งของที่มีลักษณะพึงต้องห้ามให้ยึดของนั้นและรายงานให้ผู้บังคับเรือนจำทราบทันที⁶⁸

6.1.5 การร้องทุกข์ของผู้ต้องขังทหาร อาจจะกระทำด้วยทางวาจาหรือยื่นเป็นหนังสือก็ได้ ถ้าจะกระทำด้วยทางวาจาก็ให้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับเรื่องร้องทุกข์ได้บันทึกคำร้องนั้นไว้ในหนังสือร้องทุกข์และต้องมีการลงลายมือชื่อผู้ที่ร้องทุกข์ การยื่นเรื่องราวและการถวายฎีกานั้น หากผู้ต้องขังไม่สามารถจะจัดหาเครื่องเขียนส่วนตัวได้จะต้องจัดหาของทางราชการให้สามารถเขียนคำร้องทุกข์เรื่องราว หรือฎีกาผู้ต้องขังจะเขียนเองหรือจะขอร้องให้ผู้ใดเขียนถ้อยคำของตนก็สามารถทำได้

⁶⁷“เรื่องเดียวกัน”, หน้า 257.

⁶⁸“เรื่องเดียวกัน”, หน้า 264.

หากคนไม่สามารถจะเขียนเองได้ การเขียนดังกล่าวในวรรคก่อนต้องเขียนในที่ซึ่งทางการเรือนจำจัดให้ ในกรณีที่ผู้ต้องขังได้ขอสงวนข้อความไว้เป็นความลับ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่อยู่ใกล้ที่สามารถอ่านได้หรือขออ่านหรือยอมให้ผู้อื่นได้มีโอกาสนั้น นอกจากผู้ต้องขังนั้นจะยินยอมหนังสือร้องทุกข์หรือเรื่องราวหรือฎีกานั้นให้ผู้ต้องขังยื่นต่อผู้บังคับเรือนจำหรือจะใส่ลงในที่ซึ่งทางการได้จัดไว้เป็นพิเศษเพื่อการนั้นก็ใช้ได้เมื่อผู้บังคับเรือนจำได้รับเรื่องร้องทุกข์แล้วในข้อก่อนหากมิใช่เป็นกรณีดังกล่าวในข้อต่อไปให้เปิดออกมาอ่านตรวจดูข้อความ และดำเนินการดังนี้

- (1) สอบข้อเท็จจริง
- (2) แก้ไขหรือช่วยเหลือตามคำขอร้องขอตามสมควรแก่กรณีไป
- (3) ให้เสนอต่อไปยังผู้บัญชาการเรือนจำและรายงานชี้แจงการปฏิบัติดังกล่าวแล้ว

ข้อความในหนังสือร้องทุกข์เรื่องราว หรือฎีกา ผู้ต้องขังอาจจะขอให้มีการรักษาเป็นความลับก็ได้ ถ้าเช่นนั้นต้องสอดหนังสือใส่ไว้ในซองและต้องผนึกหน้าซองและให้เขียนคำว่า "ลับ" ถ้าผู้ต้องขังไม่ได้เขียนคำนี้ไว้ให้เจ้าพนักงานเรือนจำเขียนให้ เมื่อทราบความประสงค์ของหนังสือเช่นนี้ห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำอ่านแต่ให้มีหน้าที่ต้องจัดส่งไปยังผู้รับ หากเป็นหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมหรือทูตเกล้าฯ ถวายแล้วให้ส่งต่อไปยังผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปตามระเบียบคำสั่งหรือคำชี้แจงในการตอบคำร้องทุกข์เรื่องราวหรือฎีกา โดยจะต้องแจ้งให้ผู้ยื่นทราบและจัดให้ผู้ยื่นได้ลงลายมือชื่อรับทราบเพื่อเป็นหลักฐานไว้ด้วย⁶⁹

6.1.6 การอนุญาตให้ผู้ต้องขังทนายในการลา การอนุญาตให้ลาเช่นนั้นจะทำให้เมื่อผู้บัญชาการเรือนจำได้พิจารณาแล้วเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งและได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เมื่อผู้ใดได้รับอนุญาตให้ลาได้ ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องทำหนังสือสำคัญมอบให้ผู้ยื่นติดตัวไปด้วย และผู้ที่ได้รับอนุญาตจะต้องนำหนังสือสำคัญนี้ไปแสดงต่อเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองท้องที่ที่ได้ไปนั้นทราบภายในกำหนดระยะเวลาเวลายี่สิบสี่ชั่วโมงนับตั้งแต่วลาไปถึง ถ้าไม่สามารถแสดงให้ฝ่ายปกครองก็จะถูกจับส่งตัวมายังเรือนจำได้⁷⁰

6.1.7 การจัดการศึกษาภายในเรือนจำ การศึกษาถือว่าสำคัญในชีวิต เรือนจำทหารจึงเห็นความสำคัญในด้านนี้จึงมีการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังทหารทุกคนได้ศึกษาต่อเท่าที่เขาสามารถจะรับการศึกษาได้รวมทั้งการสอนศาสนาในประเทศที่พอจะดำเนินการได้ ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกและผู้เยาว์วัยต้องบังคับให้เรียนและทางการราชทัณฑ์ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ การศึกษาของผู้ต้องขังทหารพึงปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของชาติเพื่อว่าเมื่อพ้นโทษแล้วจะได้ศึกษาต่อได้สะดวก⁷¹

⁶⁹ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 270.

⁷⁰ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 264.

⁷¹ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 265.

6.1.8 การจัดหาอาหารของเรือนจำทหาร ห้ามมิให้ผู้ต้องขังหุงหาประกอบอาหารเป็นส่วนตัว หรือนำอาหารไปรับประทานนอกเขตที่ทางการเรือนจำได้กำหนดไว้ให้ โดยมีได้รับอนุญาตจากผู้บังคับเรือนจำทหาร นักโทษ และคนต้องถูกจำขังฐานละเมิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2479 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จะต้องรับประทานอาหารซึ่งทางการเรือนจำได้จ่ายให้ รับประทานอาหารส่วนตัวได้ก็แต่เฉพาะผู้ที่ได้รับการอนุญาตตามข้อบังคับนี้ โดยปกติจะต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้มีการรับประทานอาหาร อย่างน้อยวันละ 2 มื้อ คือ เช้าและเย็น อาหารมื้อหนึ่งๆให้มีข้าวและกับข้าว ส่วนผู้ต้องขังที่ได้ทำงานหนักหรือมีการตรวจตราผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องสั่งให้จัดหาอาหารเพิ่มเติมให้มากลิ่งหรือมากมือขึ้นก็ได้ หรือจะอนุญาตให้นำอาหารส่วนตัวมารับประทานเป็นพิเศษก็ได้ อาหารที่ผู้ต้องขังรับประทานจะต้องให้เจ้าหน้าที่แพทย์ตรวจก่อน ในกรณีที่แพทย์มาตรวจไม่ได้ก็ให้เจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เรือนจำเป็นผู้ดำเนินการตรวจแทน⁷²

6.1.9 การอนามัยและสุขาภิบาล ให้แพทย์เข้ามาตรวจเรือนจำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอนามัยของผู้ต้องขังและการสุขาภิบาลของเรือนจำโดยทั่วไป ไม่น้อยกว่าเดือนละ 2 ครั้ง ในการตรวจเมื่อเห็นเป็นการสมควรจะจัดการอย่างใดก็ได้ให้ชี้แจงแนะนำต่อผู้บังคับเรือนจำและจดหมายเหตุบันทึกไว้ในสมุดตรวจของเรือนจำทหาร ทั้งนี้ให้ผู้ต้องขังทุกคนมีหน้าที่รักษาความสะอาดร่างกาย เครื่องนุ่งห่มหลับนอนเครื่องใช้ต่างๆของตน ห้องขังและส่วนใดส่วนหนึ่งของเรือนจำทหาร โดยปกติจะจ่ายเครื่องนุ่งห่ม ที่หลับนอนแก่ผู้ต้องขัง ดังนี้

- 1) เสื้อกางเกง 2 ชุด
- 2) ผ้าอาบน้ำ 1 ผืน
- 3) ผ้าห่มนอน 1 ผืน
- 4) หมอน 1 ใบ
- 5) เสื้อหรือผ้าปูนอน 1 ผืน
- 6) มุ้ง 1 หลัง

โดยเสื้อให้ใช้คอพวงมาลัยแบบเดียวกันกับเสื้อชั้นในของทหาร กางเกงเป็นชนิดกางเกงขาสั้นอย่างกางเกงกีฬา เสื้อ และกางเกงให้ใช้สี ดังนี้

เรือนจำทหารบกจะใช้สีกากีแกมเขียว

เรือนจำทหารเรือจะใช้สีกากี

เรือนจำทหารอากาศจะใช้สีเทา

⁷² “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 260.

ส่วนผ้าอาบน้ำ ผ้าห่มนอน หมอน เสื้อหรือผ้าสีขาวปูที่นอนนั้น ให้อนุโลมง่าย ให้เช่นเดียวกับทหารในกรมกอง เฉพาะมุ้งเท่านั้นให้พิจารณาจ่ายให้ตามโอกาสอันสมควร

โดยปกติให้ผู้บังคับบัญชาจะอนุญาตให้นักโทษแต่ชั้นดีขึ้นไปกับคนต้องขัง และคนฝากขัง ได้ออกเดินนอกห้องขังหรือสามารถออกกำลังกายตามเวลาในเขตซึ่งกำหนดไว้ได้ เรือนจำทหารทุกแห่งจะต้องจัดให้มีสถานพยาบาลเพื่อเป็นที่ทำการรักษาพยาบาลของผู้ต้องขัง เว้นแต่มีสภาพการณ์ที่ไม่เหมาะสมที่จะจัดได้ก็จะจัดขึ้นในสถานพยาบาลของทหารที่ใกล้เคียงที่สุดก็ได้ เมื่อแพทย์หรือเจ้าพนักงานเรือนจำพบผู้ต้องขังป่วยก็ให้ปฏิบัติ โดยอนุโลมผู้ต้องขังซึ่งเป็นผู้ติดยาเสพติดอย่างร้ายแรงก็ให้จัดเข้าเป็นผู้ป่วยโดยอนุโลม⁷³

6.1.10 การปล่อยตัวเมื่อพ้นโทษ เมื่อนักโทษคนใดได้รับการปล่อยตัวให้พ้นจากการรับโทษในสัปดาห์ต่อไป ให้ผู้บังคับเรือนจำรายงานต่อผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อปล่อยตัวต่อไป เมื่อผู้บัญชาการเรือนจำได้รับรายงานขออนุญาตปล่อยตัวนักโทษแล้วจะต้องจัดนายทหารชั้นสัญญาบัตรไปตรวจสอบก่อนปล่อยนั้นทุกครั้ง ถ้าเป็นการปล่อยผู้ต้องขังตามคำสั่งศาล หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแล้วก็ให้ผู้บังคับเรือนจำจัดการปล่อยได้ ส่วนเอกสารการส่งปล่อยตัวนั้นให้นำเสนอต่อผู้บัญชาการเรือนจำได้ปล่อยตัวได้ทีเดียว ส่วนหมายหรือเอกสารการส่งปล่อยตัวนั้นก็ให้นำเสนอต่อผู้บัญชาการเรือนจำ เมื่อถึงเวลาปล่อยตัวให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

- 1) เรียกสิ่งของที่จ่ายประจำตัวคืนมา
- 2) คืนทรัพย์สินของผู้ต้องขังให้แก่ผู้ต้องขัง
- 3) ทำหลักฐานในการปล่อย
- 4) ผู้ต้องขังคนใดไม่มีเครื่องแต่งกายที่จะแต่งออกไปจากเรือนจำก็ให้จ่ายเครื่องแต่งกายให้สำหรับหนึ่งตามที่จะเห็นสมควร

5) มีการออกบัตรแสดงความบริสุทธิ์ให้
เมื่อจะมีการปล่อยตัวผู้ต้องขังดังกล่าวมาแล้วก็ให้ผู้บังคับเรือนจำได้แจ้งไปที่กรมกองทหารหน่วยต้นสังกัดของผู้นั้นเพื่อจะได้จัดเจ้าหน้าที่ให้มารับตัวต่อไป⁷⁴

6.1.11 การทำงานของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร นักโทษและผู้ต้องขังในความคิดฐานฐานละเมิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2479 และที่แก้ไขเพิ่มเติมที่ไม่พิการทพพลภาพหรือป่วยนั้น เจ้าพนักงานเรือนจำจะจัดให้ทำงานได้ทุกอย่างตามที่เห็นสมควร งานที่จัดให้ทำนั้นจักต้องพิจารณาถึงเหตุผลต่อไปนี้ เช่น

⁷³ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 259.

⁷⁴ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 267.

- 1) กำหนดโทษ
- 2) ความแข็งแรงของร่างกาย
- 3) สติ ปัญญา และอุปนิสัย
- 4) ฝีมือหรือความรู้ความชำนาญ
- 5) ผลของการทำงาน
- 6) ผลในทางอบรม
- 7) สภาพการณ์แห่งเรือนจำ

นอกจากนี้แล้วแต่ผู้บังคับเรือนจำจะพิจารณาตามที่เห็นสมควร ห้ามมิให้จ่ายผู้ต้องขังออกทำงานนอกเรือนจำเว้นแต่นักโทษชาย และคนต้องจำขังในความผิดฐานละเมิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2479 และที่แก้ไขเพิ่มเติมผู้บัญชาการเรือนจำสามารถอนุญาตจ่ายผู้ต้องขังไปทำงานนอกเรือนจำได้ โดยจะต้องให้เจ้าหน้าที่ผู้ที่มีรับตัวกับเจ้าหน้าที่เรือนจำได้ลงนามรับส่งผู้ต้องขังลงไว้ในสมุดบัญชีเพื่อเป็นหลักฐาน เวลาทำงานห้ามมิให้ผู้ควบคุมอนุญาตให้บุคคลใดนอกจากผู้บังคับบัญชา หรือเจ้าหน้าที่ของเรือนจำเข้าไปใกล้หรือพูดจา หรือให้สิ่งของไม่ว่าอย่างใดแก่ผู้ต้องขัง โดยปกติมีการกำหนดเวลาในการทำงาน ดังนี้

1) เวลา 06.00 น. ทำงานที่เกี่ยวกับการอนามัยของผู้ต้องขัง การสุขาภิบาลของ เรือนจำ หรือสถานที่ราชการบางแห่งที่เห็นเป็นสมควร

2) เวลา 08.00 - 09.00 น. รับประทานอาหารเช้า

3) เวลา 09.00 น. จ่ายไปทำงานตามหน้าที่

4) เวลา 12.00 น. พักงาน

5) เวลา 13.00 น. เริ่มทำงานต่อไป

6) เวลา 16.00 น. เลิกงาน อาบน้ำ รับประทานอาหารเย็นและพักผ่อนจนถึงเวลาได้เข้าห้องขัง

7) ก่อนถึงเวลานอนจะต้องให้ผู้ต้องขังได้มีการไหว้พระสวดมนต์ตามระเบียบของทหาร⁷⁵

สรุป การราชทัณฑ์สมัยแรกนั้นได้มีการปฏิบัติต่อนักโทษโดยไม่ได้คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของนักโทษ นักโทษส่วนใหญ่จะถูกผู้คุมข่มเหง กดขี่ ทรมาณอย่างไม่เป็นธรรม โดยไม่ได้กำหนดว่าผู้มิบรรดาศักดิ์ที่จะสามารถควบคุมจองจำผู้ต้องขังได้ จึงส่งผลให้นักโทษได้รับความเดือดร้อนเป็นอันมากจากการคุมขังจำตรวนยังไม่ได้กำหนดเป็นพระราชบัญญัติ จึงทำให้นักโทษได้รับการกดขี่ข่มเหงตามอำเภอใจของผู้คุมขัง กรมราชทัณฑ์มิได้มีวัตถุประสงค์ที่เป็นการลงโทษเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการอบรมเปลี่ยนแปลงให้ผู้กระทำความผิดได้กลับตนเป็นพลเมืองดีและเคารพต่อกฎหมาย รวมทั้งเป็นการป้องกันอาชญากรรมตามมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 2498 ซึ่งให้เห็นถึงสิทธิเสรีภาพของนักโทษตามหลักสิทธิมนุษยชน สิทธิที่เท่าเทียมกัน

เป็นหลักการเบื้องต้นของอิสรภาพ ความยุติธรรม และเกิดสันติภาพในโลกปัจจุบันที่มีการยอมรับกันว่าผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศแต่ก็อาจถูกจำกัดด้วยระเบียบตามกฎหมาย สำหรับการควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องขัง แต่อย่างไรก็ยังคงมีปัญหาโต้แย้งกันเรื่องการจำกัดสิทธิของผู้ต้องขังด้วยระเบียบการปฏิบัติและการใช้ดุลยพินิจของ เจ้าพนักงาน ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม ลำเอียงอคติ หรือใช้ดุลยพินิจโดยไม่มีเหตุผลรวมทั้งขอบเขตของการจำกัด สิทธิของผู้ต้องขังว่าควรมีน้อยเพียงใด ทั้งนี้เรือนจำทหารจะต้องปฏิบัติตามหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความเสมอภาค และหลักการไม่เลือกปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และต้องสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่มีความเป็นหลักสากลที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกยอมรับ เนื่องจากทหารก็คือประชาชนคนหนึ่ง

⁷⁵ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 258.

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายของต่างประเทศ

การวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังในเรือนจำทหารของประเทศไทยกับประเทศออสเตรเลีย ประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากกฎหมายของประเทศดังกล่าวซึ่งอาจจะนำมาศึกษาวิเคราะห์เชิงกฎหมายเปรียบเทียบเพื่อแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร และใช้เป็นข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้ในกองทัพไทยต่อไป

เรือนจำทหาร คือ เป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการกฎหมายยุติธรรมของทหารที่มีหน้าที่การดูแลและควบคุมผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นทั้งทหารและพลเรือนโดยที่มีภารกิจหลักในการแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้ดีขึ้นเพื่อเมื่อพ้นโทษจะได้กลับคืนเป็นคนดีสู่สังคม และไม่คิดจะหวนคืนกลับมากระทำผิดซ้ำได้อีก จึงเป็นสถานที่ที่มีการอยู่ร่วมกันของผู้กระทำความผิด แต่ถ้าเกิดการล้มเหลว เพราะกระบวนการดูแลควบคุมไร้ประสิทธิภาพ ขาดกระบวนการในการฟื้นฟูที่ดี และถูกต้องภายในสังคมก็จะมีผู้กระทำความผิดมากยิ่งขึ้น องค์กรอาชญากรรมก็จะเกิดมากขึ้นในบ้านเมือง เพราะกระบวนการบังคับควบคุมดูแลไม่เข้มแข็ง ไร้สมรรถภาพ อาชกรก็ไม่มีความเกรงกลัวต่อกฎหมายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเหล่านั้น โดยหลักการคุ้มครองสิทธิจะต้องไม่กระทำการใดที่เป็น การละเมิดสิทธิของผู้ต้องขัง เพราะผู้ต้องขังทุกคนยังมีกฎหมายให้ความคุ้มครองอยู่ ถึงแม้ว่าผู้ต้องขังเหล่านั้นจะเป็นบุคคลที่ถูกกำจัดสิทธิและเสรีภาพ และต้องสูญเสียสิทธิและเสรีภาพ บางประการไปจากการที่ถูกลงโทษ แต่ผู้ต้องขังก็ยังมีสิทธิบางประการในฐานะที่เป็นมนุษย์ ที่ไม่อาจจะถูกจำกัดหรือถูกละเมิดได้⁷⁶

จากการที่ได้ศึกษาแนวทางและหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ผู้ต้องขังจะได้รับสิทธิในด้านต่างๆของเรือนจำทหารในประเทศไทยที่ใช้เป็นแนวทางและหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ เพื่อนำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับแนวทางและหลักเกณฑ์ในด้านต่างๆของเรือนจำทหารในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศอังกฤษ ดังนั้น ผู้ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบได้ดังนี้

⁷⁶ ส่องงานวิจัย วินัยทหาร เสนอ ศาลปกครองเข้าตรวจสอบความเป็นธรรม ก้นคืน

1. ประเทศไทย ตาม พ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ในการลงโทษผู้กระทำผิดวินัยทหาร ทั้งนี้ทหารที่ถูกลงโทษจำขังจะถูกลดทอนสิทธิเป็นอย่างมาก เช่น ไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัย ไม่มีสิทธิตรวจดูเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการลงโทษ และมีสิทธิปรึกษาทนายความได้แต่ศาลทหารไม่มีทนายความอาสา ตลอดจนการเข้าถึง ทนายความก็เป็นไปได้ความยากลำบาก ไม่มีสิทธิโดยจะเลือกให้ศาลทหารพิจารณาแทน และไม่มีสิทธิในการพิจารณาต่อหน้าหรือพิจารณาลับหลังผู้บังคับบัญชาก็ได้ รวมทั้งไม่มีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลปกครองเหมือนกับพลเรือนทั่วไป ซึ่งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บัญญัติในมาตรา 9(1) โดยไม่ได้ให้อำนาจศาลปกครองเข้าไปตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร แต่กลับให้เป็นอำนาจเบ็ดเสร็จของผู้บังคับบัญชาทหารในการพิจารณาลงโทษ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารโดยตรงหรือการกระทำทางปกครองอื่นเป็นการดำเนินการทางวินัยทหารทั้งสิ้น

2. ประเทศออสเตรเลีย ตาม พ.ร.บ. กองกำลังป้องกันตนเอง ค.ศ. 1982 กฎหมายในการลงโทษจะเป็นไปตามหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติโดยผู้ได้บังคับบัญชาสามารถทำคำร้องเรียนที่เกี่ยวกับการถูกผู้บังคับบัญชาลงโทษหรือกระทำโดยไม่ถูกต้องตามแบบธรรมเนียมทหารเพื่อให้ดำเนินการสอบสวน และพิจารณาลงโทษผู้ที่กระทำไม่ถูกต้องการลงโทษของผู้บังคับบัญชาทหารที่ไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องจะต้องได้รับโทษ เช่นเดียวกับที่ตนเองสั่งให้ทหารผู้ได้บังคับบัญชาได้ปฏิบัติ และมีสิทธิที่จะปฏิเสธการใช้อำนาจพิจารณาทางวินัยของผู้บังคับบัญชาโดยจะเลือกให้ศาลทหารพิจารณาแทน⁷⁷

3. ประเทศอังกฤษ ตาม พ.ร.บ. กองทัพ ค.ศ. 1955 และระเบียบข้อบังคับ มีจุดมุ่งหมายเป็นไปตามหลักฐานของกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การบริหารจัดการตามบทบัญญัติของกฎหมายที่อนุญาตให้ทำได้ตาม Prison Act of 1950 และ Orison Rules of 1964 เนื้อหาสาระของกฎหมายราชทัณฑ์นี้มีการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขด้วยวิธีการที่พิสูจน์และประเมินผลได้จริงสามารถนำมาปฏิบัติแล้วเกิดผลได้จริงภายในเวลาที่กำหนด คือ มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างอิสระ ไม่มีการแทรกแซงใดๆ มีเหตุผลอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายอาญา พื้นฐานระบบทัณฑ์วิथाที่สามารถอธิบายได้ชัดเจน และมีสิทธิที่จะปฏิเสธการใช้อำนาจพิจารณาทางวินัยของผู้บังคับบัญชาโดยจะเลือกให้ศาลทหารพิจารณาแทน⁷⁸

⁷⁷ ส่องงานวิจัย วินัยทหาร เสนอศาลปกครองเข้าตรวจสอบความเป็นธรรม ค้นคืน 21 มกราคม 2564 จาก <https://www.tcijthai.com/news/2017/4/scoop/6900>

⁷⁸ ส่องงานวิจัย วินัยทหาร เสนอศาลปกครองเข้าตรวจสอบความเป็นธรรม ค้นคืน 5 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.tcijthai.com/news/2017/09/scoop/6900>

4. ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายว่าด้วย ยุติธรรมทหาร ค.ศ.1950 ในการลงโทษทางวินัยทหารผู้บังคับบัญชาจะเป็นไปตามหลักปฎิญาสากล โดยจะไม่ให้เสรีในการลงโทษ ผู้ได้บังคับบัญชามากจนเกินไป และจะพิจารณาถึงสิทธิเสรีภาพของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญผู้ที่กระทำความผิดมีสิทธิได้รับความคุ้มครองหลายประการ เช่น มีสิทธิอุทธรณ์ สิทธิตรวจสอบพยานหลักฐาน สิทธิในการนำพยานหลักฐานมาสืบต่อผู้ สิทธิที่จะปฏิเสธการใช้อำนาจพิจารณาทางวินัยของผู้บังคับบัญชา โดยจะเลือกให้ศาลทหารพิจารณาแทน สิทธิในการพิจารณาต่อหน้าหรือลับหลังผู้บังคับบัญชาก็ได้ และมีสิทธิที่จะปฏิเสธการใช้อำนาจพิจารณาทางวินัยของผู้บังคับบัญชา โดยจะพิจารณาเลือกให้ศาลทหารพิจารณาแทนก็ได้⁷⁹

⁷⁹ ส่องงานวิจัย ‘วินัยทหาร’ เสนอศาลปกครองเข้าตรวจสอบ-สร้างความเป็นธรรม. ค้นคืน 5 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.tcijthai.com/news/2017/09/scoop/6900>

ตารางที่ 4.1 แสดงการวิเคราะห์และเปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร
ด้านการพิจารณาลงโทษไม่เป็นไปตามหลักสากล

ประเทศไทย	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศอังกฤษ	ประเทศสหรัฐอเมริกา
- เนื้อหากฎหมายในการ ลงโทษจะไม่เป็นไปตาม หลักปรัชญาสากลว่าด้วย สิทธิมนุษยชนขององค์การ สหประชาชาติ โดย ทหาร ที่ถูกลงโทษ จำขังจะถูก ลดทอนสิทธิเป็นอย่างมาก เช่น ไม่มีสิทธิอุทธรณ์ คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัย ไม่ มีสิทธิตรวจดูเอกสาร หลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวกับ การลงโทษ และมีสิทธิ ปรึกษาทนายความได้แต่ ศาลทหารไม่มีทนายความ อาสาตลอดจนการเข้าถึง ทนายความก็เป็นไปด้วย ความยากลำบาก เป็นต้น	- เนื้อหากฎหมายใน การลงโทษจะเป็นไป ตามหลักปรัชญา สากลว่าด้วยสิทธิ มนุษยชนขององค์การ สหประชาชาติ โดย ผู้ได้บังคับบัญชา สามารถทำคำร้องเรียน ที่เกี่ยวกับการถูก ผู้บังคับบัญชาลงโทษ หรือกระทำโดย ไม่ถูกต้องตามแบบ ธรรมเนียมทหาร เพื่อให้ดำเนินการ สอบสวน และ พิจารณาลงโทษ ผู้ที่กระทำไม่ถูกต้อง ต่อไป - การลงโทษของ ผู้บังคับบัญชาทหาร ที่ไม่ปฏิบัติให้ถูกต้อง จะต้องได้รับโทษ เช่นเดียวกับที่ตนเอง สั่งให้ทหาร ผู้ได้บังคับบัญชา ได้ปฏิบัติ	- เนื้อหากฎหมายใน การลงโทษจะเป็นไป ตามหลักปรัชญาสากล หากผู้ถูกลงทัณฑ์ ทางวินัยเห็นว่า ยังไม่ได้ไม่ได้รับ ความเป็นธรรมจาก ผู้บังคับบัญชาจะนำมา ฟ้องร้องต่อศาล ปกครองขอให้ยกเลิก เพิกถอนคำสั่งดังกล่าว หรือยับยั้งการกระทำ ของผู้บังคับบัญชาได้ - ศาลปกครองของ ประเทศอังกฤษได้มี มาตรการลงทัณฑ์ ทางวินัยของทหาร โดยการลงโทษ ทางศาลปกครอง	- เนื้อหากฎหมายในการ ลงโทษทางวินัยทหาร ผู้บังคับบัญชาจะเป็นไป ตามหลักปรัชญาสากล โดยจะไม่ให้เสรีในการ ลงโทษ ผู้ได้บังคับบัญชามาก จนเกินไปและ จะพิจารณาถึงสิทธิ เสรีภาพของแต่ละบุคคล เป็นสิ่งสำคัญ - ผู้กระทำผิดควรจะ ได้รับสิทธิคุ้มครอง หลายประการ เช่น มี สิทธิอุทธรณ์ สิทธิตรวจ สอบพยานหลักฐาน สิทธิ ในการนำพยานหลักฐาน มาสืบต่อผู้ สิทธิที่จะ ปฏิเสธการใช้อำนาจ พิจารณาทางวินัยของ ผู้บังคับบัญชา โดยจะ เลือกให้ศาลทหาร พิจารณาแทน สิทธิใน การพิจารณาต่อหน้าหรือ พิจารณาลับหลัง ผู้บังคับบัญชาที่ได้

จากการวิเคราะห์และเปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร ด้านการพิจารณาลงโทษไม่เป็นไปตามหลักสากล จะเห็นว่าในการลงโทษทางวินัยทหารของผู้ต้องขังในเรือนจำทหารไม่ว่าจะเป็นในประเทศไทย ประเทศอังกฤษ ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีความเชื่อมโยงกับการควบคุมในกรอบ 'วินัยทหาร' อย่างเคร่งครัด เข้มงวด และเข้มข้น สำหรับการเปรียบเทียบการพิจารณาลงโทษต่อผู้ต้องขังภายในเรือนจำทหารทั้งสามประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่าในเรื่องของการลงโทษทางวินัยทหารของผู้ต้องขังในเรือนจำทหารนั้นจะมีลักษณะการลงโทษที่ใกล้เคียงกัน แต่แนวทางและหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตามกฎหมายที่แตกต่างกัน

สำหรับประเทศออสเตรเลีย ประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา จะเป็นไปตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ กล่าวคือ แนวทางและหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษทางวินัยทหาร ผู้บังคับบัญชาจะไม่ให้อำนาจในการลงโทษผู้ใต้บังคับบัญชามากจนเกินไป และจะพิจารณาถึงสิทธิเสรีภาพของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ ผู้กระทำผิดจะได้รับสิทธิคุ้มครองหลายประการ เช่น มีสิทธิอุทธรณ์ สิทธิตรวจสอบพยานหลักฐาน สิทธิในการนำมาพยานหลักฐานมาสู้คดีต่อผู้ สิทธิที่จะปฏิเสธการใช้อำนาจพิจารณาทงวินัยของผู้บังคับบัญชาโดยจะเลือกให้ศาลทหารพิจารณาแทน มีสิทธิในการพิจารณาคดีต่อหน้าหรือพิจารณาลับหลังผู้บังคับบัญชาก็ได้ ขั้นตอนในการพิจารณาทงวินัยทหารของผู้บังคับบัญชา มีดังต่อไปนี้ 1. ผู้บังคับบัญชาสามารถเสนอข้อกล่าวหาโดยทำสำเนาข้อกล่าวหาและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้ผู้กระทำผิดได้รับความได้รับทราบ 2. ผู้กระทำผิดสามารถเลือกเงื่อนไขภายใน 3 วัน โดยวิธียอมให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาลงโทษทางวินัยหรือจะเลือกให้ใช้วิธีการยื่นฟ้องต่อศาลทหาร วิธีพิจารณาคดีต่อหน้าหรือลับหลังผู้บังคับบัญชาหรือด้วยวิธีการแถลงเป็นหนังสือ หรือด้วยวาจาว่าจะขอต่อสู้คดีหรือยอมรับข้อกล่าวหา ขั้นตอนให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาคดีต่อผู้หรือคำรับของผู้กระทำผิด ขั้นตอนให้ผู้บังคับบัญชานิิจฉัยว่า ผู้กระทำผิดได้กระทำความผิดจริงตามข้อกล่าวหาหรือไม่มีความผิด ขั้นตอนให้ผู้บังคับบัญชากำหนดโทษโดยหารือกับนายทหารพระธรรมนูญ ขั้นตอนผู้กระทำผิดอุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไป ภายในกำหนดเวลาไม่เกิน 5 วัน โดยการอุทธรณ์จะต้องทำเป็นหนังสือ ไม่มีสิทธิแถลงต่อหน้าผู้พิจารณาอุทธรณ์ และคำวินิจฉัยของผู้พิจารณาอุทธรณ์เป็นอันถึงที่สุด โทษทางวินัยทหารที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดแยกเป็น 2 กรณี คือ กรณีผู้กระทำผิดวินัยเป็นนายทหารประทวน และกรณีผู้กระทำผิดเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร แม้จะเป็นเพียงมาตรการทางวินัย ทหารที่กระทำความผิดต่อกฎหมายทหารก็ยังสามารถคุ้มครองสิทธิเหมือนกับพลเรือนทั่วไป

สำหรับในประเทศไทยนั้น ในทางปฏิบัติจะไม่ค่อยได้ปฏิบัติตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติเท่าที่ควร โดยในเนื้อหากฎหมายทหารที่ถูกลงโทษจำขังจะถูกลดทอนสิทธิเป็นอย่างมากวิธีการลงทัณฑ์จำขังทหารวินัยของกฎหมายทหาร เนื่องจากทหารผู้ถูกลงทัณฑ์จะต้องถูกจองจำหรือถูกควบคุมตัวไว้ที่เรือนจำทหารเท่านั้น โดยไม่ผ่านกระบวนการพิจารณาทางตุลาการทั้งที่ลักษณะรวมทั้งวิธีการในการจำขังทหารได้ส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นหลักสากลพื้นฐานและเป็นสิทธิเสรีภาพที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รวมทั้งไม่มีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลปกครองเหมือนกับพลเรือนทั่วไป ซึ่งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บัญญัติในมาตรา 9(1) โดยไม่ให้อำนาจศาลปกครองเข้าไปตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร แต่กลับให้เป็นอำนาจเบ็ดเสร็จของผู้บังคับบัญชาทหารในการพิจารณาลงโทษ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารโดยตรงหรือการกระทำทางปกครองอื่นเป็นการดำเนินการทางวินัยทหารทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีคำวินิจฉัยของศาลปกครองว่าศาลปกครองมีแนวโน้มที่จะวินิจฉัยว่าการกระทำทางปกครองของทางราชการทหารเป็นการดำเนินการทางวินัยทหารจึงมีความแตกต่างจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐอื่นๆ โดยเห็นว่าศาลปกครองมีอำนาจตรวจสอบการลงโทษทางวินัยของพลเรือนซึ่งเป็นการกระทำทางการปกครองของข้าราชการฝ่ายพลเรือนได้เพียงได้ส่วน วินัยทหารกลับไม่มีอำนาจตรวจสอบแต่ได้โอนอำนาจดังกล่าวไปให้ผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหารดำเนินการพิจารณาเอง รวมทั้งไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัย ไม่มีสิทธิตรวจดูเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการลงโทษ และมีสิทธิปรึกษาทนายความได้ แต่ศาลทหารไม่มีทนายความอาสา ตลอดจนการเข้าถึงทนายความก็เป็นไปด้วยความยากลำบาก เป็นต้น

ฉะนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า แนวทางและหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตามกฎหมายที่ใช้ในการลงโทษทหารไม่เป็นไปตามหลักสากล ยังไม่ปฏิบัติตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติเท่าที่ควร กล่าวคือ ทหารที่ถูกลงโทษจำขังจะถูกลดทอนสิทธิเป็นอย่างมาก เช่น ไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัย ไม่มีสิทธิตรวจดูเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการลงโทษ มีสิทธิปรึกษาทนายความได้แต่ศาลทหารไม่มีทนายความอาสา ตลอดจนการเข้าถึงทนายความก็เป็นไปด้วยความยากลำบาก ไม่มีสิทธิเลือกให้ศาลทหารพิจารณาลงโทษ เป็นต้น

1. ประเทศไทย ตาม พ.ร.บ.เรือนจำทหาร พ.ศ.2479 และพ.ร.บ.ว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 การลงโทษทางวินัยทหารของผู้บังคับบัญชาแม้จะมีกฎหมายให้อำนาจไว้แต่ผู้บังคับบัญชาใช้การลงโทษตามอำเภอใจของแต่ละคนโดยผู้บังคับบัญชาทางทหารจะไม่ค่อยพิจารณาถึงมาตรการในการลงโทษตามที่กำหนดไว้ในแบบธรรมเนียมทหาร โดยจะใช้การลงโทษที่รุนแรงหนักหนาสาหัส เพื่อให้ผู้ได้รับโทษได้เจ็บปวดและไม่ให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้ต้องขังคนอื่น จึงทำให้เกิดปัญหาการบาดเจ็บ และเสียชีวิตในเรือนจำทหารจากการลงโทษของผู้บังคับบัญชา

2. ประเทศออสเตรเลีย ตาม พ.ร.บ. กองกำลังป้องกันตนเอง ค.ศ. 1982 ในทางปฏิบัติของเรือนจำทหารในประเทศออสเตรเลียนี้อิทธิพลและเสรีภาพมาก โดยทหารอาจแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพิจารณาลงโทษที่ไม่ถูกต้อง รวมทั้งไม่ยอมรับคำสั่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามกระบวนการพิจารณาทางการปกครองที่ถูกต้อง มีสิทธิปฏิเสธการลงทัณฑ์ของผู้บังคับบัญชาได้จึงทำให้กฎหมายของเรือนจำทหารประเทศออสเตรเลียสามารถบังคับใช้ได้โดยมีประสิทธิภาพ

3. ประเทศอังกฤษ ตาม พ.ร.บ. กองทัพ ค.ศ.1955 คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยต่อทหารมีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครองที่มีผลบังคับใช้ทันที ถือเป็นกระบวนการทางกฎหมายที่ใช้ปกติในกิจการทางการปกครองทางทหารผู้ที่ถูกลงทัณฑ์หากเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมทางวินัยก็สามารถยื่นฟ้องต่อศาลปกครอง เพื่อให้สั่งยกเลิกและเพิกถอนคำสั่งลงทัณฑ์ดังกล่าวหรือยับยั้งการกระทำของผู้บังคับบัญชาได้และมีสิทธิที่จะร้องขอให้ศาลปกครองมีคำสั่งใช้วิธีการชั่วคราวอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้จึงทำให้กฎหมายของเรือนจำทหารประเทศอังกฤษสามารถบังคับใช้ได้โดยมีประสิทธิภาพ

4. ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายว่าด้วย ยุติธรรมทหาร ค.ศ.1950 ผู้ที่ได้รับโทษหากมีความจำเป็นก็มีสิทธิปรึกษาทนายความ เพื่อต่อสู้คดีความได้การพิจารณาทางวินัยของผู้บังคับบัญชาผู้ที่ได้รับโทษ มีสิทธิตรวจสอบพยานหลักฐาน มีสิทธิในการนำพยานหลักฐานมาสู้ต่อผู้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการใช้อำนาจพิจารณาทางวินัยของผู้บังคับบัญชา โดยสามารถให้ศาลทหารพิจารณาแทนได้ มีสิทธิในการพิจารณาต่อหน้าหรือลับหลังผู้บังคับบัญชาได้จึงทำให้กฎหมายของเรือนจำทหารประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถบังคับใช้ได้โดยมีประสิทธิภาพ⁸⁰

⁸⁰ ส่องงานวิจัย ‘วินัยทหาร’ เสนอศาลปกครองเข้าตรวจสอบ-สร้างความเป็นธรรม. ค้นคืน 5 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.tcijthai.com/news/2017/09/scoop/6900>

ตารางที่ 4.2 แสดงการวิเคราะห์และเปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร
ด้านการให้ดุลยพินิจผู้บังคับบัญชาในการพิจารณาลงโทษมากเกินไป

ประเทศไทย	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศอังกฤษ	ประเทศสหรัฐอเมริกา
- การลงโทษทางวินัยทหารของผู้บังคับบัญชา แม้จะมีกฎหมายให้อำนาจไว้แต่ผู้บังคับบัญชาใช้การลงโทษตามอำเภอใจของแต่ละคน โดยผู้บังคับบัญชาทางทหารจะไม่ค่อยพิจารณาถึงมาตรการในการลงโทษตามที่กำหนดไว้ในแบบธรรมเนียมทหารโดยใช้การลงโทษที่รุนแรงหนักหนาสาหัส เพื่อให้ผู้ได้รับโทษได้เจ็บปวดและไม่ให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้ต้องขังคนอื่น จึงทำให้เกิดปัญหาการบาดเจ็บ และเสียชีวิตในเรือนจำทหารจากการลงโทษของบังคับบัญชา	- ในทางปฏิบัติของเรือนจำทหารในประเทศออสเตรเลีย มีสิทธิและเสรีภาพมาก โดยทหารอาจแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพิจารณาลงโทษที่ไม่ถูกต้อง รวมทั้งไม่ยอมรับคำสั่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามกระบวนการพิจารณาทางการปกครองที่ถูกต้อง มีสิทธิปฏิเสธการลงโทษของผู้บังคับบัญชาได้ จึงทำให้กฎหมายของเรือนจำทหารประเทศออสเตรเลียสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	- คำสั่งลงโทษทางวินัยต่อทหารมีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครองที่มีผลบังคับใช้ทันที ถือเป็นกระบวนการทางกฎหมายที่ใช้ปกติในกิจการทางการปกครองทางทหาร - ผู้ที่ถูกลงโทษหากเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมทางวินัยก็สามารถยื่นฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อให้สั่งยกเลิกเพิกถอนคำสั่ง ลงโทษดังกล่าว หรือยับยั้งการกระทำของผู้บังคับบัญชาได้ และยังมีสิทธิที่จะร้องขอให้ศาลปกครองมีคำสั่งใช้วิธีการชั่วคราวอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ จึงทำให้กฎหมายของเรือนจำทหารประเทศอังกฤษสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	- ผู้ที่ได้รับโทษหากมีความจำเป็นก็มีสิทธิปรึกษาทนายความเพื่อต่อสู้คดีความได้ - การพิจารณาทางวินัยของผู้บังคับบัญชา ผู้ที่ได้รับโทษ มีสิทธิตรวจสอบพยานหลักฐาน มีสิทธิในการนำพยาน หลักฐานมาสืบต่อสู้ มีสิทธิที่จะปฏิเสธการใช้อำนาจพิจารณาทางวินัยของผู้บังคับบัญชา โดยสามารถให้ศาลทหารพิจารณาแทนได้ มีสิทธิในการพิจารณาต่อหน้าหรือลับหลังผู้บังคับบัญชาได้ จึงทำให้กฎหมายของเรือนจำทหารประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการวิเคราะห์และเปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหารด้านการให้ดุลยพินิจผู้บังคับบัญชาในการพิจารณาลงโทษมากเกินไป การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังภายในเรือนจำทหารทั้งสามประเทศ จะเห็นได้ว่าในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาลงโทษต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหารซึ่งผู้บังคับบัญชาสามารถลงโทษได้ตามอำเภอใจ แต่ไม่ว่าจะเป็นในประเทศไทย หรือในเรือนจำทหารในประเทศอังกฤษ ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ สำหรับการปกครองบังคับบัญชาทหารนั้น ทหารนั้นอยู่คู่กับประเทศชาติมาแต่โบราณกาล จวบจนถึงปัจจุบัน การปกครองบังคับบัญชาทหารมีแนวคิดที่เป็นหลักสากลอยู่ว่าการปกครองทหารจะใช้วิธีการเช่นเดียวกับการปกครองพลเรือนไม่ได้เพราะหากทหารไร้ซึ่งระเบียบวินัยก็อาจนำอาวุธร้ายแรงดังกล่าวมาสร้างความวุ่นวายในสังคมให้เป็นที่เดือดร้อนแก่ประชาชนได้ ดังนั้นระบบ (ข้อเหมือน) การบังคับบัญชาและวินัยทหารจึงต้องเข้มงวดและเด็ดขาด ความผิดวินัยบางอย่างของพลเรือนอาจเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ทางทหารถือว่าเป็นเรื่องร้ายแรงต้องถูกลงโทษ เช่นเดียวกับความผิดทางอาญาของบ้านเมืองทั่วไปเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่าง เช่น การขัดคำสั่งของผู้บังคับบัญชา หรือการหนีราชการ เป็นต้น จึงจำเป็นที่จะต้องมิวินัยทหารให้อำนาจผู้บังคับบัญชาลงโทษทหารที่กระทำผิดวินัยได้ แต่ถึงแม้จะมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดเพียงใดก็ตาม สำหรับการเปรียบเทียบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังภายในเรือนจำทหารทั้งสามประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่าในเรื่องของการลงโทษทางวินัยทหารของผู้ต้องขังในเรือนจำทหารของประเทศไทยนั้นจะมีลักษณะการลงโทษที่จำกัดสิทธิมากกว่าประเทศอื่นๆ

สำหรับประเทศออสเตรเลีย ประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีการลงโทษโดยคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยต่อทหารที่มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครองที่มีผลบังคับใช้ทันที ถือเป็นกระบวนการทางกฎหมายที่ใช้ปกติในกิจการทางการปกครองทางทหาร ผู้ที่ถูกลงทัณฑ์หากเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมทางวินัย ก็สามารถยื่นฟ้องต่อศาลปกครอง เพื่อให้สั่งยกเลิก เพิกถอนคำสั่งลงทัณฑ์ดังกล่าวหรือยับยั้งการกระทำของผู้บังคับบัญชาได้ และยังมีสิทธิที่จะร้องขอให้ศาลปกครองมีคำสั่งใช้วิธีการชั่วคราวอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ จึงทำให้การบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยสามารถแก้ไขปัญหาลงโทษทางวินัยทหารเกินขอบเขตได้

สำหรับในประเทศไทยนั้น ในทางปฏิบัติผู้บังคับบัญชาในเรือนจำทหาร การลงโทษทางวินัยทหารแม้จะมีกฎหมายให้อำนาจไว้แต่ผู้บังคับบัญชาใช้การลงโทษตามอำเภอใจของแต่ละคน โดยผู้บังคับบัญชาทางทหารจะไม่ค่อยพิจารณาถึงมาตรการในการลงโทษตามที่กำหนดไว้ในแบบธรรมเนียมทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 9 ได้ให้อำนาจกับ

เจ้าพนักงานเรือนจำทหารหรือแก่ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ สามารถลงโทษทางวินัยกับผู้ต้องขังได้ ซึ่งที่ผ่านมาผู้บังคับบัญชาทางทหารจะใช้การลงโทษที่รุนแรง ที่หนักหนาสาหัสเพื่อให้ผู้ได้รับโทษได้เข็ดหลาบและไม่ให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้ต้องขังคนอื่นๆ ซึ่งโดยหลักแล้วควรให้เป็นอำนาจของศาลทหารในการพิจารณาสั่งลงโทษ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ต้องขังทหารเหล่านั้น ซึ่งไม่ควรให้เป็นอำนาจดุลยพินิจของเจ้าพนักงานเรือนจำทหารหรือแก่ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ เพราะอาจทำให้มีการใช้อำนาจดุลยพินิจในการลงโทษแก่ผู้ต้องขังทหารที่เกินขอบเขตได้ บางครั้งเจ้าพนักงานเรือนจำทหารปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรุนแรงเกินขอบเขตจนเสียชีวิตภายในเรือนจำทหาร ทั้งนี้ผู้ต้องขังทหารโดยหลักแล้วผู้ต้องขังทหารยังเป็นบุคคลที่มีสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปหรือผู้ต้องขังที่เป็นพลเรือนวันแต่สิทธิเสรีภาพต่างๆจะต้องถูกจำกัดลงโดยผลของกฎหมาย และเพื่อความสงบเรียบร้อยในสังคมของประเทศและยังคงมีสิทธิเสรีภาพบางส่วนตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้

ฉะนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า การให้ดุลยพินิจผู้บังคับบัญชาในการพิจารณาลงโทษมากเกินไปในการปฏิบัติตามกฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ไม่สามารถแก้ไขปัญหาลงโทษทางวินัยทหารในปัจจุบันได้ โดยผู้บังคับบัญชายังไม่ปฏิบัติตามหลักปณิญาสาครว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติเท่าที่ควร โดยกำหนดไว้ว่าในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร รัฐหรือเจ้าพนักงานเรือนจำทหาร จะลงโทษผู้ต้องขังอย่างทารุณโหดร้ายมิได้ เพราะอาจเป็นการขัดต่อหลักมนุษยชน แม้ว่าผู้ต้องขังทหารจะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพอันเนื่องมาจากผลของการกระทำผิดโดยผลของกฎหมายก็ตาม แต่ผู้ต้องขังทหารเหล่านั้นก็ยังคงที่จะได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นมนุษย์ซึ่งบุคคลหรือองค์กรของรัฐใดจะทำการละเมิดต่อสิทธิในขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขังทหารนั้น ไม่ได้

1. ประเทศไทย การตรา พ.ร.บ.เรือนจำทหาร พ.ศ.2479 และพ.ร.บ.ว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 ได้ตรามาเป็นระยะเวลาอันนานจึงเป็นกฎหมายที่เก่าแก่มากกว่าการให้สัตยาบันต่อปณิญาสาครว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยให้ไว้ในปี พ.ศ.2540 โดยกฎหมายดังกล่าวได้ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาสั่งลงทัณฑ์จำขังผู้ได้บังคับบัญชาไว้ในเรือนจำทหารได้อย่างเบ็ดเสร็จโดยไม่ผ่านกระบวนการทางตุลาการ ไม่มีสิทธิตรวจดูเอกสารหลักฐาน ไม่มีสิทธิเลือกให้ศาลทหารพิจารณาโทษเหมือนกับต่างประเทศ ดังนั้นจึงมีผลในการจำกัดสิทธิอย่างรุนแรงส่งผลต่อสิทธิในเนื้อตัวร่างกายซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน

2. ประเทศออสเตรเลีย ตาม พ.ร.บ. กองกำลังป้องกันตนเอง ค.ศ. 1982 กฎหมายที่บัญญัติไว้เพื่อใช้ในการดูแลเกี่ยวกับการพิจารณาโทษทางทหารไว้ใน พ.ร.บ. กองกำลังป้องกันตนเอง ค.ศ.1982 (พ.ศ.2525) เมื่อการลงโทษที่ไม่เป็นธรรมหรือการลงโทษนั้นไม่เหมาะสมกับโทษที่ตนกระทำ ความผิดก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยต่อศาลทหารออสเตรเลียได้โดยมีสิทธิเลือกให้

ศาลทหารพิจารณาความผิดแทนการพิจารณาลงโทษ โดยผู้บังคับบัญชา รวมทั้งมีสิทธิที่จะปรึกษาทนายความเกี่ยวกับการกระทำความผิดของตนเกี่ยวกับข้อกฎหมายในการต่อสู้คดีความ

3. ประเทศอังกฤษ ตาม พ.ร.บ. กองทัพ ค.ศ.1955 กฎหมายที่บัญญัติไว้เพื่อใช้ในการดูแลเกี่ยวกับการพิจารณาโทษทางทหารไว้ใน พ.ร.บ.กองทัพ ค.ศ. 1955 (พ.ศ.2498) เมื่อการลงโทษที่ไม่เป็นธรรมหรือ การลงโทษนั้นไม่เหมาะสมกับโทษที่ตนกระทำความผิดก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยต่อศาลทหารอังกฤษ และมีสิทธิที่จะปรึกษาทนายความเกี่ยวกับการกระทำความผิดของตนเกี่ยวกับข้อกฎหมายในการต่อสู้คดีความ รวมทั้งมีสิทธิตรวจสอบพยานหลักฐาน มีสิทธินำพยานหลักฐานมาสู้คดีต่อสู้ได้

4. ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายว่าด้วยยุติธรรมทหาร ค.ศ.1950 กฎหมายที่บัญญัติไว้เพื่อใช้ในการดูแลเกี่ยวกับการพิจารณาโทษทางทหารไว้ในกฎหมายว่าด้วยยุติธรรมทหาร ค.ศ. 1950 (พ.ศ.2493) (Uniform Code of Military Justice) เป็นมาตรการกวดขันทางวินัยซึ่งผู้บังคับบัญชาของทหาร สามารถนำไปใช้ในการพิจารณาลงโทษผู้ได้บังคับบัญชา โดยทหารที่กระทำผิดต่อกฎหมายวินัยทหารมีสิทธิปรึกษาทนายความ หากมีความจำเป็นมีสิทธิตรวจสอบพยานหลักฐาน มีสิทธินำพยานหลักฐานมาสู้คดีต่อสู้หรือสิทธิอุทธรณ์การลงโทษได้ มีสิทธิเลือกให้ศาลทหารพิจารณาแทนการลงโทษของผู้บังคับบัญชา⁸¹

⁸¹ ส่องงานวิจัย ‘วินัยทหาร’ เสนอศาลปกครองเข้าตรวจสอบ-สร้างความเป็นธรรม. ค้นคืน

ตารางที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์และเปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร
ด้านกฎหมายในปัจจุบันใช้มาเป็นเวลานาน มีความล้าสมัยไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

ประเทศไทย	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศอังกฤษ	ประเทศสหรัฐอเมริกา
-การตราพ.ร.บ.ว่าด้วยเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 และ พ.ร.บ.ว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 ได้ตรามาเป็นระยะเวลานานจึงเป็นกฎหมายที่เก่าแก่มากกว่าการให้สัตยาบันต่อปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยให้ไว้ในปี พ.ศ.2540 โดยกฎหมายดังกล่าวได้ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษจำขังผู้ได้บังคับบัญชาไว้ในเรือนจำทหารได้อย่างเบ็ดเสร็จโดยไม่ผ่านกระบวนการทางตุลาการไม่มีสิทธิตรวจดูเอกสารหลักฐานไม่มีสิทธิเลือกให้ศาลทหารพิจารณาโทษเหมือนกับต่างประเทศ ดังนั้นจึงมีผลในการจำกัดสิทธิและอิสรภาพอย่างรุนแรงส่งผลกระทบต่อสิทธิในเนื้อตัวร่างกายซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน	-มีกฎหมายที่บัญญัติไว้เพื่อใช้ในการดูแลเกี่ยวกับการพิจารณาโทษทางทหารไว้ใน พ.ร.บ. กองกำลังป้องกันตนเอง ค.ศ.1982(พ.ศ.2525) เมื่อการลงโทษที่ไม่เป็นธรรมหรือการลงโทษนั้นไม่เหมาะสมกับโทษที่ตนกระทำความผิดก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยต่อศาลทหาร ออสเตรเลียได้ โดยมีสิทธิเลือกให้ศาลทหารพิจารณาความผิดแทนการพิจารณาลงโทษ โดยผู้บังคับบัญชารวมทั้งมีสิทธิที่จะปรึกษาทนายความเกี่ยวกับการกระทำความผิดของตนเกี่ยวกับข้อกฎหมายในการต่อสู้คดีความ	- มีกฎหมายที่บัญญัติไว้เพื่อใช้ในการดูแลเกี่ยวกับการพิจารณาโทษทางทหารไว้ใน พ.ร.บ.กองทัพ ค.ศ.1955 (พ.ศ.2498) เมื่อการลงโทษที่ไม่เป็นธรรมหรือการลงโทษนั้นไม่เหมาะสมกับโทษที่ตนกระทำความผิดก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยต่อศาลทหารอังกฤษ และมีสิทธิที่จะปรึกษาทนายความเกี่ยวกับการกระทำความผิดของตนเกี่ยวกับข้อกฎหมายในการต่อสู้คดีความ รวมทั้งมีสิทธิตรวจสอบพยานหลักฐานมีสิทธินำพยานหลักฐานมาสืบต่อผู้หรือสิทธิอุทธรณ์นำพยานหลักฐานมาสืบต่อผู้ได้ มีสิทธิเลือกให้ศาลทหารพิจารณาแทนการลงโทษของผู้บังคับบัญชา	- มีกฎหมายที่บัญญัติไว้เพื่อใช้ในการดูแลเกี่ยวกับการพิจารณาโทษทางทหารไว้ในกฎหมายว่าด้วยยุติธรรมทหาร ค.ศ. 1950(พ.ศ.2493)(Uniform Code of Military Justice) เป็นมาตรการกวดขันทางวินัยซึ่งผู้เป็นผู้บังคับบัญชาของทหารสามารถนำไปใช้ในการพิจารณาลงโทษผู้ได้บังคับบัญชา โดยทหารที่กระทำผิดต่อกฎหมายวินัยทหาร มีสิทธิปรึกษาทนายความ หากมีความจำเป็นมีสิทธิตรวจสอบพยานหลักฐาน มีสิทธินำพยานหลักฐานมาสืบต่อผู้หรือสิทธิอุทธรณ์การลงโทษได้ มีสิทธิเลือกให้ศาลทหารพิจารณาแทนการลงโทษของผู้บังคับบัญชา

จากการวิเคราะห์และเปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร ด้านกฎหมายในปัจจุบันใช้มาเป็นเวลานาน มีความล้าสมัยไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังภายในเรือนจำทหารทั้งสามประเทศ จะเห็นได้ว่าในเรื่องกฎหมายในปัจจุบัน ได้ใช้มาเป็นระยะเวลาานพอสมควร จึงมีความล้าสมัยไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ไม่ว่าจะเป็นในประเทศไทย หรือประเทศอังกฤษ ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือมีเพียงประเทศออสเตรเลียที่กฎหมายมีความทันสมัยกว่า ประเทศอื่นๆ แต่ในการให้สิทธิแก่ผู้ที่ได้รับโทษจะมีเนื้อหาสาระที่แตกต่างกัน

สำหรับประเทศออสเตรเลีย ประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา ในกฎหมายของแต่ละประเทศ เมื่อการลงโทษที่ไม่เป็นกรรมหรือการลงโทษนั้นไม่เหมาะสมกับโทษที่ตนกระทำความผิด ผู้ที่ได้รับโทษก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยต่อศาลทหาร และมีสิทธิที่จะปรึกษาทนายความเกี่ยวกับการกระทำความผิดของตนเกี่ยวกับข้อกฎหมายในการต่อสู้คดีความ รวมทั้งมีสิทธิตรวจสอบพยานหลักฐาน มีสิทธินำพยานหลักฐานเข้ามาสืบต่อสู้คดีได้ และมีสิทธิเลือกให้ศาลทหารพิจารณาความผิดแทนการพิจารณาลงโทษโดยผู้บังคับบัญชา เป็นต้น

ฉะนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า กฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษทางวินัยทหารควรมีการปรับแก้ไข ให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร ซึ่งจะสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักการไม่เลือกปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่มีความเป็นสากล

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

ผู้ต้องขังที่อยู่ในความรับผิดชอบของเรือนจำทหารนั้น จะมีวิธีปฏิบัติที่ไม่เหมือนกับเรือนจำพลเรือนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้อาจเรียกได้ว่าไม่มีทหารคนใดจะไม่เคยกระทำผิดวินัยทหาร เพราะวินัยทหารเป็นสิ่งที่อยู่ควบคู่กับทหารในฐานะที่เป็นเสมือนเครื่องมือควบคุมให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยอันเป็นอัตลักษณ์ประการหนึ่งของสังคมทางทหารเช่นเดียวกันกับหลักของศีลธรรม วัฒนธรรมประเพณีที่มีอยู่กำกับดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมพลเรือน การกระทำผิดทางวินัยทหารก็เหมือนกับการทำผิดหลักทางศีลธรรมหรือวัฒนธรรมประเพณีของสังคม จนถึงความผิดที่หนักหนาสาหัสต้องลงโทษสถานหนักเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่กำลังพลอื่นๆ รวมไปถึงการกระทำผิดอาญาทหารที่ผู้บังคับบัญชาเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ก็ถือว่าเป็นความผิดทางวินัยทหาร และดำเนินการลงโทษทางวินัยทหารแทนการดำเนินคดีในศาล

การดำเนินการลงโทษต่อทหารที่ได้กระทำผิดวินัยทหารจะเป็นไปตามดุลพินิจของผู้บังคับบัญชา ประกอบกับหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 ที่กำหนดแนวทางทั่วไปโดยกว้างๆในการพิจารณาเพื่อดำเนินการ เช่น ลักษณะการกระทำที่อาจถือว่าเป็นความผิดวินัย เป็นต้น

กระบวนการดำเนินการจะเริ่มต้นขึ้นเมื่อมีการกระทำความผิด ซึ่งจะต้องมีการดำเนินการเพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่า ผู้ที่ได้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดได้กระทำความผิดจริงอันจะเป็นการป้องกัน มิให้มีการลงโทษโดยไม่เป็นธรรมหรือลงโทษแก่ผู้ที่ไม่มีความผิด (พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร มาตรา 13) โดยปกติจะใช้วิธีการสอบสวนหาข้อเท็จจริงในการกระทำความผิด ซึ่งสามารถใช้สำนวนการสอบสวนเป็นหลักฐานในการดำเนินการได้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ก็มีได้มีบทบังคับว่าทุกครั้งจะต้องมีการสอบสวนเหตุการณ์ก่อนเท่านั้นจึงจะสามารถลงทัณฑ์ลงโทษได้ ในกรณีที่มีหลักฐานอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นว่าความผิดปรากฏชัดเจนก็สามารถดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องมีการสอบสวน และจะพิจารณาลงโทษตามขั้นตอนของกฎหมายทหารต่อไป ถึงแม้ผู้ต้องขังเหล่านี้จะถูกควบคุมตัวและจำกัดสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตประจำวันเหมือนเช่น

บุคคลทั่วไป แต่บุคคลเหล่านี้ก็ยังคงเป็นทหารและ เป็นประชาชนคนไทย ซึ่งยังมีสิทธิเสรีภาพในด้านอื่นๆ ที่เขาพึงจะได้รับไม่ว่าจะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในความเป็นมนุษย์

ในประเทศไทย เรือนจำทหารถือว่าเป็นหน่วยงานในกองทัพกที่มีภารกิจหลักในการกำกับดูแล แก้ไข และพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังเพื่อให้เป็นคนดีสู่สังคม ก็เพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกระทรวงกลาโหม ที่ได้ให้ทางเรือนจำทหารยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้น ทางเรือนจำทหารยังมีความพยายามที่จะพัฒนาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการดูแลผู้ต้องขัง เพื่อให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่ในประเทศต่างๆ ให้การยอมรับไม่ว่าจะเป็นการบัญญัติในเรื่องของระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง ไม่ว่าจะเป็นข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ซึ่งยังรวมไปถึงในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทำให้มีผลต่อการปฏิบัติงานต่างๆ ภายในเรือนจำทหารอีกด้วย และเมื่อพิจารณาถึงแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหารนั้นจะเห็นได้ว่าทางเรือนจำทหารยังไม่มี แนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้อย่างเต็มความสามารถเพื่อจะให้เป็นไปในแนวทางตามมาตรฐานสากล และข้อกำหนดขององค์การสหประชาชาติได้ให้ยึดถือปฏิบัติมา ถึงแม้กระทรวงกลาโหมจะมีแผนการดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหารให้ดียิ่งขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ผู้ศึกษาจะกล่าวถึงในรายละเอียดของแต่ละด้านที่ยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร ได้ดังต่อไปนี้

1.1 การพิจารณาลงโทษไม่เป็นไปตามหลักสากล

วินัยทหารเป็นหลักสำคัญสำหรับทหาร ในยามมีภัยสงครามถ้าทหารมีวินัยดีเสียแล้ว การปกครองบังคับบัญชา ก็จะเป็นระเบียบเรียบร้อย การปฏิบัติในการสู้รบย่อมประสบความสำเร็จ หากทหารนั้นไม่มีวินัยแล้ว ก็จะไม่สามารถที่จะควบคุมบังคับบัญชากัน รวมทั้งไม่อาจปฏิบัติภารกิจอย่างหนึ่งอย่างใดให้สำเร็จได้ ซึ่งอาจเป็นภัยร้ายแรงแก่ประเทศชาติ

วินัยทหารเป็นหลักสำคัญที่สุดสำหรับทหาร เพราะฉะนั้นทหารทุกคนจึงต้องรักษาโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนท่านให้ถือว่าผู้นั้นกระทำผิด สำหรับการปกครองบังคับบัญชาทหารนั้น ทหารนั้นอยู่คู่กับประเทศชาติมาแต่โบราณกาลจวบจนถึงปัจจุบัน การปกครองบังคับบัญชาทหาร มีแนวคิดที่เป็นหลักสากลอยู่ว่าการปกครองทหารจะใช้วิธีการเช่นเดียวกับการปกครองพลเรือน เพราะหากทหารไว้ซึ่งระเบียบวินัยก็อาจนำอาวุธร้ายแรงดังกล่าวมาสร้างความวุ่นวายในสังคมให้เป็นที่เดือดร้อนแก่ประชาชนได้ เช่นกรณีของจ่าคลังหรือจ่าสิบเอก จักรพันธ์ ถมยา สังกัดกองพันสรรพาวุธกระสุนที่ 22 กองบัญชาการช่วยรบที่ 2 ได้ก่อเหตุใช้อาวุธปืนกราดยิงประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2563 จนนำมาซึ่ง

การเสียชีวิตของประชาชนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นระบบการบังคับบัญชาและวินัยทหารจึงต้องเข้มงวดและเด็ดขาด ความผิดวินัยบางอย่างของพลเรือนอาจเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ทางทหารถือว่าเป็นเรื่องร้ายแรงต้องถูกลงโทษ เช่นเดียวกับความผิดทางอาญาของบ้านเมืองทั่วไปเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่าง เช่น การขัดคำสั่งของผู้บังคับบัญชา หรือการขาดหนีราชการทหาร เป็นต้น

มีตัวอย่างการกระทำผิดวินัยทหาร คือ คือ ขัดจีน หลีกเลียง หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่เหนือตน ไม่รักษาระเบียบการเคารพผู้ใหญ่ ไม่รักษามารยาทให้ถูกต้องตามแบบธรรมเนียมของทหาร ก่อให้เกิดความสามัคคีในคณะทหาร เกียจคร้าน ละทิ้งหรือเดินเลื่อต่อหน้าที่ราชการ กล่าวคำเท็จ ใช้กิริยาวาจาไม่สมควร หรือประพฤติไม่สมควร ไม่ตักเตือนสั่งสอน หรือลงทัณฑ์ผู้บังคับบัญชาที่กระทำผิดตามโทษานุโทษและเสพเครื่องดองของเมาจนถึงเสียกิริยา

ทัณฑ์ทางวินัย มี 5 สถาน (มาตรา 8) ทัณฑ์ที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดต่อวินัยทหารได้กำหนดเป็น 5 สถาน โดยเรียงจากเบาไปหาหนัก คือ ภาคทัณฑ์ ทัณฑ์กรรม กัก ขัง และจำขัง

ภาคทัณฑ์ คือ ผู้กระทำผิดมีความผิดอันควรต้องรับทัณฑ์สถานหนึ่งสถานใดดังกล่าวมาแล้ว จึงต้องแสดงความผิดของผู้นั้นให้ปรากฏหรือให้ทำทัณฑ์บนไว้

ทัณฑ์กรรม คือการให้กระทำการสุขา การโยธา เพิ่มขึ้นจากหน้าที่ประจำหรือปรับให้อยู่เวรยามนอกจากหน้าที่ประจำโดยมีหลักเกณฑ์ในคำอธิบายท้ายตารางกำหนดทัณฑ์ว่า ทัณฑ์กรรมที่กำหนดไว้เป็นวันๆ หมายความว่า ทำทัณฑ์กรรมทุกๆวัน จนกว่าจะครบกำหนดในวันหนึ่งนั้น ผู้ที่จะสั่ง ลงทัณฑ์จะกำหนดทัณฑ์กรรมได้ไม่เกินกว่าวันละ 6 ชั่วโมง แต่ถ้าให้อยู่เวรยามในวันหนึ่งไม่เกินกำหนดเวลาอยู่เวรยามตามปกติ ผู้ใดจะสั่งลงทัณฑ์กรรม ให้กำหนดให้ชัดเจนว่า ทัณฑ์กรรมกี่วันและวันละเท่าใด

กัก คือ กักตัวไว้ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งตามแต่จะกำหนดให้

ขัง คือ ขังในที่ควบคุมแต่เฉพาะคนเดียวหรือรวมกันหลายคนแล้วแต่จะได้มีคำสั่ง

จำขัง คือ ขังโดยส่งไปฝากให้อยู่ในความควบคุมของเรือนจำทหาร

แต่ทั้งนี้ผู้บังคับบัญชาทางทหารจะไม่ค่อยพิจารณาถึงมาตรการในการลงโทษตามที่กำหนดไว้ในแบบธรรมเนียมทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2479 กล่าวคือได้ให้อำนาจกับเจ้าพนักงานเรือนจำทหารหรือแก่ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ สามารถลงโทษทางวินัยกับผู้ต้องขังได้ ซึ่งที่ผ่านมาผู้บังคับบัญชาทางทหารจะใช้การลงโทษที่รุนแรงที่หนักหนาสาหัสเพื่อให้ผู้ได้รับโทษไม่ให้เป็นแบบอย่างกับผู้ต้องขังคนอื่น ซึ่งโดยหลักแล้วควรให้เป็นอำนาจของศาลทหารในการพิจารณาสั่งลงโทษ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ต้องขังทหารเหล่านั้น สรุปการลงโทษทางวินัยทหารในเรือนจำทหารของไทยไม่เป็นไปตามแบบธรรมเนียมทหารกล่าวคือ ผู้คุมหรือครู

ฝึกใช้อารมณ์ในการฝึกหรือการลงโทษผู้ต้องขังในเรือนจำทหารมากเกินไปจนบางครั้งผู้ต้องขังถูกลงโทษจนเกิดการบาดเจ็บหรือเสียชีวิตในเวลาต่อมาซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นให้ปรากฏเห็นอย่างบ่อยครั้ง

1.2 ให้ดุลยพินิจผู้บังคับบัญชาในการพิจารณาโทษมากเกินไป

การใช้ดุลยพินิจโดยชอบด้วยกฎหมาย คือ การใช้อำนาจตัดสินใจอย่างอิสระที่จะเลือกกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีเหตุอันควรแก่ภายในขอบเขตแห่งกฎหมาย เป็นกลาง โปร่งใส ไม่บิดเบือนวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ ไม่ใช้อำนาจเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ คำนี้ถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ขณะเดียวกันจะต้องสงวนรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ของส่วนรวมด้วย นอกจากนี้การใช้ดุลยพินิจของฝ่ายปกครอง มีอยู่ 3 ขั้นตอน กล่าวคือ การพิจารณาข้อเท็จจริง การปรับตบตบทกฎหมาย และการตัดสินใจ โดยขั้นตอนที่ 1 การวินิจฉัยข้อเท็จจริง เป็นหน้าที่ฝ่ายปกครองจะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นโดยใช้พยานหลักฐานที่มีอยู่ และจะต้องพิจารณาพยานหลักฐานนั้นมีความหนักแน่นต่อการพิสูจน์ ให้ได้ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมีอยู่จริงหรือไม่ หลักการพิจารณาทางปกครองซึ่งเจ้าหน้าที่จะต้องแสวงหาพยานหลักฐานทุกประเภท และให้คู่กรณีได้รับทราบข้อเท็จจริงและสามารถแสดงถึงพยานหลักฐานที่ตนมีอยู่ ซึ่งนอกจากนี้เจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การใช้ดุลยพินิจตามที่กฎหมายกำหนด หากกฎหมายมิได้กำหนดหลักเกณฑ์การมีดุลยพินิจในการวินิจฉัย ให้ได้ข้อเท็จจริง การมีดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นกฎหมายลำดับกลาง ขั้นตอนที่ 2 การปรับตบตบทกฎหมาย (ดุลยพินิจในส่วนขององค์ประกอบทางกฎหมาย) กล่าวคือ บางครั้งกฎหมายได้กำหนดข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบโดยใช้ภาษาที่มีความหมายชัดเจนแน่นอน แต่บางครั้งกฎหมายได้บัญญัติถ้อยคำที่มีความหมายไว้อย่างกว้างๆ โดยไม่มีคำจำกัดความที่ชัดเจนไว้ หรือไม่อาจกำหนด ความหมายที่ชัดเจนได้ การที่กฎหมายได้บัญญัติที่มีความหมายกว้างๆและไม่ชัดเจนนั้นแสดงให้เห็นว่ากฎหมายให้สามารถปรับใช้ตบตบทกฎหมายให้เข้ากับข้อเท็จจริงที่บัญญัติไว้อันเป็นดุลยพินิจของฝ่ายปกครอง ขั้นตอนที่ 3 การตัดสินใจ กล่าวคือ ต้องพิจารณาว่ากฎหมายให้ใช้ฝ่ายปกครองกระทำการ ได้เพียงใด หากกฎหมายให้อำนาจดุลยพินิจแก่ฝ่ายปกครองจะกำหนดให้ฝ่ายปกครองมีการตัดสินใจได้หลายทางเลือก ซึ่งได้กำหนดดุลยพินิจที่ใช้ในกฎหมายแบ่งเป็น 2 ประการ ได้แก่ (1) ดุลยพินิจการตัดสินใจ หรือจะกระทำการหรือไม่ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ฝ่ายปกครองใช้ดุลยพินิจ แต่มิได้กำหนดผลของกฎหมาย กฎหมายนั้นได้ให้ฝ่ายปกครองเป็นอิสระที่กระทำหรือไม่ก็ได้ (2) ดุลยพินิจในการเลือกกระทำ ฝ่ายปกครองมีอำนาจใช้ดุลยพินิจที่จะเลือกตามมาตรการใดก็ได้ในหลายๆมาตรการ โดยแยกได้ 2 กรณีคือ 1) ดุลยพินิจที่จะเลือกจากการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด ดุลยพินิจส่วนข้อนี้เกิดขึ้นเมื่ออยู่ในสภาวะที่

สามารถจะเลือกกระทำการได้หลายอย่าง จะเห็นได้ว่ากฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ที่สามารถที่จะเลือกกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามความเหมาะสมเพื่อให้เป็นไปตามข้อเท็จจริงของแต่ละกรณี 2) คุลยพินิจในการเลือกกระทำได้เองภายในขอบเขตที่กฎหมายได้กำหนดไว้โดยที่ไม่ได้กำหนดทางเลือกไว้ เช่น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 41 วรรคหนึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีหน้าที่ควบคุมกำกับดูแลสถานที่หรือทางสาธารณะเพื่อประโยชน์ใช้สอยของประชาชนทั่วไปตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด แต่มิได้กำหนดไว้ เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถที่จะพิจารณาทางเลือกได้เองแต่ต้องเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไป การใช้คุลยพินิจของฝ่ายปกครองจะต้องอยู่ภายใต้หลักกฎหมายทั่วไป นั่นหมายถึง การใช้คุลยพินิจนั้นต้องผูกพันเป็นไปตาม “หลักความเสมอภาค” เป็นแนวทางพื้นฐานของความสัมพันธ์หรือการใช้อำนาจร่วมกันระหว่างผู้ใช้อำนาจกับผู้ที่อยู่ใต้อำนาจ ซึ่งมีหลักการอยู่ 3 หลักการ กล่าวคือ 1. หลักความเหมาะสม (Principle of Suitability) คือ การค้นหาวัตถุประสงค์ในทางการกระทำของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เป็นหลักการที่บังคับให้องค์กรฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ที่จะต้องพิจารณาออกคำสั่งที่จะทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กฎหมายได้กำหนดและให้อำนาจไว้เท่านั้น คำสั่งทางปกครองใดๆ ในความเป็นจริง แล้วไม่อาจกระทำให้บรรลุความมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ที่กฎหมายกำหนดและให้อำนาจไว้ ย่อมเป็นคำสั่งที่ไม่เหมาะสม 2. หลักแห่งความจำเป็น เป็นหลักการที่ฝ่ายปกครองจะต้องพิจารณาเปรียบเทียบมาตรการที่อาจทำให้บรรลุผลได้กำหนดไว้อยู่หลายมาตรการนั้นว่ามาตรการใดมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่รุนแรงมากน้อยเพียงไร ฝ่ายปกครองจะต้องเลือก มาตรการที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้น้อยที่สุด แต่ถ้าเป็นมาตรการที่ให้ประโยชน์แก่ประชาชน ฝ่ายปกครองจะต้องเลือกมาตรการที่มีผลทำให้รัฐเสียประโยชน์น้อยที่สุด 3. หลักแห่งความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (Principle of Proportionality In The Narrow Sense) เป็นหลักการที่มุ่งถึงภาวะความสมดุลระหว่างความเสียหายที่เอกชนจะได้รับกับประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจากวิธีการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครอง หลักการนี้ประสงค์ที่จะให้ฝ่ายปกครองได้ออกคำสั่งทางปกครองที่มีประสิทธิภาพให้มากที่สุด และในขณะเดียวกันจะต้องส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่รัฐให้น้อยที่สุด และห้ามมิให้ฝ่ายปกครองได้ออกคำสั่งที่เมื่อปฏิบัติตามคำสั่งนั้นแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์น้อยมากไม่คุ้มกับความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากคุลยพินิจที่ผิดพลาดของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง การใช้คุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอาจก่อให้เกิดความผิดพลาดได้ ได้แก่ 1. การไม่ได้ใช้คุลยพินิจ เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองไม่ใช้คุลยพินิจทั้งๆที่ตาม ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้นองค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองต้องตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง 2. การพิจารณาใช้คุลยพินิจเกินกว่าที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ เช่น กฎหมายกำหนดให้เก็บค่าธรรมเนียมได้เพียง 100 – 300 บาท แต่เจ้าหน้าที่ฝ่าย

ปกครองได้เก็บค่าธรรมเนียม 500 บาท เป็นต้น 3. การใช้ดุลยพินิจอย่างบิดเบือนซึ่งอาจเกิดจากเจ้าหน้าที่ไม่สนใจวัตถุประสงค์ของการที่กฎหมายให้ดุลยพินิจแก่ตน การใช้ดุลยพินิจโดยไม่นำพฤติการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาพิจารณาซึ่งนำหน้าก่อนตัดสินใจ การใช้ดุลยพินิจตามอำเภอใจ ฯลฯ 4. การใช้ดุลยพินิจโดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เช่น การใช้ดุลยพินิจที่ขัดกับหลักความเสมอภาค 5. การพิจารณาใช้ดุลยพินิจที่ขัดกับหลักกฎหมายทั่วไป โดยไม่ได้คำนึงถึงหลักการพื้นฐานของนิติรัฐ

สรุปแล้ว ดุลยพินิจของฝ่ายปกครองเป็นการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองเพื่อให้ฝ่ายปกครองได้มีทางเลือกในการตัดสินใจกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดเพื่อสามารถปรับใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับข้อเท็จจริงที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมาย การใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจะต้องเป็นไปอย่างอิสระ ไม่มีการแทรกแซงใดๆ มีความเป็นกลาง โปร่งใส เป็นไปด้วยความยุติธรรม และมีเหตุผลในการใช้ดุลยพินิจที่เหมาะสมตรวจสอบได้ หากฝ่ายปกครองใช้อำนาจตามอำเภอใจหรือ ใช้ดุลยพินิจโดยไม่เป็นไปตามกฎหมายอาจถูกตรวจสอบได้โดยผู้บังคับบัญชาของ ฝ่ายปกครอง ศาลปกครอง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และอาจต้องรับผิดชอบในทางแพ่ง ทางอาญา และทางวินัยจากผลการกระทำนั้นได้

ดังนั้น ถ้าองค์กรทหารให้อำนาจผู้บังคับบัญชาในการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณา ลงโทษผู้ได้บังคับบัญชาอาจส่งผลให้เกิดความรุนแรงต่อทหารชั้นผู้น้อยได้แต่ในยุคปัจจุบันเป็นข้อมูลข่าวสาร ไร้พรมแดนและความตื่นตัวของประชาชนผ่าน โซเชียลมีเดียทำให้กองทัพต้องออกมาชี้แจงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อสาธารณะมากขึ้น รวมทั้งมีงานวิชาการต่างๆ ก็มีความพยายามที่จะเสนอให้กองทัพแก้ไขปัญหาเรื่องการลดความรุนแรงที่เกิดขึ้นในกองทัพลง ซึ่งในเรื่องจำทหารต่างประเทศผู้บังคับบัญชาจะใช้อำนาจลงโทษจำขังผู้ได้บังคับบัญชาไว้ในเรือนจำอย่างเบ็ดเสร็จไม่ผ่านกระบวนการทางตุลาการไม่ได้ เนื่องจากจะเป็นการจำกัดสิทธิและอิสรภาพอย่างรุนแรงซึ่งไม่เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน

1.3 กฎหมายในปัจจุบันใช้เป็นเวลานาน มีความล้าสมัยไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

กฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย ปัญหาใหญ่ของผู้ร่างกฎหมายคือทำอะไรจึงจะให้กฎหมายมีความทันสมัยเสมอและสามารถให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายได้ ความเปลี่ยนแปลงที่มีขึ้นนี้ทำให้กฎหมายล้าสมัยหลายประการ เช่น ภาษาของกฎหมายไม่เป็นปัจจุบันจนยากที่จะเข้าใจขอบเขตหรือความหมายของคำได้ กฎหมายมีจำนวนมากเกินไปค้นหายาก เนื่องจากไม่มีการชำระสะสางเป็นที่มาของช่องทางที่นำไปใช้ในทางที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ได้ ตลอดจนกฎหมายสร้างภาระ

ให้กับสังคม รวมทั้งกฎหมายทหารในปัจจุบันก็มีความล้าสมัยตามกาลเวลาเช่นเดียวกัน ดังนั้นการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายมีความสำคัญ การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอย่างเป็นระบบมีความจำเป็นเสมอ และต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงเมื่อมีโอกาสเหมาะสม ดังนี้

1.3.1 เพื่อยกเลิกกฎหมายที่ล้าสมัย ที่ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน ซึ่งกฎหมายทหารในปัจจุบันนี้จะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังทหารให้มีสิทธิเช่นเดียวกับสิทธิของผู้ต้องขังที่เป็นพลเรือน ทั้งนี้ทหารก็คือประชาชนคนหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน

1.3.2 เพื่อแก้ไขกฎหมายให้มีความสอดคล้องกัน โดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงสาระของกฎหมาย เป้าหมายอีกประการหนึ่งของการพัฒนากฎหมายยังเป็นที่ไปเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายจากการตกเป็นเหยื่อจากกระบวนการพิจารณาคดีกฎหมาย การใช้ถ้อยคำกว้างๆเปิดโอกาสให้ผู้บังคับบัญชาลงโทษผู้ใต้บังคับบัญชาได้ง่าย เช่น ไม่ประพฤติตนตามธรรมเนียมทหาร ไม่เคารพผู้บังคับบัญชา หรือการร้องทุกข์แทนคนอื่นก็ไม่สามารถทำได้ เพื่อแก้ไขกฎหมายทหารในส่วนที่ยังล้าสมัยไม่ทันต่อกระแสสิทธิมนุษยชน โลกให้มีมาตรฐานในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าหลักการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งใช้กันทั่วไปในศาลพลเรือน

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 การพิจารณาลงโทษควรเป็นไปตามหลักสากลควรเพิ่มเติมใน พ.ร.บ.เรือนจำทหาร พ.ศ.2479 และ พ.ร.บ.ว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 เพื่อให้ผู้ถูกลงโทษควรจะได้รับสิทธิคุ้มครองหลายประการ อาทิเช่น มีสิทธิอุทธรณ์ สิทธิตรวจสอบพยานหลักฐาน สิทธิในการนำพยานหลักฐานเข้าต่อสู้ มีสิทธิที่จะปฏิเสธการใช้อำนาจทางวินัยทหารของผู้บังคับบัญชา โดยจะเลือกให้ศาลทหารพิจารณาแทนสิทธิในการพิจารณาต่อหน้าหรือพิจารณาลับหลังผู้บังคับบัญชาก็ได้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ และประเทศอื่นๆ

2.2 จากที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีการลงโทษและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรือนจำทหารต่างประเทศ ทั้งในประเทศออสเตรเลีย ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ จะเห็นได้ว่าในทุกประเทศต่างพยายามหาข้อบัญญัติทางกฎหมายในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสิทธิและเสรีภาพ หลักความเสมอภาค และสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่มีความเป็นสากลก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ

เรือนจำทหารในประเทศไทย จะเห็นได้ว่าไม่สามารถปฏิบัติไปตามหลักการของบทบัญญัติได้ เนื่องจากการปฏิบัติในเรือนจำทหารยังคงพบปัญหาที่สำคัญ คือ การลงโทษทางวินัยทหารด้วยการลงโทษผู้ต้องขังในเรือนจำทหารมากเกินไปจนทำให้ผู้ต้องขังเกิดการบาดเจ็บและเสียชีวิตอยู่บ่อยครั้ง ผู้ศึกษาเห็นว่าไม่ควรให้ดุลยพินิจในการลงโทษแก่ผู้คุมมากเกินไปและควรมีผู้ที่มีตำแหน่งที่สูงกว่าคอยตรวจตรากำกับดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้ต้องขังเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้คุมลงโทษผู้ต้องขังโดยอำเภอใจ และหากผู้ต้องขังที่ถูกลงโทษเห็นว่าผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจโดยมิชอบก็สามารถอุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นยศที่สูงขึ้นไปในสายการบังคับบัญชาให้พิจารณาหรือทบทวนและแก้ไขคำสั่งการลงทัณฑ์ได้ เช่นเดียวกับระบบการบังคับบัญชาในประเทศต่างๆ ถือเป็น การแก้ไขคำสั่งทางการปกครอง หากผู้ต้องขังที่ถูกลงโทษทางวินัยเห็นว่ายังไม่ได้รับความเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชาจะนำคดีมาฟ้องร้องต่อศาลปกครองขอให้ยกเลิกเพิกถอนคำสั่งดังกล่าวหรือยับยั้งการกระทำของผู้บังคับบัญชาในการลงโทษ เพื่อให้ศาลปกครองได้มีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นก็ได้ รวมทั้งสามารถฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรม เช่นเดียวกับบุคคลพลเรือนทั่วไปได้อีกทางหนึ่ง

2.3 กฎหมาย พ.ร.บ.เรือนจำทหาร พ.ศ.2479 และพ.ร.บ.ว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 ในปัจจุบันใช้เป็นเวลานาน มีความล้าสมัยไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ในยุคปัจจุบัน ควรมีการปรับปรุงให้ผู้ถูกลงโทษ เมื่อการลงโทษที่ไม่เป็นธรรมหรือการลงโทษนั้นไม่เหมาะสมกับโทษที่ตนกระทำความผิดก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยต่อศาลทหารได้ มีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลปกครองเหมือนกับพลเรือนทั่วไป และมีสิทธิที่จะปรึกษาทนายความเกี่ยวกับการกระทำความผิดของตนในข้อกฎหมายในการต่อสู้คดีความ แต่ศาลทหารไม่มีทนายความอาสาตลอดจนการเข้าถึงทนายความเป็นไปได้ความยากลำบาก รวมทั้งมีสิทธิตรวจสอบพยานหลักฐาน มีสิทธินำพยานหลักฐานมาสู้คดีได้ เนื่องจากทหารก็เป็นประชาชนคนหนึ่งควรที่จะได้รับสิทธิเช่นเดียวกับประชาชนพลเรือนทั่วไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิตติกร สุธิพันธ์. (2564, 9 มกราคม). ปมข่าวสิบโท. *MThai News*. สืบค้นจาก <https://news.mthai.com/>
- ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเรือนจำ พ.ศ. 2545.(2564, 19 มกราคม 2564) สืบค้นจาก <http://www.ilc2012.org/ilc60/images/frile/manul14/jamtahan/3.pdf>
- ณัฐวัจน์ สุทธิโยชิน. (2557). ทฤษฎีการลงโทษ. ใน *แนวการศึกษาชุดวิชา กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง* (หน่วยที่ 6). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ดิเรก ควรสมาคม. (2563). สิทธิมนุษยชน: ศึกษาเปรียบเทียบในทางพระพุทธศาสนา. *วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์*, 4, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563).133-160.
- ทศพล ทรรศนกุลพันธ์. (2557). กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ. ใน *เอกสารประกอบการสอนกระบวนวิชากฎหมายสิทธิมนุษยชน*. เชียงใหม่: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชรศนัย อ่อนทอง. (2562). การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขัง: ศึกษากรณีกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ. *วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์*. 12, 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2562) 470-480.
- ประธาน วัฒนวานิชย์ และคณะ. (2559). รายงานผลการวิจัยสิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ประทีน พัฒนธรรม. (2524). การดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร. กรุงเทพฯ: กรมพระธรรมนูญทหาร.
- พระธรรมโกศาจารย์. (2552). ปรัชญากรีกบ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 (2498. 18 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 72, ตอน 83. หน้า 1422-1423.
- พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479. ค้นคืน 9 ม.ค. 2564 จาก <http://www.ilc2012.org/ilc60/images/frile/manul14/jamtahan/3.pdf>
- พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2550. (2550, 4 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124, ตอน 23 ก. หน้า 19.
- พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497. (2497, 16 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 71, ตอน 13. หน้า 195.

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน): *ราชกิจจานุเบกษา*.
เล่ม 134, ตอน 40 ก. หน้า 14.
- วิทยากร เชียงกุล. (2555). *ปรัชญาการเมือง เศรษฐกิจสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพมหานคร:
วิญญูชน.
- วีระ โชคเหมาะ. (2559). *คำอธิบายกฎหมายมหาชน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2542). *สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560*.
กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล. (2549). รายงานผลการวิจัยสิทธิขั้นพื้นฐานตาม
กรอบรัฐธรรมนูญในบริบทของสังคมไทยและมาตรฐานสากลระหว่างประเทศด้าน
สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ.
- สุชาติ บาปุยะวาทย์. (2517). กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์กับกรมราชทัณฑ์. *วารสารราชทัณฑ์*. 22, 4
(กรกฎาคม-สิงหาคม 2517). 31-39.
- สิทธิ์ บุตรอินทร์. (2554). *ปรัชญาเปรียบเทียบมนุษยนิยมตะวันออกกับตะวันตก*. กรุงเทพมหานคร:
สร้างสรรค์บุ๊ค.
- สมยศ เชื้อไทย. (2554). *นิติปรัชญาเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 14) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สุพจน์ สุโรจน์ และลาวัลย์ หอนพรัตน์. (2557). บทบัญญัติทั่วไป. ใน *แนวการศึกษาชุดวิชา
กฎหมายอาญา 1 : ภาคบทบัญญัติทั่วไป*. (หน่วยที่ 13 . นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุวรรณ รื่นยศ, (2554). ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในส่วน
ที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476. (2564, 6 สิงหาคม).
สืบค้นจาก <http://www2.crma.ac.th/organ/doc/%202476.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. ประมวลกฎหมายอาญาทหาร. (2564, 19 มกราคม) สืบค้นจาก
<http://web.krisdika.go.th/data/law/law4/%BB07/%BB07-20-9999-update.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2497. (2564, 19 มกราคม)
สืบค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law4/%BB07/%BB07-20-9999-update.pdf>
- ส่องงานวิจัย ‘วินัยทหาร’เสนอศาลปกครองเข้าตรวจสอบ-สร้างความเป็นธรรม. (2564, 21 มกราคม).
สืบค้นจาก <https://www.tcijthai.com/news/2017/4/scoop/6900>

ส่องงานวิจัย ‘วินัยทหาร’ เสนอ ศาลปกครองเข้าตรวจสอบความเป็นธรรม. (2564, 5 สิงหาคม)
สืบค้นจาก <https://www.tcijthai.com/news/2017/09/scoop/6900>

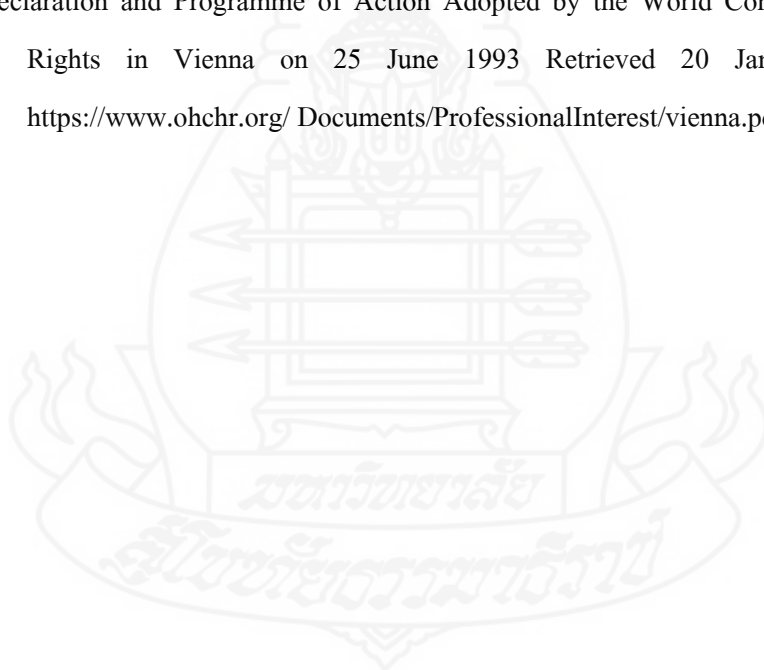
Philip Alston. (1992). The Commission on Human Rights in Philip Alston The United Nations and Human Rights: A critical Appraisal. Oxford: Clarendon Press.

Rome Declaration on World Food Security and World Food Summit Plan of Action. Retrieved 20 January 2020. from <http://www.fao.org/3/w3613e/w3613e00.htm>

United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (The Tokyo Rules) Retrieved 12 January 2020 from <https://www.ohchr.org/documents/professionalinterest/tokyorules.pdf>

The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners Retrieved 20 January 2020. from https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Nelson_Mandela_Rules-E-ebook.pdf

Vienna Declaration and Programme of Action Adopted by the World Conference on Human Rights in Vienna on 25 June 1993 Retrieved 20 January 2020. from <https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/vienna.pdf>

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	พันเอก มนัส โหยังไทย
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 6 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2507
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
ประวัติการศึกษา	โรงเรียนเตรียมทหาร ปี พ.ศ. 2527 ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ปี พ.ศ. 2533 ปริญญาตรี นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปี พ.ศ. 2558 ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต โรงเรียนเสนาธิการทหารบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง ปี พ.ศ. 2548 ปริญญาเอก ปรัชญาคุณวุฒิบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร ปี พ.ศ. 2555
สถานที่ทำงาน	กรมการสัตวืทหารบก ค่ายทองทิพย์ จังหวัดนครปฐม
ตำแหน่ง	เสนาธิการ กรมการสัตวืทหารบก

